

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

**ÇOCUKLARIN SUÇA SÜRÜKLENMESİNE YOL AÇAN NEDENLERİN TÜM BOYUTLARIYLA İNCELENEREK
KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ MEKANİZMALAR GELİŞTİRİLMESİ İLE ÇOCUKLARIN TOPLUMSAL YAŞAMA
ETKİN KATILIMLARININ SAĞLANMASI İÇİN YAPILMASI GEREKENLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN
MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/1912, 3375, 3376, 3377, 3378, 3379)**

TUTANAK DERGİSİ

**8'inci Toplantı
4 Şubat 2026 Çarşamba**

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde yer alan ve kâtip üyeler tarafından okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Müşerref Pervin Tuba Durgut'un, Komisyonun bugünkü gündeminde yer alan konulara, dinlenecek kişi ve kuruluşlar ile yapılacak sunumlara ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği (ÇOGEPDER) Çocuk Hakları Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Didem Behice Öztop'un, çocukları suça sürükleyen risk faktörleri, "suça sürüklenen çocuk" kavramının bilimsel olarak önemi, psikososyal olgunluk, yapılan araştırmalar, sahaya dayanan deneyimleri ışığında mevcut uygulamalara ilişkin gözlem ve önerileri hakkında sunumu

2.- Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği (ÇOGEPDER) Çocuk Ergen Psikiyatrisi Yataklı Servisleri Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Selma Tural Hesapçıoğlu'nun, suça sürüklenen çocukların psikiyatrik özellikleri, suça sürüklenmede psikopatolojiler, davranış bozukluğu tedavi yöntemleri, karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

3.- Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Selmin Cansu Demir'in, Vakfın çalışmaları, adli sürecin öncesindeki önleme modeli, Gençlik Merkezi Programı, çocukların adli süreçte ve tahliye sonrasında neler yaşadığı, sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

IV.- AÇIKLAMALAR

1.- Ordu Milletvekili Naci Şanlıtürk'ün, konuşma sürelerinin sınırlandırılmasını ve sadece milletvekillerinin görüşlerini ifade edeceği bir müzakere toplantısı yapılmasını önerdiğine ilişkin açıklaması

V.- KARARLAR

1.- Konuşma sürelerinin beş dakikayla sınırlandırılmasına ilişkin karar

VI.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği (ÇOGEPDER) ve Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı temsilcilerinin yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
ÇOCUKLARIN SUÇA SÜRÜKLENMESİNE YOL AÇAN NEDENLERİN TÜM BOYUTLARIYLA İNCELENEREK
KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ MEKANİZMALAR GELİŞTİRİLMESİ İLE ÇOCUKLARIN TOPLUMSAL YAŞAMA
ETKİN KATILIMLARININ SAĞLANMASI İÇİN YAPILMASI GEREKENLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN
MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/1912, 3375, 3376, 3377, 3378, 3379)

-----0-----
8'inci Toplantı
4 Şubat 2026 Çarşamba
-----0-----

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Çocukların Suça Sürüklenmesine Yol Açan Nedenlerin Tüm Boyutlarıyla İncelenerek Koruyucu ve Önleyici Mekanizmalar Geliştirilmesi ile Çocukların Toplumsal Yaşama Etkin Katılımlarının Sağlanması İçin Yapılması Gerekenlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu saat 14.27'de açıldı.

Komisyon Başkanı Müşerref Pervin Tuba Durgut, Komisyonun bugünkü gündeminde yer alan konulara, dinlenecek kişi ve kuruluşlar ile yapılacak sunumlara ilişkin açıklama yaptı.

Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği (ÇOGEPDER) Çocuk Hakları Komisyonu Başkanı Profesör Doktor Didem Behice Öztop tarafından, çocukları suça sürükleyen risk faktörleri, "suça sürüklenen çocuk" kavramının bilimsel olarak önemi, psikososyal olgunluk, yapılan araştırmalar, sahaya dayanan deneyimleri ışığında mevcut uygulamalara ilişkin gözlem ve önerileri,

Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği (ÇOGEPDER) Çocuk Ergen Psikiyatrisi Yataklı Servisleri Komisyonu Başkanı Profesör Doktor Selma Tural Hesapçıoğlu tarafından, suça sürüklenen çocukların psikiyatrik özellikleri, suça sürüklenmede psikopatolojiler, davranış bozukluğu tedavi yöntemleri, karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri,

Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Selmin Cansu Demir tarafından, Vakfın çalışmaları, adli sürecin öncesindeki önleme modeli, Gençlik Merkezi Programı, çocukların adli süreçte ve tahliye sonrasında neler yaşadığı, sorunlar ve çözüm önerileri,

Hakkında sunum yapıldı.

Ordu Milletvekili Naci Şanlıtürk, konuşma sürelerinin sınırlandırılmasını ve sadece milletvekillerinin görüşlerini ifade edeceği bir müzakere toplantısı yapılmasını önerdiğine ilişkin açıklama yaptı.

Konuşma sürelerinin beş dakikayla sınırlandırılması kabul edildi.

Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği (ÇOGEPDER) ve Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı temsilcilerinin yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, saat 17.57'de toplantıya son verildi.

4 Şubat 2026 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.27

BAŞKAN: Müşerref Pervin Tuba DURGUT (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Mustafa KÖSE (Antalya)

SÖZCÜ: Ümmügülşen ÖZTÜRK (İstanbul)

KÂTİP: Naci ŞANLITÜRK (Ordu)

----- 0 -----

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Komisyonumuzun değerli üyeleri, sivil toplum kuruluşlarından bugün toplantımıza iştirak eden değerli katılımcılar ve değerli basın mensupları; hepiniz hoş geldiniz.

Çocukların Suça Sürüklenmesine Yol Açan Nedenlerin Tüm Boyutlarıyla İncelenerek Koruyucu ve Önleyici Mekanizmalar Geliştirilmesi ile Çocukların Toplumsal Yaşama Etkin Katılımlarının Sağlanması İçin Yapılması Gerekenlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonumuzun 8'inci Toplantısı için bir aradayız.

Toplantı yeter sayımız vardır, toplantımızı açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Müşerref Pervin Tuba Durgut'un, Komisyonun bugünkü gündeminde yer alan konulara, dinlenecek kişi ve kuruluşlar ile yapılacak sunumlara ilişkin açıklaması

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Değerli Komisyon üyeleri, kıymetli akademisyenler ve sivil toplum temsilcileri; bugün Komisyonumuzda suça sürüklenen çocuklar meselesini hem ruh sağlığı boyutuyla hem de önleme ve rehabilitasyon perspektifiyle ele almak üzere alanında son derece kıymetli katılımcıları ağırlıyoruz. Bu kapsamda, Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneğinden Sayın Profesör Doktor Didem Behice Öztıp ve Sayın Profesör Doktor Selma Tural Hesapçıoğlu ve Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfından Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Selmin Cansu Demir ve Koordinatör Sayın Merve Merdane bugün bizlerle birlikteler.

Bugünkü toplantımızda özellikle suça sürüklenen çocukların psikiyatrik özellikleri, bu çocukların ruh sağlığı ihtiyaçları ve çocuk adalet sistemi içerisinde karşılaştıkları yapısal sorunlar ele alınacaktır. Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneğinin uzun yıllar sahaya dayanan deneyimi ışığında mevcut uygulamalara ilişkin gözlem ve önerilerini dinleme imkânı bulacağız. Öte yandan, Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfından suça sürüklenen çocuklar konusunda özellikle ikincil ve üçüncül önleme yaklaşımlarına dair önerilerini, risk altındaki çocuklara yönelik geliştirilen ve sahada uygulanan gençlik merkezi programının kapsamı, yöntemi, somut çıktıları ve etkileri hakkında ayrıntılı bilgi almayı umuyoruz. İnanıyoruz ki bugün yapılacak değerlendirmeler yalnızca mevcut sorunların tespiti açısından değil, aynı zamanda, önleyici, koruyucu ve onarıcı politikaların geliştirilmesi bakımından da Komisyon çalışmalarımıza önemli katkılar sunacaktır. Bu çerçevede, değerli katkıları için tüm katılımcılarımıza tekrar teşekkür ediyor, toplantımızın verimli geçmesini temenni ediyorum.

Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneğiyle başlıyoruz sunumlarımızı. Öncelikle, Sayın Profesör Doktor Didem Behice Öztıp Hocamızı dinliyoruz.

Buyurunuz Kıymetli Hocam.

III.- SUNUMLAR

1.- Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği (ÇOGEPDER) Çocuk Hakları Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Didem Behice Öztıp'un, çocukları suça sürükleyen risk faktörleri, "suça sürüklenen çocuk" kavramının bilimsel olarak önemi, psikososyal olgunluk, yapılan araştırmalar, sahaya dayanan deneyimleri ışığında mevcut uygulamalara ilişkin gözlem ve önerileri hakkında sunumu

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK HAKLARI KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. DİDEM BEHİCE ÖZTOP - Sayın Komisyon Başkanım, sayın milletvekillerim; ben aynı zamanda Ankara Üniversitesi Çocuk Ergen Ruh Sağlığı Ana Bilim Dalı Başkanım ve otizm alanında da çalışmaktayım ve Çocuk Hakları Komisyonu Başkanlığını yürütmekteyim.

Teşekkür ediyoruz derneğimiz adına ve çocuk psikiyatristleri adına, burada bizi ağırladığınız ve bu çözümün bir parçası olmamıza fırsat verdiğiniz için.

Ben öncelikle alanımızda yapılan iki tane araştırmayla başlamak istiyorum. Biri Marmara Üniversitesinin yaptığı, biri de Adana'da Yüksek Güvenlikli Adli Psikiyatri Hastanesinin yapmış olduğu çalışmalar. Birinde çocuklar denetimli serbestlikte yer alırken diğerlerinin cezaıyla ilişkili değerlendirilmesi ve takibiyle yapılan iki araştırma. Aslında daha önce komisyon notlarına bakıldığında da burada birçok kez bu risk faktörleri tartışıldı ve iki araştırmaya da baktığımızda çok da benzer faktörleri görüyoruz. Aslında literatür ile bizim alanımızda yapılan çalışmaların birbiriyle çok örtüştüğünü görmekteyiz. Bu iki çalışmadan hani benim vurgulamak istediğim şeylerden bir tanesi, ergen anneliği, eğitim düzeyi, tekrarlayıcı suçlarda ailesel risk faktörlerini görmekteyiz ve erken yaşta aslında suçla tanışan çocuklar için daha sonraki sürecin çok olumsuz etkilendiğini ve her iki çalışmada da en önemli gördüğümüz şey, çocukların okul devamsızlığı, okulla olan ilişkilerinin bozulmuş olması, okul terki, akademik başarısızlık ciddi anlamda karşımıza çıkıyor. O yüzden, çözümün en önemli parçalarından bir tanesi bu alanda hep birlikte, belki Millî Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığıyla birlikte çalışma gerekliliği.

Bir yandan da "suça sürüklenen çocuk" kavramı niye bizim açımızdan bilimsel olarak önemli? Çünkü biliyoruz ki aslında, gelişimsel, ruhsal, ailesel, toplumsal, hukuki ve sosyal birtakım bağlamların sonucunda çocuğun suç işlemesi söz konusu. Onun için oldukça katmanlı, karmaşık ve dinamik bir yapısı var. Aslında buradaki, bir yandan kamuoyundaki tartışmaları da takip ederken suça sürüklenme aslında çocuğun cezasızlığıyla ilişkili değil, suça sürüklenmeyi engellemek ve tüm çocukları kapsayan bir yaklaşımı benimsemek açısından önemli çünkü buradaki temel şey, erişkin suçluluğundan gerçekten niteliksel olarak farklı ve farklı gelişimsel

yörüngelerde de gerçekleşiyor. Tarihsel çalışmalar da bilimsel çalışmalar da sosyal çalışmalar da hep bize aynı şeyi söylüyor. Bu çok faktörlü bir durumdur ve çocuklarda suça giden gelişim yollarına baktığımız zaman aslında bunun çocukta kaynaklanan, aileden kaynaklanan, toplumdaki kaynaklanan, burada da daha önce tartışılan ve tekrar tekrar hani söylememe gerek olduğunu düşünmediğim ama hepimizin bildiği çoklu faktörlerin, biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörlerin rolü var. Aslında bir çocuğu değerlendirirken ister bir suça sürüklenme olsun ister bir ruhsal sorunu olsun bu çerçevede ele almak gerekiyor. Bizim en önemli modelimiz zaten biyopsikososyal bir model çerçevesinde ele almak ve ailesel ve çevresel risk faktörlerini de mutlaka değerlendirmek. Evet, düşük sosyoekonomik düzeyde daha sık görüyoruz ama bir yandan yeni suç kavramında çocukların özellikle de dijitalleşmenin, internetin hayatına girmesiyle birlikte, aslında hani farklı akran gruplarında, farklı sosyoekonomik düzeylerde farklı suçların da karşımıza çıktığının ve bunu yine belki önümüzdeki süreçlerden çok fazla araştırmayla, birlikte çalışarak anlamamız gerekiyor ki bunu engelleyebilelim ve önleyebilelim çünkü ruh sağlığı açısından en önemli müdahale aslında önleyebilmek.

Biraz önce bahsetmiştim; okul bağı ve devamsızlık oldukça önemli ve bir de tabii, bir durum ortaya çıktığında, psikososyal boyutuyla ortaya çıktığında aslında çoğu zaman lineer bir ilişkiden bahsetmiyoruz, hep bir kartopu etkisinden bahsediyoruz yani birçok faktör, çocuk okula gitmiyor, uygunsuz arkadaşlara yöneliyor, ailenin düşük sosyoekonomik düzeyi, çocuk denetiminin eksik olması, yoksulluk, toplumsal düzensizlik, madde ve silaha kolay erişim derken katlanarak sorunun arttığını görüyoruz. Burada, mesela, silaha erişimle ilgili bir örnek vermek istiyorum, hepimiz "Adolescence" dizisini seyrettik herhâlde, İngiltere'den çıkan bir dizi ve orada yapılan araştırmada görülüyor ki evet, orada da çocuk cinayetleri artıyor ve bıçakla artıyor. Çünkü aslında çocukların bıçağa ulaşımı kolay yani silaha ulaşımı engelleyebiliyoruz ama şu anda İngiltere'nin çalıştığı şeylerden bir tanesi, bu bıçakla saldırıların çok ciddi anlamda artmış olması. O yüzden, aslında, bir silaha erişimi engellediğimiz zaman da aslında bir riski engelleyebilmiş oluyoruz, bu açıdan önemli.

Daha önce de Tayyip Hoca bahsetmişti ama ben de tekrar vurgulamak istiyorum; çocukların ve ergenlerin beyin sistemlerindeki farklılıklar. Gerçekten çocuk ve ergen beyini farklı zamanlarda, farklı şekillerde ve farklı etkilerle geliştiriyor ve ergenlikteki en önemli problemlerden bir tanesi, ödül sistemine artmış olan bir duyarlılık. Aslında şunu biliyoruz; evet, çocuklar bazı şeyleri bilişsel olarak bilebilirler ama dürtülerini ve davranışlarını denetlemekte ve yönetmekte zorlukları söz konusu. Bu ödüle duyarlılığı belki hani yine gelecek yıllarda bir sorunumuz olabilir mi? İnternet bağımlılığında, oyun bağımlılığında, madde bağımlılığında da görüyoruz; aslında bu ödüle karşı artmış duyarlılık, beynin böyle bir işleyişi, yapısı... Bir de tabii özellikle de ergenler ve gençler için yüksek duygusal yoğunlukta bir durum söz konusuysa o zaman bu dürtü kontrolü ciddi anlamda azalıyor, net düşünmekte zorlanıyorlar ve yetişkinlerle bakıldığı zaman da bunu kontrol etmekte daha düşük performans gösteriyorlar; birçok araştırma bunu gösteriyor. Yani 20'li yaşlara kadar, hatta bu nedenle belki de böyle ergenlik yaşının 24'lü, 25'li yaşlara kadar uzadığını biliyoruz. Birçok aslında erken çocukluk dönemindeki olumsuz olaylar yani beyin kendi içerisinde bir yandan gelişirken bir yandan nörolojiksel süreçte yaşadığı bir travma, olumsuz bir yaşam olayı, içinde bulunduğu yaş, travmanın türü; çünkü onlar da beynin farklı bölgelerini farklı şekillerde etkileyip farklı sonuçlara yol açabiliyorlar. Bu ceza, adalet sisteminde bakıldığı zaman, evet, çocukların, dört veya daha fazla olumsuz deneyim yaşayan bir çocuğun hapse girme olasılığı 20 kat daha yüksek. Yine, suç işleyen bireylerde fiziksel istismar ve kötü muamele geçmişini hem görmüş oluyoruz hem de bunların suçla, suçun tipiyle de ilişkili etkileri olduğunu artık araştırmalar bize gösteriyor.

Şimdi, suç davranışıyla ilgili değerlendirmelerden bir tanesi, hâlâ araştırılması ve anlaşılması gereken konulardan bir tanesi, aslında "psikososyal olgunluk" denilen, üç boyutta değerlendirilen ölçümlere bakılması gerektiği. Bunları aslında ölçebilmek de bilimsel açıdan çok da kolay değil yani bir testle veya ne bileyim, MR çekerek, film çekerek anlamak çok zor; neredeyse her biri için bir paradigma geliştirmek gerekiyor, özellikle de çocuklar için. Mesela, bir karar vermeye baktığımız zaman, bir karar verme sürecine baktığımızda çok değişik araştırmalar olabiliyor. Mesela, çocuklarla ilgili veya yetişkinlerle ilgili yapılan karar vermeyle ilgili ilginç çalışmalar var ve bu çalışmalarda insanların içinde bulundukları gelişim düzeyi, duygusal durumla ilişkili olarak farklı kararlar verebildiği görülüyor. O yüzden bu suç davranışıyla ilgili psikososyal olgunluğu değerlendirirken çok boyutta ele almak gerekiyor ve bu sadece nörobiyolojik faktörlerden değil, çevresel etkileşimlerle de birlikte içinde bulunduğu sosyal bağlamla... Bir ergenin de içinde bulunduğu en önemli bağlamlardan bir tanesinin akranlar olduğunu biliyoruz. İşte, hem nörobiyolojik yapı, beyin gelişimi bu kadar, hâlâ anlayamadığımız, hâlâ karmaşık olan ama bildiğimiz birtakım özelliklerle ruh sağlığı, özellikle de ergenlik döneminde ruh sağlığından suça sürüklenmeye, madde bağımlılığına yatkınlık yaratan bu kadar çok risk faktörüyle ceza-sorumluluk yaşını iyi değerlendirmek gerekiyor. İçinde bulundukları bu gelişimsel süreç zaten onları zorlayan bir durum olduğu için ve araştırmalara baktığımızda... Bu, Danimarka'da yapılan yakın bir araştırma, aslında ceza yaşını düşürmenin ve caydırıcı cezalar vermenin çocuklar üzerinde çok da nörobiyolojik olarak da etkisi olmadığını görüyoruz.

Şimdi, tabii, ergenlik dönemi böyle bir süreçten şaşırtıcı olmayan şey, yaş-suç eğrisine baktığımızda, 90'lardan beri araştırmalara baktığımızda -çocuk-ergen suçluluğu için söylüyorum bunu- 15-19 yaş. Bu yaş, tam da psikiyatrik hastalıkların da risklerinin attığı, mesela kadınlarda depresyonun 2-3 katına çıktığı bir dönem; erkeklerde, yine, dışa yönelimli davranışların, bağımlılıkla ilgili risklerin arttığı bir dönem aslında. Ama burada benim özellikle vurgulamak istediğim şeylerden bir tanesi, belki de en önemli çözüm önerilerinden bir tanesi suçun okul çıkışında işleniyor olması yani 15.00-20.00 saatleri ve okul günlerinde de şiddet içerikli suçların genellikle akşam üzeri olması. Şimdi, okul çıkışı... Aslında, dünyada da birçok araştırma gösteriyor, bu araştırmalardan bir tanesinde Türk bir araştırmacı da var; yalnız geçirilen sürenin artması ergenliğe geçişle birlikte olağan bir süreç ama yalnız geçirilen zaman akademik başarıyı, sosyal, duygusal zorlukları ve riskli davranışları etkiliyor. Bir de akran etkisine zaten açık ve kontrolsüz bir ortam söz konusuysa bu risk artıyor ve bakıldığı zaman genellikle, belki, çocukların iki saate yakın yalnız geçirdikleri sürenin arttığını görüyoruz. Düşük sosyoekonomik düzeyde bu süre daha fazla ve bunun da çocuk suçluluğu ve davranış bozukluğuyla ilişkili olduğunu görüyoruz. Dünyaya baktığımız zaman, birçok şeyde aslında okul sonrası programlar çocuğun yaşamına eklendiği zaman bunun koruyucu bir özelliği olduğunu fark ediyoruz. Tabii, çocuklar bu süreçte ne yapıyorlar peki? Hepimiz için şaşırtıcı değil aslında; bu boş zaman aktivitelerinde ekranlardalar, internetteler ve çalışmalara baktığımız zaman, aslında bu sosyal koruyucu bağların azaldığını görüyoruz.

Bugün sabah bir İngiliz hukukçunun tartışmasını izliyordum, Minguzzi olayını da tartışıyor; söylediği çok önemli bir şey var: "Artık yeni mahalle telefonlar, yeni mahallemiz telefonlar." Hâlbuki, aslında bizim çocukluğumuza baktığımız zaman mahallelerimiz bizim için koruyucu bir faktördü ve yıllar içerisinde... Aslında bunu bilimsel araştırmalar da söylüyor. 90'larda "Yakın arkadaşım yok." diyen çocuk oranı yüzde 7 iken şimdi yüzde 20'lerde ve ekran üzerinde -hatta daha çok çalışma var, buraya almadım- neredeyse çevrim içi olduğunu söyleyen ergenlerin yüzde 45'i sürekli çevrim içi olduğunu dile getiriyorlar ve bu dijitalleşmenin aslında yüz yüze ilişkileri azaltması, sosyal izolasyonu, uygunsuz gruplara aksetmesi ve ekrandan gerçek yaşama kayışla birlikte, zaten içinde bulundukları dönemdeki özelliklerle beraber aslında suça sürüklenme için belki de tartışmamız gereken alanlardan bir tanesi dijital dünyadan suça geçiş sürecindeki risk faktörlerine bakmak ve bunları nasıl önleyebileceğimizi tartışmak.

Tabii, her risk faktöründe koruyucu faktörler vardır ve koruyucu faktörler aslında hep bildiğimiz şeyler yani ailenin sıcaklığı, destekleyici, uygun sınırlar, çocuğun bireysel özellikleri -Selma Hoca ondan bahsedecek- okul iklimi -okul ikliminin en önemli olduğunu biliyoruz- toplumsal, sosyal denetimin olması, çocuklar için yapılandırılmış sosyal etkinlikler, akran ilişkileri... Çünkü ergen için hayattaki en önemli şey, o akranla birlikte kazanmış olacağı sosyal statü. Bunun doğru bir akran ilişkisi veya yanlış bir akran ilişkisinden daha önemli olan şey birçok... Hani bunu bilimsel araştırmalarda da birçok şeyde de görebiliyoruz. O yüzden, hani daha önce bu Komisyonda da tartışılan şeylerden biri suçtan korunma için ekolojik bir yaklaşım çünkü aslında ruhsal açıdan da hani tıbbi açıdan da bizim için hep önemli olan şey; biz bir bozukluğa, bir duruma müdahale edeceksek üç temel aşamada müdahale ediyoruz. Önce ortaya çıkmasını engellemeye çalışıyoruz, bir koruyucu zemin oluşturmak gerekiyor ve dünyada yapılan çalışmalardan da bir çalışma var. Topluluk temelli bir programın günlük maliyeti 75 dolar. Bu, 2024-2025 yılında yine Amerika Birleşik Devletleri'nde çocuk suçluluğuyla ilgili yayınlamış oldukları bir internet sitesinden yani bu kendi sistemleri içerisinde aldığım bir şey. Günlük bir çocuğun hapsedilmesi de 588 dolara mal oluyor. Yalnız bunu söylerken şu anlama gelmesini kastetmiyorum: "Hiç ceza almasınlar." anlamında bir şey söylemiyorum ama suç davranışını öncelikle engellemek, davranış gerçekleştiğinde buna yönelik onarıcı, rehabilite edici programları uygulamak ve daha sonraki düzeyde yani son bir çare olarak kalması gerektiğinin altını çizmek istiyorum ama bize ekonomik boyutuyla bile aslında çocuklar için ne kadar fark olduğunu gösteriyor. Peki, o zaman erken çocuk... Yani suçu önlemek için aslında birçok program gerekiyor; ebeveynlik becerilerine yönelik programlar, okulun güvenli ve destekleyici bir ortam olması, mesela suç işleme fırsatlarını azaltmaya yönelik fiziksel çevre. Eminim, burada birçok bakanlık ve özellikle de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Adalet Bakanlığı yer alacak ama ben Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığıyla ilgili bir şey araştırdığımda mesela okul çevresinde trafiği sakinleştirme veya orada mesela -yine hangi ülke olduğunu bilmiyorum- ebeveynlerle birlikte iş birliği çocukların okula gidiş döneminde yani okula gittikleri yollarda güvenli bir çevre oluşturmaları ya da mesela ulaşım yoksulluğunu azaltmak... Bu, niye önemli? Okula gidiş için de önemli, daha sonra bahsedeceğim Gençlik ve Spor Bakanlığının birçok uygulamaları var veya Kültür ve Turizm Bakanlığının, çocukların bunların gidişini sağlamak açısından da önemli çünkü okuldaki çocukta, spordaki çocukta, kültürel mekandaki bir çocukta suç işleme oranının da düştüğünü biliyoruz. Yine, mesela Çevre ve Şehircilik Bakanlığının da aslında çok önemli... Yani, çocuk dostu ve güvenli bir kentsel tasarım önemli, hep bu... Mesela yeşil alanlar artsın çünkü çocukları hani "Dijital ekrandan uzak tutalım." Peki, onlara ne sunacağız? Aslında bu hani hepimizin iş birliğiyle gerçekleştirilen bir şey. Mesela suç fırsatlarını azaltmada çok basit önlemlerden bir tanesi aydınlatmanın olması. Yine, bu gettolaşmayla, kentsel dönüşümle ilgili birtakım şeyler de tartışılıyor, özellikle gecekondu ve riskli alanlarda güvenli yaşam çevresi oluşturmak; o geçiş sürecini o yapıya uygun bir hâle getirmek gibi aslında, sadece çocukla ilişkili bakanlıklarla veya suça ilişkili bakanlıklarla değil birçok bakanlıkla birlikte ve tabii ki sivil toplum örgütleriyle birlikte çalışmak gerekiyor.

Yine, ikincil koruma, artık risk varsa nasıl erken tanıyacağız? Burada tabii ki, işte, bu çocukların değerlendirmesi, ailenin değerlendirmesi ama her yerde hep karşımıza çıkan, aile için, okul için toplum temelli birçok sosyal hizmet bağlamında destek sunmak; bununla ilgili de mesela "Okul Çatışma Çözümü" diye bir program söz konusu, çocuklar ve gençler arasındaki sosyal becerileri kazandırmak. Aslında, baktığımız zaman, Türkiye'de böyle bir program var; bazen hani bunlardan haberdar olmakla da ilgili birtakım zorluklar yaşayabiliyoruz ya da ailelere yönelik, yine çocuk suçluluğuna yönelik -Selma Hoca da bahsedecek- maliyeti daha etkin, başarısı yüksek, bilimsel olarak kanıtlanmış çalışmalar var.

Literatüre bakarken mentörlük programları çok fazla dikkatimi çekti. Hatta böyle polisler ile çocuklar arasında mentörlük programları ve inanılmaz hani, yani araştırdığımızda birçok program karşımıza çıkıyor, belki ülkemiz için kendimizin bu programları geliştirmesi; belki onlardan birtakım esinlenmelerle buna uygun şeyler geliştirebiliriz ve topluluk müdahaleli birtakım modeller de var; ben bunun bir... Mesela yine Amerika'nın bir eyaletinde bir program, böyle internetten girdiğimde, baktığımda... Bu, suça ilişkili değil, okula devamlı ilgili bir program. Aslında, okula devamlı ilgili uygulandığı zaman, akademik danışmanlık vermek... Mesela devamsızlığı aslında sadece okul ve aile mi takip etmeli, buna dikkat etmek gerekiyor. Mesela çocuğa mentörlük ve sosyal, duygusal öğrenme... Sosyal, duygusal öğrenme bizim Millî Eğitim Bakanlığının geliştirmiş olduğu Maarif Modeli Programı'nda var, aslında öğretmenler ve çocuklar için uygulanıyor ama bunun uygulanmasıyla ilgili güçlükler olabilir, bununla ilişkili haberdar olmakla ilgili güçlüklerimiz olabilir ve bunun yaygınlaşmasıyla ilgili güçlüklerimiz söz konusu olabilir.

Yine, ebeveynleri güçlendirme ve hep karşımıza çıkan şey okul sonrası aktiviteler... Okulla ilgili mesela, bu devamsızlıkla ilgili bir diğer ekip de bizim çünkü çocuklar için, özellikle de ruhsal sorunları olan çocuklar için mesela rapor düzenlenmesi gerekiyor ama birçok literatürü incelerken sadece bu, Millî Eğitimin, annenin ve babanın işi değil, aslında, İçişleri Bakanlığıyla, Adalet Bakanlığıyla birlikte bu gençlerin sisteme yeniden dâhil edilmesi için ortak bir girişim yapılabilir mi diye tartışılıyor. Bunu Gençlik ve Spor Bakanlığının çalışmalarından aldım, bu bizim Bakanlığımızın birçok aktivitesi ama kendime de öz eleştiri yapacağım, çocukları özellikle... Ben, Mamak'ta çalışıyorum, dezavantajlı ailelerle karşılıncı gençlik merkezlerine yönlendiriyoruz ama aile gidiyor mu gitmiyor mu, onun takibini gerçekten yapmakta zorluk... Yani, yapmadığımı fark ettim ama bunu birlikte yapacak bir ekibe de ihtiyacım var çünkü bu merkezler çocukların aidiyet duygusunu, sosyal bağları, dışlanmanın azaltılmasını, doğru rol modellere ulaşmayı sağlayarak şiddet ve suç davranışında bir farklılık yaratabilirler.

Yine, mesela Kültür ve Turizm Bakanlığı da aslında bu alanda birçok şey yapabilir; okul dışı zamanı etkin değerlendirmek... Çocuk suçluluğu riskli olan bölgelerde kültür ve sanat yoluyla ve birçok aktiviteyle, atölyeyle bu çocukları destekleyebilir. Hani Turizm

Bakanlığının belki yine önemli, tartışılan meselelerinden bir tanesi çocuk işçiliğine yönelik politikalar geliştirmesi. Bu çocuklarla birlikte çalışanlara çocuk hakları ve çocuk koruma eğitimleri vermek de gerekiyor. Üçüncül korumadan Selma Hoca daha çok bahsedecek ama artık suça sürüklenmenin gerçekleştiği çocuklarda riski azaltmanın yolunun cezalandırıcı değil -yani bilimsel çalışmalar da bunu gösteriyor- rehabilite edici ve gelişim odaklı olması gerekiyor ve her zaman o riskleri dikkate almak gerekiyor.

Birtakım terapi yöntemleri var. Türkiye'de çocuk ruh sağlığı alanında hepimiz de aile terapilerini, bilişsel davranışçı terapileri de uygulayabiliyoruz ama önemli olan aslında gelişimini engellemek ve daha sonra da yine belki adalet sistemi içerisinde, İçişleri Bakanlığı içerisinde... Çünkü tek bir suçtan sonra... Bu bize de gelen bir şey oldu Emniyetten. Gerçekten, tek suç işleyen veya riskli çocukların suç kariyeri yapmasını, suç kariyerine girmesini engellemek için neler yapabiliriz? Bunun için de aslında yine yoğun gözetim ve takip programları önerilmekte ama hepsi birbirini tamamlayan çok müdahale ve destek programları. Yine bu programın içerisinde psikolojik danışmanlık, sosyal destek, madde bağımlılığını engellemek ve çocuklarda sağlıklı davranışları geliştirmek, suç kariyerini engellemek... Çünkü çocukların yetişkin suçlularla bir araya gelmesinin, aslında bu durumun suç kariyerine katkısı olduğunu gösteren yine birçok araştırma var. Yani suça sürüklenen çocuklar için de müdahale ve destek programlarının yine bu sürecin bir parçası olması gerekiyor ve belki de en önemli şey, kendi öz eleştirimle birlikte, bütün bu kamu kurumlarının, üniversitelerin de çocuk refahını merkeze alan ortak bir çerçevede eş güdümlü bir harekete ihtiyacımız var çünkü sadece müdahaleyle her şeyi biliyor ve her şeyi çözmüş değiliz. Hâlâ bu konu dünyada tartışılan, araştırılan bir durum. Araştırmalarla, müdahalelerle, politikalarla birlikte hem yerel yönetimlerin hem sivil toplum örgütlerinin, üniversitelerin ve birçok bakanlığın bir araya gelmesi gerektiğini düşünüyorum ve teşekkür ediyorum.

Umarım süremi aşmamışımıdır.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Hocam, biz çok çok teşekkür ediyoruz.

Gerçekten çok kapsamlı ve bize de pencereler açan bir sunum oldu. Daha sonra üzerinde sayın vekillerimizin sorularını ve görüşlerini alacağız.

Şimdi Selma Hocamızla devam ediyoruz.

2.- Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği (ÇOGEPDER) Çocuk Ergen Psikiyatrisi Yataklı Servisleri Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Selma Tural Hesapçioğlu'nun, suça sürüklenen çocukların psikiyatrik özellikleri, suça sürüklenmede psikopatolojiler, davranış bozukluğu tedavi yöntemleri, karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Ben de öncelikle davetiniz için teşekkür etmek istiyorum.

Şimdi, bizler hani bütün yıllarımızı, ömrümüzü çocukların ruh sağlığı üzerine harcamış kişileriz. Ben de Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesiyim, aynı zamanda da Ankara Çocuk İzlem Merkezi Sorumlu Hekimiyim.

Şimdi, Didem Hocayla biz konuştuğumuzda birazcık böyle konuları aramızda pay ettik. Ben biraz daha psikopatoloji konusuna eğilmek istiyorum çünkü suça sürüklenmede psikopatolojiler çok fazla gündeme geliyor ve biz şunun farkındayız: Nedensel değil aslında, psikopatolojilerin suça sürüklenmeyi kolaylaştırıcı bir özelliği olduğunun farkındayız ve eğer yeterince müdahale yapılırsa da bir miktar çözüme de yansiyacak bir etkisinin olduğunun farkındayız. Ve şunu biliyoruz: Suça sürüklenen çocuklarda toplum örneklemelerine kıyasla anlamlı derecede daha fazla psikopatoloji olduğunu da görüyoruz. Bu bizim 2015-2017 yılları arasında Ankara Sincan Cezaevinde hüküm giymiş gençlerle yaptığımız bir araştırmamızdı, 2019 yılında yayınlandı. 76 suça sürüklenen çocuk ve 76 kendi kliniğimize başvuran yani bir psikopatoloji veya bir şikâyet nedeniyle çocuk ergen psikiyatrisine başvuran genci kontrol grubu olarak aldık. Yani her cezaevinden aldığımız genç için yaşla uyumlu, ona en yakın sürede başvuran diğer bir çocuğu kontrol grubu olarak aldığımız bir araştırmaydı ve cezaevinde geçirilen sürenin medyan olarak yaklaşık on iki ay olduğunu gördük. Şimdi burada hani hep konuşuluyor zaten risk faktörleri, bu kendi saptadığımız bulgular olduğu için çok hızlıca da olsa bir değinmek istiyorum. Cezaevindeki gençlerimizin de mesela daha kalabalık ailelerden geldiğini gördük, medyan 4 kardeşti ama kontrol grubundaki çocuklarda 2 kardeşti mesela, anlamlı farklılık vardı ikisi arasında. Yine okuma yazma bilmeme oranı anlamlı derecede daha fazlaydı suça sürüklenenlerde ve 56 kişi eğitimine hiç devam etmemişti suça sürüklenen grupta, kontrol grubumuzda ise bu sadece 3 kişiydi. Bunlar zaten bilinen risk faktörleri. Yine burada da diğer risk faktörlerinin gerçekten kendi grubumuzda da farklı olduğunu, kendi çekirdek aileyle yaşamının kontrol grubunda daha fazla olduğunu yani suça sürüklenen çocuklarda daha az kendi aile yapısında yaşayabildiğini gördük, işte gelir düzeyi, yine annenin-babanın okuryazar olup olmama oranları daha düşüktü cezaevindeki çocuklarda; kendine zarar verici davranışlar, ailede suç öyküsü, madde kullanımı yine daha fazlaydı ve ilginç bir şekilde -hani gördüğümüz için not aldık o dönemde- dövmeleri de daha fazlaydı. Tabii, bu çok farklı bir bulgu oldu.

Şimdi, psikiyatrik bozukluk açısından iki grubu karşılaştırdık ve cezaevinden gelen çocuklarda davranım bozukluğunun anlamlı derecede daha fazla olduğunu gördük, yüzde 85,5'una biz davranım bozukluğu tanısı koyduk bu grupta. Kontrol grubunda ise bu oran 11,8'di. Dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu açısından fark yoktu iki grup arasında. Depresyon yine hüküm giymiş ergenlerde daha yüksekti, travma sonrası stres bozukluğunu da biz daha fazla bulduk; yine alkol, madde kullanım bozukluğu da daha fazlaydı. Bir de şu özellik vardı: Cezaevinden gelen çocukların hiçbirinin daha önce bir psikiyatrik takibi, psikiyatrik herhangi bir muayenesi yoktu ama bu grupta çok daha fazla sayıda psikiyatrik bozukluk ve birden fazla psikiyatrik bozukluğun aynı anda görünmesi daha fazlaydı.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Çok affedersiniz, travma daha mı fazla dediniz?

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Travma sonrası stres bozukluğu daha fazlaydı. Cinayete şahit olma, birinin öldüğüne şahit olma gibi yaşantıları da daha fazlaydı.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Şiddet örüntüsü yani.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Evet ama biz özellikle bu konuda soru sorduğumuz için; hani bu şikâyetle bize gelmiyorlardı ama biz yarı yapılandırılmış bir görüşme formuyla psikiyatrik tanıları aldığımız için bu konuda soru sorunca saptadık aslında çocuklarda.

Onun dışında, hani suç türlerini yine sınıflamıştık; en çok hırsızlık ve yasa dışı uyuşturucu satıcılığıyla gelmişlerdi bu çocuklar. Ve suç işlemeyi yordayan yani neler predikte ediyor? Yani "76 çocuk var iki grupta da neden biri suça karışıyor da biri karışmıyor?" diye nedenlerini analiz etmek için yaptığımız lojistik regresyon analizinde de eğitime devam ediyor olmak koruyucu bir faktör oldu. Yine kendine zarar verici davranışların olmasını suça sürüklenmeyle ilişkili olarak saptadık. İlginç bir şekilde dövme hep burada bu modelde kaldı, dövme ve davranım bozukluğunun olması ve düşük sosyoekonomik düzey bir risk faktörüydü bu grubumuzda.

Şimdi, şu anda da devam eden, bir sene önce Etik Kurula alınmış, başka bir çalışma yine kliniğimizde devam ediyor.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Kıymetli Hocam, birazcık daha hızınızı düşürmenize dair bir talep var.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Düşüreyim mi? Ben özellikle hızlı anlatıyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Zaman kısıtından dolayı olduğunu tahmin ettik de sayın vekilimiz biraz daha...

NACİ ŞANLITÜRK (Ordu) - Biz hızlanmayı vekillerimizden bekliyorduk, siz daha hızlı...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Biz vekillerimizle daha zamana dikkat ederek sizi telafi ederiz Sayın Hocam.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Çok teşekkür ediyorum, çok sağ olun.

Bu, 2019 yılında yayınlanmış çalışmamızdı, cezaevindeki çocuklarla yapmıştık; şimdi de şu an, bir yıl önce Etik Kurulu onayı alınmış, hâlen bir tez çalışması olarak devam eden bir çalışma. Ben o çalışmanın verilerini, 10 Haziran ile 27 Ocak 2026 tarihleri arasındaki verileri toparlayarak burada güncel durumu yani hani "2019'dan 2026'ya ne değişti, şu anda ne var?" diye sunmak için aldım, analiz ettim bunları. Bu sefer topladığımız grup bize adli rapor düzenlenmesi için gönderilen grup, çoğunluğu. Niye geliyorlar? Mesela, işte Türk Ceza Kanunu'nun -çok hukukçu var aramızda- 31'inci maddesinde normalde 12 yaşını doldurmamış çocuğun ceza ehliyeti olmadığı kabul ediliyor. 12-15 yaş arasında ise bize şu soruluyor: "Bu çocuk işlemiş olduğu fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayabiliyor mu, bu konuda davranışlarını yönlendirme yeteneği yeterince gelişmiş mi?" Eğer gelişmemişse bu çocuğun ceza sorumluluğu yine olmuyor. Bu konuda bize soru amacıyla gönderilen çocuklar en fazla grubu oluştuyordu bu örnekte.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Siz suç algısını tespit etmeye çalıştınız, doğru mu anladım?

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Risk faktörlerini yani bunların hepsi suça sürüklenen çocuk ama bu çocuğun ceza ehliyeti olup olmadığı bize soruluyor. Bir de TCK'nin 32'nci maddesinde de yine akıl hastalığı nedeniyle kişinin bu fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayıp algılayamadığı ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olup olmadığı kısmı var. Algılayamaz dediğimiz durumda da yine ceza ehliyeti ortadan kalkıyor, 32'ye (1)'de. Bir de 32'ye (2)'nci maddesi var. Burada da cezai ehliyeti azaltan durumlar, bu da ceza indirimine yol açıyor. Vakaların, gelen olguların çok büyük bir kısmı bu üç maddeyi değerlendirmemiz amacıyla yani uzman görüşünün bizler tarafından oluşturulması amacıyla gönderilmişti. Sadece bir olgu psikiyatrik muayene için gelmişti. Şöyle; daha önce biz Sincan Cezaevinde görevli olarak da çalıştık orada ama şunu fark ettik yani orada mesela, Sincan bölgesinde şu anda daha fazla çocuk ergen psikiyatristi var ve cezaevindeki olguların takipleri orada yapılıyor ama bize gelen kısmı adli rapor içinde olanlar. Dolayısıyla örnekte bir değişiklik oldu burada ve gelen olgulardan sadece birisi kızdı. Zaten birçok araştırma da erkek cinsiyetinin bir risk faktörü olduğunu daha önce göstermişti. Yaş ortalaması 15 civarındaydı burada yine başvurularda, bunu Didem Hocam da belirtti ve yakın çevresinde suça karışma olguların yüzde 64,8'inde ve yaklaşık yüzde 30'unda da aile üyelerinden birisi cezaevindeydi ve sadece 2'si yabancı uyruklu. Hani biz belki bir önyargı olarak yabancı uyruğu bir risk olarak görüyoruz ama yaklaşık yüzde 4'lerdeydi yabancı uyruklu olmak.

Bu grubun suç türlerine göre dağılımını analiz ettiğimizde yine hırsızlık, cinsel suçlar ve kasten yaralamanın daha fazla olduğunu gördük. Suçu işleme sırasında yaklaşık yüzde 50'si bir arkadaşıyla yaptığını ifade etti, yüzde 40'ı tek başına yapmıştı yani çok büyük bir oranı belli bir arkadaş grubuyla bu suçu işlediklerini ifade etmişti. Psikiyatrik tanı sayısına baktığımızda, olguların yüzde 92,6'sına biz psikiyatrik tanı koyduk. Sadece 4 olguya psikiyatrik tanı koymadık bu grupta ve çoğunda da 2 ve daha fazla psikiyatrik tanı vardı. Bu tanı koymadığımız 4 olgunun işlemiş olduğu suçları incelediğimiz zaman şunu fark ettik: Bir davranış örüntüsü değildi suç kavramı bu 4 kişi için, süreklilik göstermiyordu. Genellikle tek, ilk suç durumundaydı, planlayıcı ve yineleyici bir suça eğilim yoktu bu çocuklarda, daha çok durumsal ve bağlamsal faktörlerle ilişkiliydi. Biz tanılarımızı psikiyatride DSM-5'e göre koyarız ve DSM-5'te tanımlanan davranım bozukluğu için tekrarlayıcı ve başkalarının temel haklarını ihlal eden davranış örüntüsü olması gerekiyordu ve bu 4 vakanın hiçbirinde bu davranış örüntüsünü görmedik. Yani şunu fark ettik bu analizde; psikiyatrik tanı alan grup çok daha yoğunlukta idi yani psikiyatrik tanıları bir şekilde nedensel veya sonuçsal bir etki oluştuyordu. Ancak tanı konmayan grup da vardı ve bunların karışıkları suçta daha çok daha farklı özellikler vardı. Yani karışılan suçun niteliği de değişiyordu, karışma şekilleri de değişiyordu. Burada tek tek vakaları, hani karışmayan olgulardaki suç niteliklerini ama başınızı ağrıtmamak için...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Onların detaylarını soracağız Hocam.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Nasıl isterseniz.

Suça sürüklenen çocuklarda hangi psikiyatrik tanıları daha fazla koyduk? Burada birinci sırada dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu vardı yüzde 61,1'le. Davranım bozukluğu yine yüzde 50'sinde vardı ve zihinsel yetersizlik yüzde 42,6'sında ve

çoğunda birden fazlaydı tanı sayısı. Yani tek bir tanı değildi, çok daha fazla sayıda psikiyatrik tanı vardı. Şimdi, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu en fazla gördüğümüz tanı grubuydu. İlk sunduğum çalışmaya böyle tekrar dönerek gitmek istiyorum, mesela, orada dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu iki grup arasında farklı değildi, suça karışan ve karışmayanlarda; hepsinde vardı ama farklı değildi. Şimdi, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu bir risk oluşturuyor gerçekten suça sürüklenmede. Ne yapıyor? Kişinin dikkatini bozduğu için öğrenmeyi, akademik başarıyı bozuyor. Dolayısıyla, hani okula karşı o ilginin, sevginin azalmasına yol açabiliyor eğer doğru yönlendirilmezse veya tedavi edilmezse veya bazen o dürtüsel davranışlar nedeniyle akran reddine yol açabiliyor ve antisosyal akran gruplarına daha fazla girilmesine sebep oluyor. Yine, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğunda komorbidite oranı yüksek yani eş hastalanımı çok yüksek bir bozukluk. Davranım bozukluğu, karşıt olma, karşı gelme bozukluğu -ki otoriteye karşı gelmeyle giden bir bozukluk- depresyon, kaygı bozuklukları, öğrenme güçlükleri, hepsi bir arada olma riski de daha çok artıyor ve ne oluyor bu çocuklarda? Anlık haz odaklı davranışlar.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Bir şey sorabilir miyim?

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Buyurun.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Çok bir şey olmasın diye bununla ilgili bir soru sormak istiyorum. Şimdi, psikopatolojiyle ilişkisini çok net kurdunuz ama daha önce şunları söylediniz: "Pek çoğu da ilk kez tanı alıyorlar." Bu aynı zamanda bir ihmali de göstermiyor mu? Yani çocukların yüzde 92'sinde psikolojik bir tanı alabilecek bir durum var.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Psikiyatrik tanı, tıbbi tanı yani bu.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Bir psikiyatrik tanı yani çocukların pek çoğunda bir psikopatoloji var fakat psikopatolojinin tespiti aslında ilk kez sizinle birlikte yapılmış. Dolayısıyla burada bir aile, okul ihmali de var denilebilir, değil mi?

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Kesinlikle, çok önemli bu söylediğiniz nokta. Hani geri döndüğünüz zaman bunları o risk faktörleri arasında görebiliyorsunuz zaten. Mesela, baba cezaevinde veya işte, hani diğer risk faktörleri... İhmali getirecek ortam da zaten bu çocuklarda maalesef çünkü tek bir şeyle olmuyor. Mesela, dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu olan her çocuk suça sürüklenmiyor veya çok daha iyi okullarda okuyabiliyor; mesela, bizim hekim arkadaşlarımız var bu tanıya sahip olan. O yüzden orada diğer faktörler bir; ikincisi, nasıl yönettiğimiz orada önemli hâle geliyor. Dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu olan çocuk duygularını regüle etmekte de zorluk yaşıyor. O yüzden de kişiler arası ilişkilerde de problem yaşayabiliyor. Bu da yine dışlanma, işte, olumlu akran etkileşiminin azalmasına yol açıyor.

İkinci en sık gördüğümüz tıbbi bozukluk, psikiyatrik bozukluk ise davranım bozukluğu. Şimdi, davranım bozukluğunun özelliği nedir? Hem genetik hem çevresel etmenler yani tek bir etkeni yoktur, hani bir kısmı genetik etkenlerle gelirken bir kısmı sadece çevresel etkileşimlerle gelir; birazdan bunu biraz daha açacağım. Davranım bozukluğu olan çocukların da ailelerinde belli özellikler görebiliyoruz; yine, düşük sosyoekonomik düzeyde daha fazla görüyoruz. Hani bunlar hep suçla benzer riskler aslında, o yüzden tekrar tekrar aynı şeyi söylememek için açmayacağım. Ama şunu biliyoruz: Çocuğa hem sınır konulmaması davranım bozukluğuyla sonuçlanabiliyor hem de aşırı sınır konulması, aşırı ceza verilmesi de yani her iki uç da yine çocuğun davranım bozukluğu sergilemesine yol açabiliyor.

Peki, bizim davranım bozukluğu dediğimiz şey ne tıbbi olarak? Birazcık bundan bahsetmek istedim. Tanı kriterleri ne? Şöyle deniyor: "Başkalarının temel haklarını ya da yaşına uygun başka toplumsal değerleri ya da kuralları hiçe saydığı, yineleyici ve sürekli bir davranış örüntüsü." Burada süreklilik önemli, diyor ki: "En az son on iki aydır devam etmesi gerekiyor." Şu 4 kategori var, bunlardan en az birinden 3 ölçüt olması gerekiyor: İnsanlara, hayvanlara zarar vermek, saldırganlık, eşyaları kırıp dökmek, dolandırıcılık, hırsızlık yapmak veya kuralları büyük ölçüde çiğnemeyi içeren 4 farklı kategorimiz var burada ve farklı türleri var. Bir tanesi çocuklukta başlayan, 10 yaşından önce başlıyorsa "Çocuklukta başlanmış." deniyor. Eğer 10 yaşından sonra başlıyorsa ergenlikte başlayan tür olarak sınıflanıyor veya bazı olgularda yeterince bilgimiz olmuyor, hangisini sınıflayacağımıza karar veremiyoruz. Bu iki başlangıç şekli birbirinden etiyolojik olarak aslında ayrışıyor. Neden? Erken başlayan durumlarda daha nörobiyolojik bir köken oluyor ve genetik bir köken de oluyor. Ancak ergenlik başlangıcında biz davranım bozukluğunu görüyorsak bu, daha çok psikososyal faktörlerden etkileniyor ve daha fazla akran etkisiyle ilişkili olduğunu görüyoruz. Ancak çocukluk başlangıcı yani erken başlangıçta olan daha zor mizaçla ilişkili, DEHB daha sık eşlik ediyor ve akran etkisi ikincil; genelde bunlar başlatıcı çocuklar oluyor aslında ve prognozu daha kötü gidiyor, ergenlik başlangıcında müdahalelere daha kolay yanıt veriyor ve antisosyal kişilik geliştirme riski erken başlangıçta biraz daha yüksek olarak geçiyor. Davranım bozukluğunun yine şöyle tanımlayıcı bir şeyi var, "specifier"ı var, bu da topluma yararlı duyguların sınırlı olmasıyla giden tip diye bir alt tipi var. Bunda da pişmanlık ya da suçluluk duymama, yaptığının sorumluluğunu almama, duygusuzluk, empati yoksunluğuyla gitmesi yani başkalarının duygularını umursamama, soğuk, aldırılmaz olarak davranma -hani karşısındakine zarar veriyor, acı çektiğini görüyor ama o acıyı kendi bünyesinde hissetmiyor, onunla empati yapmıyor bu kişiler- ve yapabilirlik kaygısı taşımama yani herhangi bir sorumluluk verildiğinde bu sorumluluğu almama şeklinde bir yapı. Bir de sığ ya da yetersiz duygulanımla giden, içtenlikten yoksun, başkalarına duygularını göstermeyen veya sadece çıkarı olduğunda gösteren çocuklar olabiliyor.

Peki, davranım bozukluğu tedavi edilebilir mi? Şimdi, davranım bozukluğu hem DSM-5 hem ICD-11'de tanımlı ruhsal bir bozukluk ve tedavisi için kanıta dayalı yöntemler mevcut yani bu bir tıbbi bozukluk, psikiyatrik tedavisi olan bir durum ve tedavinin temelinde de hem psikososyal müdahaleler, gerektiğinde farmakoterapi yer alıyor. İlk basamakta psikososyal tedavilerin en güçlü kanıt düzeyi olduğunu görüyoruz kanıta dayalı tıp açısından baktığımızda. Ebeveyn yönetim eğitimi, özellikle altın standart, burada tutarlı sınır koymanın öğretilmesi, olumlu davranışı pekiştirme, cezayı azaltma, aile içi etkileşimi düzenleme gibi aileye yönelik müdahaleler var ve meta analizlerde orta ve yüksek etki büyüklüğü olduğu gösterilmiş davranım bozukluğunun tedavisinde. Bir diğeri, bilişsel davranışçı terapi; özellikle de çocuktaki öfke kontrolünün sağlanması, problem çözme yöntemlerinin öğretilmesi, sosyal becerilerin öğretilmesi noktasında etkili ve ergenlikte başlayan tipte de etkisinin daha yüksek olduğu fark edilmiş. Yine, aile temelli

yoğun programlar var bununla ilgili, hem dünyada kullanılan yöntemler, multisistemik terapi gibi veya fonksiyonel aile terapisi gibi terapi programları var. Suç davranışı ve tekrar oranlarını anlamlı biçimde azalttığı gösterilmiş.

Bir diğer tedavimiz farmakoterapi yani ilaç tedavisi. Burada hedefe yönelik tedavi düzenliyoruz çünkü davranım bozukluğunun kendisine özgü bir ilaç tedavimiz yok; daha çok, belirtilere ve eşlik eden tıbbi durumlara yönelik tedavi veriyoruz. Eğer tabloya dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu eşlik ediyorsa verdiğimiz ilaçlar var, şiddetli bir agresyon varsa buna yönelik kullandığımız antipsikotik ilaçlar var veya çocukta duygusunu düzenlemeyle ilgili bir problem varsa, duygu durum düzensizliği varsa duygu durum düzenleyicileri kullanabiliyoruz ama kılavuzlarımız asla ilaç tedavisini tek başına bir tedavi olarak önermiyor yani psikososyal tedavilere ek olarak kullandığımız bir yöntem bu. Ve şunu biliyoruz: Erken müdahale tedavinin en güçlü belirleyicisi. Özellikle çocuklukta başlayan tipte erken, yoğun ve aile temelli müdahale şart. Şimdi "10 yaş altı başlangıç" diyoruz; burada şiddet davranışları var çocuklara, çevreye, işte, insanlara, hayvanlara ve burada ceza ehliyeti de yok zaten kişinin ama burada, biz yetkililere, bizlere düşen bir şey var yani burada bir uyarı var aslında. Çocuk burada şiddet davranışı sergiliyorsa -bu, akran zorbalığı olabilir veya hayvanlara- veya başka bir şekilde gösteriyorsa burada "Bir şeyi yapmalısınız." diye bir uyarı geliyor, aslında bu bir kırmızı ışık bizim için. Ergenlikte başlayan tipte ise psikososyal müdahalelerle düzelme oranları daha yüksek çünkü hani, genetik zemin veya nörobiyoloji o kadar kaotik olmayabiliyor bu grupta. Tedavi oluyor mu? Şöyle: Yeterli, uygun bir tedavi yapılırsa işlevsellik artabilir, suça yönelim azaltılabilir. Prognoz belirgin şekilde iyileştirilebiliyor ancak tek seans veya sadece ilaç veya aile dışı müdahale bu konuda genellikle çok fazla bir sonuç vermiyor ve bilimsel değil yani gitti, bir kere doktor gördü veya bir psikolog gördü; bunda tek bir seansın tek başına etkili olmadığını biliyoruz. Davranım bozukluğu tedavi edilebilir bir bozukluktur ancak tedavi sabır, yapı ve sistematik yaklaşım gerektiriyor yani sadece ilaçla olmuyor bu; birçok faktörü, aileyi de aynı anda tedavinin içine almamız gerekiyor burada.

Peki, biz ne öneriyoruz? Yani, şöyle: Şimdi, ben Çocuk İzlem Merkezinin de sorumlusu olduğum için ve bunun için Bilim Kurulunda da görevli olduğum için bu konuda çok fazla toplantıya katılıyorum; hem çocuk istismarı ihmalinin önlenmesiyle hem akran zorbalığının önlenmesiyle, çocuğa yönelik şiddetin veya çocukta şiddet davranışının önlenmesiyle ilgili çok fazla toplantıya, çalışmaya katıldım ve çok farklı disiplinlerden kişilerle bu konudaki çalıştaylarda çalıştık. Şunu gördüm: Şimdi, biz normalde bir şey öneriyoruz, atıyorum, işte "Rehber öğretmen şöyle bir şey yapsın." gibi bir öneri. Hâlbuki gördüm ki aslında mesela Millî Eğitim Bakanlığının bununla ilgili modülleri var, direkt modülleri koydular; bir baktım, işte, İçişleri Bakanlığının aslında bununla ilgili çalışmaları var ve projeleri var. Yani şunu gördüm: Birçok Bakanlık bünyesinde aslında bu konuda çok yoğun çalışmalar var. Peki, problem nerede? Mesela ben Sağlık Bakanlığını temsilen oradaysam tekrar bunu öneriyorum ama bu zaten biliniyor, yapılıyor ama benim muayene ettiğim, takip ettiğim hastada bu yok, bu yapılmamış veya onların aldığı vakalarda mesela psikiyatrik takip kısmı yapılmamış ama böyle bir birbirinden haberdar olmama... Ve çok fazla emek var, bu konuya çok fazla harcanmış ve gerçekten çok güzel şeyler yapılmış aslında hani bu toplantılar bana bunu öğretti yani bütün bu Bakanlıkların aslında bir çabası, bir çalışması olmuş ve öncelenmiş aslında çocuk konusu ama ne oluyor da biz bunu yapamıyoruz?

Şimdi, bunları, bu toplantıları yaparken hep şunu fark ettim: Şimdi, biraz da şöyle bir birimde çalıştığım için... Şimdi, ben Çocuk İzlem Merkezinde görev yapıyorum ve buranın bir özelliği var: Birçok Bakanlık tek bir çatı altında çalışıyor ve bunun çok fazla bir örneği yok ülkemizde ama çocuk izlem merkezlerinde yetkililerce takibi de sağlandığında çok güzel ilerliyor aslında. Hakikaten, merkeze giren bir çocuğun bütün ihtiyaçlarını biz tek seferde, işte, tıbbi ihtiyaçlarını karşılıyoruz, psikiyatrik muayenesini...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Aile ve Sosyal Politikalar, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, değil mi, 5'li bir koordinasyon?

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Bir de şey var...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Gençlik ve Spor...

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Gençlik ve Spor çoğunlukla bizim toplantılarımızda olmuyor ama ihtiyaç duyduğumuzda belki.

Bir de baro var.

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Her ilde var mı bu?

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - 11 ilde yok şu anda, onların da çalışmaları devam ediyormuş Sağlık Bakanlığında.

Şöyle: Hani, bu yapıda bir şekilde o eş güdüm sağlandı ve ben o çocukları bire bir takip ettiğim için mesela çocuğun, işte, adli tıp muayenesi anında yapılabilir, hemen Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı temsilcilerimiz devreye girebiliyor, savcımızdan hemen karar çıkartılıyor, hemen acil koruma kararı alınabiliyor yani çok hızlı bir işlem ve çocuk bir daha, bir daha o ifadeyi vermek zorunda kalmıyor ve tek seferde... Aileyle de görüşülüyor çünkü "aile görüşmeciliği" dediğimiz bir şey de var. Eğer ailenin başka tıbbi desteğe ihtiyacı varsa hemen çocuk psikiyatrisine de geçiş sağlanabiliyor. Yani, hani, bu koordinasyonu gördüğüm için aslında kafamda şöyle bir şey şekillendi ve aylardır kafamda bu var, benim önerim şudur: Çocuk ve ergen ruh sağlığı merkezî koordinasyon biriminin kurulması. Neden bunun kurulması hani uygun olur diye düşünüyoruz? Dediğim gibi, koordinasyon ve veri paylaşımı yok, hani, bir çocuk evet, orada çok güzel bir... Mesela, Gençlik ve Spor Bakanlığının bir sürü eğitimi var. Mesela, bunlardan birine gidiyor ama bundan diğerinin haberi yok veya bu çocuğun, aslında hekimi fark ediyor, mesela, sosyal bir problemi var, daha çok sosyal fobisi ön planda. Hani, ben bunun mesela, biraz daha grupla ilişkili veya takım oyunlarında olmasının çocuğa yarar sağlayacağını düşünüyorum ama benim oradaki temsilciyle iletişimim yok. Dolayısıyla da böyle her şey birbirinden kopuk bir yerde kalıyor, yerel düzeyde kalıyor ve etkinin azalmasına yol açıyor veya sadece o birimle sınırlı, bir şey yaptık mı, yaptık oluyor yani bizler de bir şey yaptığımızı düşünüyoruz, orası da bir şey yaptığını ve yapılıyor gerçekten yani çok büyük emekler olduğunu biliyorum bu konuda ama

koordinasyon olmayınca maalesef öyle bir kopukluk meydana geliyor. Onun için de çok paydaş bir yapının eş güdüm içerisinde çalışması gerektiğini düşünüyorum.

Ve yine, bunu söyledim zaten, hani, örneğini bildiğim ve çalıştığım için çünkü ben burada, böyle bir yerde çalışmamış olsam ve bunu söylediğimde işte "Bu çok kolay bir şey değil." denilebilir ama ben bunun uygulanabilir olduğunu gördüğüm için... Nasıl uygulanabilir? O birimler arasında iletişimi sağladığımız zaman -ki burası Coşkun Hâkimim de var; mesela, işte, biz Adalet Bakanlığıyla da sürekli bu etkileşimi sağlıyorduk- hani o etkileşime, koordinasyona girebildiğimiz zaman hızlı hareket edebildiğimizi gördük ve gerekli olan şeyi yapabildiğimizi gördük. Hani, benim önerim, tabii ki bir merkez teşkilatı olacak ama illerde de bu merkezî koordinasyon birimlerinin bulunması.

Şimdi, şunu da gördük dediğim gibi o çok sayıda katıldığımız toplantılarda, mesela rehber öğretmenlerle görüştük. Şimdi, okullarda şunu söylüyor rehber öğretmenler: Diyelim ki bir sorun yaşandı, çocukla görüşüyoruz, ailesel bir risk tespit ediyoruz. Ebeveyni davet ediyoruz. Bir kısım ebeveyn zaten çocuğunun üzerine hassas, geliyor, gerekeni yapıyor ve sorun çözülüyor, devam ediyor ama bir kısmı okula gelmiyor bu davet üzerine veya bazen işte, okula da geliyor ama diyorlar ki... Ben hani, Ömer Faruk Bey'de de aynı şey, bu son suça sürüklenen çocuğumuzda da aynı şey olmuş; aile çağırılmış, gelmiş ebeveyn, işte, psikiyatride gitmesi gerektiği söylenmiş ama "Ben yapamıyorum -gelmiyor, gitmiyor- yapamam." demiş ve orada kalmış, değil mi Ömer Faruk Bey? Yani o müdahale hiç yapılmamış, orada kalmış ve suç ortaya çıktı maalesef. Onun için, hani, bu noktadaki girişim aslında çok kıymetli. Belki birçok cinayeti önleyecek, belki birçok suçu önleyecek, hem mağduru koruyacak hem de suça sürüklenmesini önlediği için o çocuğun hayatı artık farklı bir noktada gidebilecek diye düşünüyorum. Ve şöyle diyor işte: "Aile götürmüyor veya bazen aileler sadece çocuk psikiyatrisini rapor almak için kullanıyor." Yani mesela, düşük sosyoekonomik düzeyde bir aile bu ÇÖZGER raporu için geliyor ve işte, çocuklarının zihinsel yetersizliği olduğu yönünde bize beyanda bulunuyorlar. Biz testler yapmaya çalışıyoruz, testlerde de bizi yanlış yönlendirmeye çalışıyorlar mesela. Sadece bir rapor alıyorlar. Bakıyorsunuz, psikiyatrik muayenesi var mı? Var görünüyor ama buradaki amaç devletten bir belge edinmek ve bu belgenin sağladığı haklardan yararlanmak yani çocuğu gerçekten eğitmek değil orada bazısında. Çok iyi niyetli tabii ki ailelerimiz var. Bir de rehber öğretmenler diyor ki: "Biz çaresiz kalıyoruz."

Şimdi, burada şöyle bir problem olduğunu da fark ettim: Diyelim ki psikoloğa gitmek... Şimdi, ülkemizde psikoloğa gidince sanki tıbbi bir hastalık çözümü olacakmış zannediliyor ama aslında psikologların eğitimi daha farklı veya rehber öğretmenlerin eğitimi daha farklı ve hiçbir tıbbi bir duruma müdahale edecek bir eğitim almıyor. O yüzden bu işin tek kapısı çocuk, ergen ruh sağlığı ve hastalıkları ve bu bir tıbbi branş ve burada spesifik bir branş var ve ülkemizde bu alan gerçekten güçlü yani akademik olarak güçlü. Mesela, Tıpta Uzmanlıkta 3'üncü, 4'üncü sırada kişiler geliyor bizlere asistan olarak.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ama yeterli sayıda çocuk ve ergen psikiyatristimiz yok diye de bir...

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Hızla çoğalıyoruz yani şu an...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Kıymetli Hocam, bu arada...

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Tıbbi bir müdahale var orada, terapatik bir ilişki oluyor, psikologları da çok şey yapmayalım.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Kesinlikle. Hayır, klinik psikolog demedim Hocam.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Sayın Vekilimiz psikologdu değil mi?

Kıymetli Hocam...

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Yok, Hocam, orada fark ettiyseniz klinik psikolog ifadesini kullanmadım. Rehber öğretmen ve psikologlar dedim.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - "Okey" "eğitim" dediniz ama psikolog eğitim vermez, rehber öğretmenin eğitim materyalleri var, psikolog terapi yapar ama terapi, ekolüne göre değişir.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Eğitim almış olması gerekiyor psikoloğumuzun bu terapiyi uygulayabilmesi için ama klinik psikolog ifadesini kullanmadım, bilerek kullanmadım çünkü onlara ihtiyacımız var.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Kullanmadınız ama keşke kullansaydınız.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Kıymetli Hocam, biz sizi gerçekten heyecanla dinliyoruz, çok kıymetli bilgiler de ediniyoruz, bize bir önceki sunumda olduğu gibi pencereler açıyorsunuz fakat birazcık zamanımızı aştık, hızlanmanızı rica edeceğiz.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Hemen bitiriyorum o zaman.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ama sorularla ve görüşlerle size tekrar söz hakkı vereceğiz, daha derinleşecek bu konudaki müzakere.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Tabii.

Bir de eğitim tedbirinin uygulanmasıyla ilgili sorunlar olduğunu biliyoruz. Eğitim tedbirleri çıkartılıyor ama uygulanmıyor; bu nedenle de ben çocuk, ergen ruh sağlığı merkezi koordinasyon biriminin olmasının da faydalı olacağını düşünüyorum. Ama bir de şu var: Merkez ayağında da şimdi mesela, Sağlık Bakanlığımızın farklı genel müdürlükleri var, benim düşüncem -bu benim önerim sadece, bir akademisyen olarak önerim- bunun Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü bünyesinde sağlık ayağını söylüyorum, diğer bütün bakanlıkların kendine göre yapılması içerisinde olacağını. Niye kamu hastanelerinde diyorum? Çünkü kamu hastanelerinde görev yapıyor bizim çocuk ve ergen ruh sağlığı hastalıkları uzmanlarımız ve onların aktif bir şekilde devrede olabilmelerinin sağlanması ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Kimler olabilir? Çok kısa bir şekilde akıl yürüttüm ama hani kapsamlı bir toplantıda çok

daha farklı ve güzel görüşlerin ekleneceğini düşünüyorum çünkü sadece bir tohum düzeyinde benim bu proje fikrim. Tabii ki çocuk ve ergen ruh sağlığı hastalıkları uzman hekimi, erişkin ruh sağlığı ve hastalıkları uzman hekimi, ebeveynleri değerlendirmek ve müdahale programlarını ayarlamak için Millî Eğitim Bakanlığının yetkilileri, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının, İçişleri Bakanlığının, yine, hani hastanede çalışan psikologlarımız, çocuk gelişim uzmanlarımız, sosyal hizmet uzmanlarımız, Gençlik ve Spor bakanlığı görevlileri gibi ve bu çeşitlendirilebilir ve eş güdüm hâlinde görev yapacak. Benim düşüncem şöyle: Böyle bir merkeze işte girişlerin, mesela, özellikle çocukla temas eden Millî Eğitim Bakanlığı olabilir, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının gündüz bakımevleri var. Hani çocukla temas eden alanlarca yazılı bir şekilde yönlendirilebilecek bir yapının kurulması; mesela, okula devam etmeyen çocuklar için belki İçişleri Bakanlığı veya Gençlik ve Spor Bakanlığı aracılığıyla olması ama bunların hepsinin resmî bir yapıyla olması ve eğitim görülen kurumda sorunlu davranışların izlenmesi üzerine öncelikle mesela öğretmen gereken yaklaşımları yapacak, gerekiyorsa rehber öğretmene yönlendirilip o müdahalesini yapacak, çözüm olamıyor veya zorlanıyorsa ya da aile direnci varsa yazışmalarla bu merkezî koordinasyon birimine bir yönlendirme sisteminin kurulması, çocuk ve aileye gerekli psikososyal ve tıbbi desteğin tek bir merkezde yapılması ve yine, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı il müdürlüklerinde bu sisteme giren çocukların düzenli toplantılarla ilerlemelerinin takip edilmesi.

Tabii, burada şöyle bir risk karşımıza çıkıyor, bu son slaytım değerli vekillerim: Şimdi, ülkemizde çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları kliniklerinde takip ve tedavisi olan bireyler bazı mesleklerle alınmıyor yani bu girişi e-nabızda görüldüğü zaman o mesleklerle ilgili hakkı tamamen iptal ediliyor. Hastane girişleri burada seçim için kullanılan bir kriter hâline geliyor; bu da birçok ailenin tedaviden kaçmasına yol açıyor.

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Hocam, o sorun çözüldü biliyorsunuz, polis akademileri ve şeyde...

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Uygulamada tam çözülmedi aslında. Uygulamada, hâlen, mesela Millî Savunma... Çalışmalar var.

Ve şöyle bir şey var: Mesela, çocuk izlem merkezleri için bunu çözdük. Nasıl çözdük? Bu e-nabız sisteminde görünmüyor çocuk izlem merkezi girişleri. Hastane sisteminde de rumuzlu görünüyor. Yani bir kişi aradığında bu kişinin verilerine ulaşamıyor. Hani benzer bir sistem bu çocuk ve ergen ruh sağlığı merkezî koordinasyon birimi için de kurulabilir diye düşündüm. Böylece damgalanma kaygısı da ortadan kalkmış olur ve sistemi işletebiliriz diye düşündüm.

Sizlerin düşüncelerinizi merak ediyorum, çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Kıymetli Hocam, çok çok teşekkür ediyoruz.

Bir sonraki sunuma geçmeden önce Sayın Vekilimiz Ali İnci umreden geldi, bu güzel hurma ikramı da kendisinden. Beynimize glikoz takviyesiyle hocalarımızı daha dikkatli dinledik, sağ olun.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Bu konuyla ilgili tartışmayı hemen mi yapsak? Bu arada ben de önerimi sunayım hemen.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şimdi, sizin söz talebiniz var.

Şimdi, yirmi dakikalık bir sunumumuz kaldı Kıymetli Vekilim. Buradaki müzakerelerde bazen mükerrer soru da olabiliyor, sunum yapacak kişiyi biraz fazla bekletmiş olabiliyoruz. Bu sefer de öyle yapalım. Lütfen, sorularınızı zihninizde tutun.

Sayın Selmin Cansu Demir'de söz.

Buyurun.

3.- Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Selmin Cansu Demir'in, Vakfın çalışmaları, adli sürecin öncesindeki önleme modeli, Gençlik Merkezi Programı, çocukların adli süreçte ve tahliye sonrasında neler yaşadığı, sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Çok teşekkür ederim.

Saygılarımı sunuyorum. Davetiniz için de ayrıca teşekkür ederim.

Ben hukukçuyum, doktora çalışmam da çocuk ceza yargılamasının çocuk hakları bağlamında değerlendirilmesi üzerine. Hem akademide hem adliyelerde hem de sivil toplumda çocuklar için ve çocuklarla birlikte çalışıyorum. Bugün de Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı adına buradayım.

Sunumum dört bölümden oluşacak. Öncelikle çok kısaca Vakfın çalışmalarından bahsedeceğim, ardından adli sürecin öncesindeki önleme modeline, adli sürecin kendisi sırasında çocukların neler yaşadığına ve adli sürecin sonrasına, tahliye sonrasına odaklanmaya çalışacağım ve önerilerle sunumumu tamamlayacağım.

Vakfımız, adli sisteme giren ya da bu risk altında olan çocuklarla çalışıyor. Biz bu çocuklar için çeşitli modeller geliştiriyoruz ve hak izleme yoluyla savunuculuk yürütmeye çalışıyoruz. Aslında şunu söylemek bizim için önemli: Biz, çocuk adalet alanında çalışmış ilk sivil toplum örgütüyüz, kurulmuş ilk sivil toplum örgütüyüz. Kapalı kurumlara giren, çocuklarla burada çalışan yine ilk sivil toplum örgütüyüz. Geçmişte çocuk mahkemelerinde odası olan, kadın hapishanelerinde çocuklar için anaokulu açan, mahpusların çocukları için dahi politikalar, modeller geliştiren yani çocuk ve suçun kesiştiği her alanda söz söylemeye çalışan bir sivil toplum örgütüyüz. Özellikle de son dönemde suça sürüklenen çocuklara ilişkin gelişmelerle bağlantılı olarak, cezalandırmaya değil, korumaya ve önlemeye dayalı, hak temelli bir çocuk adalet sistemine ilişkin bir metne çağırıcı olduk. Dosyalarınızda da -ilettik sizlere- göreceksiniz. Biz bu davete çıktıktan sonra bu ortak çağrıya yaklaşık 160 sivil toplum örgütü imza attı, bu çağrıya yanıt verdi. Buradaki taleplerin sivil alanda sahiplenildiğini ve takip edildiğini önemle ifade etmek istiyorum.

Ayrıca, bugün burada olmaya, sivil toplumun sesini burada duyurabilmeye, ortak çağrımızın sizlere ulaşabilmiş olmasına da çok değer verdiğimizizi yine ifade etmek isterim.

Şimdi, bir önleme modeli olarak özellikle Gençlik Merkezinden bahsetmek istiyorum. Gençlik Merkezi 1997 yılında kurulan, İstanbul'da, Kadıköy'de 12-18 yaş arası çocuklarla yürütülen bir önleme modeli. Bu programda aslında hocalarımın çok güzel belirttikleri hususlarla tam anlamıyla bütünleşecek burada yapmaya çalıştığımız şey; biz bu bilimsel bilgiyi nasıl sahada

somutlaştırıyoruz, biraz bunu anlatmaya çalışacağım size. Bu program, çocuklara akranlarıyla güvenli, kontrollü bir ortamda vakit geçirme imkânı sunuyor; iletişim ve duygu yönetimi gibi yaşam becerilerini destekleyerek sanatsal, kültürel, sportif faaliyetlerle çocukların suça ilişkin riskini azaltmayı hedefliyor. Bu model, psikolojik dayanıklılık ve ekolojik sistemler modeline dayanıyor. Sizler de özellikle Komisyonun ilk açılışında ekolojik sistemler modeline bir vurgu yapmıştınız, bizim de yaklaşımımız doğrudan bununla ilintili; çocuğu sadece bir birey olarak değil, aile, okul ve mahalle ekosistemi içinde güçlendirmeyi planlıyoruz. Bir anlamda bu "psikolojik dayanıklılık" dediğimiz şey, aslında çocuğun hayatını bir terazi gibi düşünebilirsiniz, bir kefesinde yoksulluk, olumsuz çevre, ihmal gibi riskler var; biz, işte diğer kefeye destek sistemlerini, aidiyeti, güveni, iyi iletişimi, olumlu akran ilişkilerini ekleyerek, çocuğun koruyucu faktörler kefesine ağırlık vererek güçlendirmeye çalışıyoruz ve bu dengeyi çocuğun lehine çevirmeyi hedefliyoruz.

Peki, bunu başarabiliyor muyuz? Yani temel sorulardan bir tanesi bu. Bizim programımızın kanıt temelli izleme değerlendirme yöntemi var. Hemen çok net söyleyebilirim ki evet, bunu başarabiliyoruz; adli sisteme giren çocuk sayısı sıfır ve daha da önemlisi şu: Biz çocukların risk alma davranışlarına bakıyoruz ve risk alma davranışlarında çok ciddi, belirgin bir azalma eğilimi gözlemliyoruz; bununla birlikte, artışın da olmadığını görüyoruz yani hayatlarındaki diğer risk faktörleri devam etse bile çocuklar kendilerini buralardan koruyabiliyorlar.

Peki, çocuklar bize nasıl geliyor? Bu risk faktörleriyle ilgili kısmı geçiyorum. Burada da yine bütüncül bir sistem işletmeye çalışıyoruz yani diğer sivil toplum kuruluşları, belediyelerden sosyal hizmet uzmanları, Aile Bakanlığımız, okul rehber öğretmenleri ve katılan çocukların akranları, katılan çocukların çevresinden gelenlerle bu programları yürütüyor. Burada biraz neler yaptıklarımıza ilişkin değerlendirmeler görebilirsiniz; psikososyal destek atölyeleri, kariyer atölyeleri, oyun, rekreasyon atölyeleri, spor atölyeleri, dış geziler ve olmazsa olmazımız, mutlaka sosyal hizmet vaka takibi yapıyoruz ve yönlendirme desteği sunuyoruz.

Yine, burada özellikle yaptığımız atölyelerin ayrıntılarına yer verdik ama biraz bireysel vaka çalışmalarından da bahsetmek istiyorum çünkü çalıştığımız çocuk gruplarında yüksek riskli olanlar da var, düşük riskli, orta riskli olanlar da var. Sosyal hizmet uzmanı arkadaşımız, tabii, ev incelemelerini yapıyor ve bireysel müdahale planlarını oluşturuyor. Burada yine bazı örnekler göreceksiniz. Bu örneklerde biz tabii ki çocuğun -Didem Hocamın, sizlerin de bahsettiğiniz gibi- örneğin, mesela RAM'a yönlendirme ya da diğer süreçlerde çocuğun nereye başvurabileceğini bilmesi, işte, buralarda gençlik merkezinin doğrudan yönlendirme gibi bir fonksiyonu olabiliyor. Aynı şekilde, ailelerle de çalışıyoruz yani neye ihtiyaçları varsa ailelere bu desteği sağlamaya çalışıyoruz, tabii ki bir sosyal hizmet perspektifiyle tekrar.

Bahsettiğim gibi, hiçbir çocuk adli sisteme girmedi fakat burada yine öne çıkan bulgulardan bir tanesi şu: Biz çocuklarla çalıştığımızda, çocuklarda 43 riskli davranış eğilimi yani çocukların bu yaptığımız anketlerde bu davranışlara ilişkin cevaplar verdiklerini gördük yani demek ki çok doğru bir hedef kitleyle biz bu çalışmayı yürütüyoruz. Peki, bu davranışlara baktığımızda neler görüyoruz? Örneğin, tam suç teşkil edebilecek davranışlar yani çocukların adli sisteme girmesine neden olan davranışlar bunlar; örneğin, madde kullanımı, mala yönelik zarar verme, okul kurallarına aykırılık, kavga ve yüksek riskli sosyal etkileşimler. Şimdi, yine, baktığımızda, özellikle iki kategoride yani yüksek riskli sosyal etkileşim davranışlarında ve mala yönelik zarar vermede -ki bu ikisi aynı zamanda adli sistemde de yoğun bir temsile de denk düşüyor- önleyebildiğimizi, buralarda azalmalara fayda sağlayabildiğimizi görüyoruz. Bununla birlikte, bizim için yine önemli meselelerden bir tanesi şu: Çocuklar geliyorlar bu programa, pazar günleri, sabah erken saatte çıkıp bazen evlerinden uzunca da bir yol yapıp geliyorlar, düzenli bir şekilde katılım sağlıyorlar çünkü burada kendilerinin güvende olduklarını, ait hissettiklerini, kendilerini ait hissettikleri bir alan olarak burayı tanımlıyorlar.

Şimdi, rakamlara, verilere bakmak evet, bize bir şeyler söylüyor ama ben buraya çocukların sesini de getirmek istedim. Şimdi, biz çocuklarla çalışırken... Bu arada şunu da ifade etmek isterim: Mesela bu sunduğum veriler sadece yedi aylık bir programın haftada bir gün yapılan çalışmasına ilişkin yani biraz hayal kurduğumuzda çok daha kapsamlı bir programın, çok daha yoğun bir programın nasıl sonuçlara yol açabileceğinin umudunu da taşıyoruz tabii ki ve burada yine önemli gördüğümüz bir husus -demin söylemeyi atlardım- yaptığımız tüm çalışmalarda biz üniversite öğrencileriyle çalışıyoruz. Onlar bir hazırlık süreci geçiriyorlar, eğitimler alıyorlar ve sonra çocuklarla çalışıyorlar. Bu da bizim sahaya, çocuklara duyarlı meslek elemanı yetiştirme sürecimize katkı sunuyor. Peki, çocuklarla çalışıyoruz, dedik ki: Risk alma davranışlarında çeşitlilik var ve bunlar azaldı. Çocuklar bu süreci nasıl anlatıyorlar? Birincisi, bu programla öz güven kazandıklarını söylüyorlar. Bakın, diyor ki mesela: "Öz güvenimin çoğaldığını fark ettim, artık daha rahat konuşuyorum. Önceden çok utangaçtım, mesela sınıfta tahtaya kalkamıyordum, sınavlara girmezdim ama artık utanmadan konuşma sınavını yapabiliyorum." ya da kalabalık ortamda rahat iletişim kuramamaya ilişkin şikâyetlerini söylerken artık bu ortamlara alıştıklarını söylüyorlar yani öz güvenle birlikte çocukların kendilerini ifade edebilme becerileri gelişiyor. Üçüncüsü, problem çözme yetenekleri, yaşam becerileri gelişiyor. Mesela, yine, günlük hayattan bir durumla karşı karşıyayız burada. Çocuk yolla ilgili bir sorun yaşadığında eskiden onu çözemediğini iletirken şimdi, buna çözüm bulabildiğini söylüyor. "Bir sorun olunca hemen vazgeçmiyorum artık, çözüm arıyorum." diyor ya da "Zorlandığım bir durum olduğunda kendimle kalmaya çalışıyorum, bu geçici diyorum." diyor. Bunlar hep atölyelerimizin çıktıları. "Çaresine bakmaya çalışıyoruz abla, üstesinden gelince de bu konuda bir bağımsızlığın oluyor, artık daha güçlü oluyorsun bu konular hakkında." diye ifade ediyorlar. Yani bu problem çözme, duygu yönetimi hemen eşlik ederken çok önem verdiğimiz bir husus daha var; empati. Mesela, burada bir çocuğun doğrudan sözü: "Ben bir şey söylemeden önce onu düşünüyorum, acaba karşıdakini üzer miyim bunu söylersem diye." Yani bu atölyeler empati duygularına da eşlik ediyor ve sınır koyma becerileri... "Hayır" diyemiyordum daha önce ama işte, onu fark ettim, aslında diyebiliyordum, kendi sınırimi belirledim, insanları o sınırın dışında tuttum, istediğimde aldım ama insanları o sınırın dışında tutabildim." diye anlatıyorlar. Bu da yine sınır koyma becerisiyle kritik bir yere denk düşerken aynı zamanda yine çok önem verdiğimiz... Çocuk şunu söylüyor: "Bu etkinliklerde benim hoşuma giden şey dinlenebiliyor olmak çünkü beni yargılayan kimse yok, dinlenebiliyorum." Bu da bu gençlik merkezinde çocuğun kendini değerli hissettiğini gösteriyor.

Şimdi, çeteleşme, önlenemeyen suç davranışları vesaireyi Komisyonunuz da çok kıymetli tartışmalarla gündemine aldı. İşte, çeteleşmeyi de engelleyen, suç davranışlarını da engelleyen en önemli hususlar bunlar; çocuğun sınır koyabilme becerisini geliştirebilmesi, empati duyabilmesi, kendini bir yere ait hissetmesi ve olumlu rol modellere sahip olabilmesi ama şunu da önemle vurgulamak istiyorum: Yalnızca çocuklarla çalışmak tabii ki yeterli değil. Çocukların yaşadığı suça ilişkin riski -hocalarımızın

aktardığı- gelişim süreçleri o çocuğun o suçla ilişkilenebilmesindeki tek faktör değil. Dolayısıyla da çocukların suçla ilişkilenebilmesi tesadüf değil; ihmal, istismar ve eşitsizlikler. Dolayısıyla, yapısal çözümler oluşturacak, toplumsal eşitsizlikleri giderecek çözümlere ihtiyacımız var. Bu önleme programlarına ilişkin geniş bir literatür var. O literatürde şunu söylüyor: Evet, bu önleme programları saldırgan davranışı azaltmada etkili olabilir ama çocuğun gelişip iyi bir yaşam sürmesi için gerekli kaynaklara sahip oldukları ortamlar içinde büyümeleri de sağlanmalı; işte, bu nedenle sosyal hizmet perspektifi bizim için önemli, bu nedenle yerel yönetimlerle iş birliği yapmaya çalışıyoruz ve bu nedenle de bu modelimizin bakanlıklar tarafından da sahiplenilmesini ve bir merkezî yönetim tarafından da iş birliği hâlinde yürütülmesini diliyoruz.

Bununla birlikte, tabii, biz bunları yaparken, peki, bir çocuk suçla ilişkilense ne olur? Şimdi, diğer boyutuyla da biraz zamanım yettiğince buna açıklama getirmek istiyorum. Şimdi, öncelikle bu çocuklar adli bir sisteme girdiklerinde özgürlüklerinden yoksun bırakılma riskleri de elbette ki var oluyor ama bazen çok basit fiillerle; örneğin, bir sokaktaki herhangi bir kavga, çocuk arkadaşını itti, işte, orada uygunsuz bir cümle söyledi, aile şikâyetçi oldu, diyelim ki bu çocuk 12,5 yaşında, adli sisteme girebiliyor, kendisini çocuk mahkemesinde yargılanırken bulabiliyor. Şimdi, İnsan Hakları Eylem Planı'nda buna ilişkin çok önemli bir hedef vardı, 15 yaşından küçük çocukların -bazı ağır suçlar hariç olmak üzere- ilk kez işledikleri fiilin soruşturmaya konu edilmemesi. Bu yargılamanın dışına yönlendirmenin çok ama çok önemli olduğunu düşünüyoruz çünkü birazdan aktaracağım yargılama sürecinin çocukları nasıl etkilediğini gözettiğimizde bu talep bizim için kritik hâle geliyor.

Şimdi, Türkiye'nin de tarafı olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesi bize iki tane şey söylüyor: Birincisi, çocuk, adalet sistemine girdiğinde ona yapılacak her müdahale bireyselleştirilmiş olmalı ve sadece fiille değil çocuğun içinde bulunduğu koşullarla ve toplumun uzun vadeli ihtiyaçlarıyla orantılı olmalı, katı ve cezalandırıcı bir yaklaşım değil; bu, çocuk adaletinin ruhuyla uyumlu değil. Bunun için de zaten çocuklara özgü usullerimiz, kanunlarımız, müdahale biçimlerimiz ve kurumlarımız var. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin çocuk adaletiyle ilgili 24 no.lu genel yorumu var, oldukça kritik buluyoruz bu genel yorumu. Çok net şunu ifade ediyor: Çocuk ceza yargılamasına maruz kalmak dahi, yani bir çocuğun adalet sisteminde bir ceza yargılamasının tarafı olması dahi çocuğa zarar verir ve bu çocuğun toplumsal sorumluluklarını yerine getirmesine zarar verir. Yani yine toplumun uzun vadeli ihtiyaçlarına odaklandığımızda, çocuğu yargıladığımızda bile çocuğun sorumlu bir yurttaş olma kapasitesini engelleyebilmiş oluyoruz. Ben gerçekten böyle mi acaba diye doktora tezimde de bu konuyu araştırdım, acaba adli süreçlerden çocuklar nasıl etkileniyorlar diye. Ne yazık ki -burada tabii, zaman nedeniyle çok ayrıntısına giremeyeceğim ama- beklediğimiz uluslararası standartların ortaya koyduğu amaçları yerine getiremediğini ifade etmek durumundayım; aksine, çocuklar bu süreçte çocukluklarının elinden alındığını, kendilerine çocukmuş gibi davranılmadığını ve yaşatları gibi olmayı aslında çok istediklerini, arzu ettiklerini ifade ediyorlar. Önemli bir husus var, bu süre çocukların devletle olan ilişkisini etkiliyor. Yasal sosyalleşme diye bir literatür var, bu literatüre göre çocuklar adli süreçte kendilerine adil, tarafsız, şeffaf ve saygılı davranıldığını görürlerse adalete olan güvenleri pekişiyor ama eğer kendilerine haksızlık yapıldığına, adaletsiz davranıldığını, saygısızlık yapıldığına, haklarının gözetilmediğine dair bir inanç geliştirirlerse adliye olan inançları zedeleniyor ve çok önemli bir şey var, adliye olan inançları zedelenildiği gibi yasalara uyma motivasyonları etkileniyor yani başkalarının haklarına da zarar verebilir hâle geliyorlar. Tabii, tüm bu süreçlerde adil bir yargılanmaya ihtiyacımız var, madem çocukları adli sisteme dâhil ettik.

Burada yine sürem nedeniyle ayrıntısına giremeyecek olduğum farkında olmakla birlikte, Türkiye'de Komisyonumuzun da isabet ettiği üzere 85 çocuk mahkemesi var. Çocukların direkt, doğrudan muhatap olduğu mahkemelerden bahsediyorum ama 35 ilde hiç çocuk mahkemesi yok ve görebildiğimiz kadarıyla adli istatistiklerden, çocukların bir bölümü de ne yazık ki çocuk mahkemelerinde dahi yargılanamıyorlar, genel mahkemeler sadece "çocuk mahkemesi" sıfatıyla yargılama yapıyor.

Şimdi, biz adli sistemin çocuklar için bir risk olabileceğini biliyoruz ama bir şey daha var. Adli sistemin kendisine girmek çocuklar için bir fırsat da olabilir. Bizim kanunumuzda çok önemli, çok kritik bir düzenleme var, o da şu: Kolluğun ve savcılığın Aile Bakanlığına bildirim yükümlülüğü. Hangi suçtan gelirse gelsin, neyle gelirse gelsin, adli sisteme girmiş bir çocuğun, kolluk tarafından çocuğun bu sisteme dâhil olduğunun Aile Bakanlığına bildirilmesi gerekiyor. Bu mekanizmanın yeterince etkin işletilip işletilmediğini araştırmak gerekiyor. Bizim sahadaki uygulamalarımız -ben CMK'den de avukat olarak görev yapıyorum, atanıyorum çocuklara- bu bildirim yükümlülüğünün her zaman ve çoğunlukla kullanılmadığını gösteriyor. Böyle olunca, biz burada çocuğu yakalayamayınca yaşadığımız şey ne? Çocuk tekrar tekrar adli sisteme giriyor ve yolu hapishaneyle kesişiyor. Şimdi, biz özgürlüğünden yoksun bırakma son çare diyoruz ama demin aktarmaya çalıştığım üzere, koruyucu ve destekleyici tedbirleri yeterince yerine getiremediğimiz için çocuklarda tutuklama sıklıkla gördüğümüz bir uygulama, son çare ilkesine riayet edilemeyebiliyor. Bunu ben söylemiyorum, bunu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi Türkiye hakkındaki gözlemlerinde ve kararlarında söylüyor.

Burada birtakım rakamlar göreceksiniz. Şimdi, bu rakamlara baktığımızda, mesela, bu kurumlar bizim için neden önemli? Çocuğun tutuklu ve hükümlü olması çocuğun gittiği kurumu belirliyor. Bir çocuk tutukluysa kapalı ceza infaz kurumunda kalıyor, eğer hükümlüyse eğitimevine gidiyor. Eğitimevi, yine uluslararası standartların bize gösterdiği, gerçekten kanunda çok iyi düşünülmüş ve bu standartlara en çok yaklaşan, nispeten daha toplumla bütünleşmenin sağlanabildiği yerler fakat burada sadece 435 çocuğun eğitimevinde kaldığını görüyoruz. Neden sadece 435 çocuk eğitimevinde kalıyor? Bunun bazı nedenleri var. Birincisi, yargılamalar çok uzun sürüyor. Çocuklara adli sisteme girdikten sonra hükümleri kesinleşene kadar zaten yaşları büyümüş oluyor ve eğitimevinden hiç faydalanamıyorlar çünkü tutuklu olsalar bile bu eğitimevine gidemiyorlar. İkincisi, mükerrer suçluluk yani bir çocuğun birden fazla dosyası olabiliyor yani bir çocuk eğer bir suçtan hükümlüyse ama başka bir dosyadan tutukluysa yine eğitimevine gidemiyor ve firar nedeniyle ya da başka disiplin durumları nedeniyle eğitimevlerinden iade edilmeye dair bir disiplin tedbiri var ve bu da uygulanabiliyor. Kaçan çocuklarla ilgili yapılan bir araştırma olmasını ve burada size sunmayı çok dilerdim ama evet, kaçma oranlarının yüksek olduğu ifade ediliyor, Komisyonunuza da sunuldu ama neden bu çocuklar kaçıyorlar? Bunun yanıtını bilimsel olarak veremiyoruz.

"Yargılamalar çok uzun sürüyor." derken bir avukat olarak da defalarca denk geldiğim bir uygulamadan bahsetmek isterim. Eğitimevleri, dediğim gibi, nispeten daha toplum temelli oldukları için, en azından çocukların eğitime erişimi daha kolay olduğu için istinaf hakkından, temyiz hakkından feragat eden aileler var ki ceza bir an önce kesinleşsin, çocuk eğitimevinde durabilsin diye.

Bir şeyden daha bahsetmek isterim kapalı kurumlara gelmişken. Burada bir harita görüyorsunuz. Bu haritada çocuklarla ilgili kurumların renklendirilmiş hâli var. Şimdi, bu kurumlarda özellikle şunu düşünelim: Artvin'de tutuklanan bir çocuk nereye gidecek? Başka illeri de düşünebilirsiniz, herhangi bir il yani buradaki renkli illere uzak olan.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Bu yüzden tercih etmiyorlar zaten.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Efendim?

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Bu sebeple gitmeyi tercih etmiyorlar zaten.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Evet, zaten yer değişikliği olabiliyor. Bir de şunu düşünmek lazım, bir de hükümlü çocuklara bakmak lazım. Örneğin kız çocukları için İzmir'de tek bir kurum var. Yine Artvin'de hükümlü olan bir kız çocuğu olduğunu düşünün, İzmir'e gidiyor. Şimdi, hocalarım rehabilitasyona vurgu yaptılar. Biz, çocuğun en temel hakkı olan aileyle görüşme hakkını yerine getiremeyerek bu kurumlarda rehabilitasyonu nasıl sağlayabiliriz? Bunu tabii ki konuşmamız gerekiyor. Bununla birlikte, şimdi bu kurumlar da bölge hapishaneleri olarak geçiyor. Tutukluluktan bahsedeyim. Çocuklar örneğin -Artvin örneğini verdik- Artvin'de tutuklandı, Samsun'a gitti. Çocuk Samsun'a gittiğinde sadece ailesinden de uzak kalmıyor. Nereden uzak kalıyor? Dosyasından uzak kalıyor, mahkemesinden uzak kalıyor, avukatından uzak kalıyor ve bu da yine adil yargılanma hakkını etkileyen bir durum olarak karşımıza çıkabiliyor çünkü çocuk artık suçu işlediği iddia olunan yerde değil başka bir ilde tutuluyor. Gerçekten, bu harita bizim için çok önemli ve çocukların yaşadıklarını somutlaştıran, gösteren bir harita.

Bununla birlikte, yine, Komisyonunuzda çocukların özellikle yetişkin hapishanelerinin kendilerine ayrılan bölümlerinde tutulduklarına ilişkin de bir değerlendirme yapıldı. Dolayısıyla mesela, İstanbul'da Maltepe hapishanesinde L tipi koğuşunda, ünitesinde de çocuklar tutulabiliyor yani sadece bu haritada duran yerlerin dışında bir de yetişkin hapishanelerinin ünitelerinde de çocuklar tutulabiliyor. Buna ilişkin Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun çeşitli raporlarında kurumların kalabalıklığına ilişkin değerlendirmeler var. Dilerseniz tabii bu raporları da iletebiliriz size ama örneğin, İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumundaki gözlemlere dayalı bir raporda kurumun kapasitesi 360 ama 483 çocuk kalıyor. Yine, Tarsus'ta 287 kapasitede 382 çocuk kalıyor. Şimdi, bu kalabalıklar bize neye mal oluyor? Bu kalabalıklar çocukların temel haklarına erişimlerini son derece olumsuz etkiliyor ne yazık ki. Yani bunu gündelik bir ihtiyaçta ele aldığımızda, çocukların tualete gidişlerinden hijyen ihtiyaçlarına, spor salonlarına çıkışlarından kütüphaneye erişimlerine, ciddi anlamda kalabalığın etkisi olduğunu görebiliyoruz. Şimdi, tabii, bunu sorularla derseniz açarım ama biraz şunu da söylemek isterim: 2019 senesinde Birleşmiş Milletler tarafından bir küresel rapor yayımlandı. Bu rapor, özgürlüğünden yoksun bırakılmış çocukların dünyadaki temsiline ilişkin, yaşadıklarına ilişkin. Rapor da çok net ortaya koyuyor. Bu kurumlar, kapalı kurumlar, özellikle ergenler için, çocuklar için şiddet üreten kurumlar ve ne yazık ki çocuklar burada kendi haklarına erişimleri ile ilgili güçlükler yaşıyorlar; dünyanın her yerinde böyle, sadece tek bir ülkede değil ama kapalı kurumun kendisi, doğası gereği çocuğun haklarına erişimini engellediği gibi çocuğu tehlikeli bir durumda da tutabiliyor.

Yine, hocalarımızın sunumlarından...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Kıymetli Hocam, toparlamanızı rica edeceğim, zamanı biraz aştık çünkü. Sorularla zaten derinleşecektir.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Tabii ki çok haklısınız, çok teşekkürler.

Sadece sağlığa ilişkin bir değerlendirme yapayım. Kıymetli hocam hapishanelerde yaptığı çalışmalardan da bahsetti. Yani burada ben yine Komisyonda yapılan sunumlara baktığımda uzman sayısına baktım acaba hapishanede kaç uzman çalışıyor? Yaklaşık 40 çocuğa 1 uzman düşüyor; bir ruh sağlığı uzmanı, bir psikolog, işte, sosyal hizmet uzmanı ya da psikososyal serviste çalışan. Şimdi, tabii ki bununla engelleyemeyiz, çocuklara ihtiyaç duydukları hizmetleri sağlayamayız.

Peki, çocuklar çıktıktan sonra ne oluyor, ne yaşıyorlar? Çocuklar çıktıktan sonra... Hani bir araştırmadan atıfla size söyleyeyim, şimdi, yurt dışında yapılan boylamsal çalışmalar var, suç işleyip de yaşamı boyunca tekrar suç işleyen -erkeklerle yapılmış bu çalışma- bu kişilerin tüm suç işleyen kişiler içinde yüzde 10'luk bir yere denk geldiğini söylüyorlar. Peki, bu yüzde 10 neden tekrar tekrar suç işliyor, neden yeniden tekrar hapishaneye giriyor? Bunun nedenleri şunlar: İş bulmada zorluk yaşamaları, niteliksiz işlerde çalışmaları, eğitim yoksunluğu, kişiler arası, özellikle aile içi çatışmalar ve ruhsal sağlık sorunları. İşte, bu literatürden hareketle biz bir tahliye sonrası destek hizmeti programını geliştirmiştik, bunun da raporunun ayrıntılarını derseniz size aktarmak isterim ama çocuklar tahliye sonrasında, gerçekten, kendilerini suçla ilişkilendiren ortamlardan uzaklaşmaya dair bir ihtiyaç duyuyorlar.

Ben zaten önerilerimi burada çok ayrıntılı bir şekilde yazdım, sunumlar da var elinizin altında; yine, vakit kalmadığı için bu önerilere belki ayrıca değinemeyeceğiz ama hangi ile gidersek gidelim o ilde bir mahalle var ve o mahallede suç işleyen çocuklar herkes tarafından biliniyor ve ne yazık ki bunlar kendilerini çok net bir şekilde, aslında o kırmızı bayrakları bize gösteriyorlar. O yüzden, gençlik merkezi gibi önleyici hizmetlerin bu mahallelerde yaygınlaştırılması temel önerilerimizden bir tanesi olacak.

Tabii, adli sisteme ilişkin yine ayrıntılı önerilerimiz var, bunları geçiyorum ama ben buraya gelirken dedim ki çocukların sesini size iletmeyi de önemli bir borç biliyorum. Ben doktora çalışmalarım sırasında çocuklarla görüştüğümde, hapishaneden yolu geçmiş bir çocuk bütün bu süreçle ilişkin şöyle bir aktarım yaptı; bunu size aktarmak, sizinle paylaşmak isterim. Çocuk şunu söyledi: "Ben çocuk cezaevine girdiğim zaman bir tane, iki tane suç biliyordum; bir iki suçlu tanıyordum; hapishaneden çıktıktan sonra bilmediğim suç, işleyişini bilmediğim hiçbir suç kalmadı. Her suçtan -işlemiş- arkadaşım mevcut oldu, rehberime her suçtan kişiler eklendi. Bir çıktım oradan, bildiğin suç imparatorluğundan çıkmış gibi, bütün suçları adım gibi iyi bilir hâle geldim ve tamamıyla da bu yanlış rehberin, bu yanlış numara rehberinin, bu yanlış çevrenin içinde kayboldum, o pisliğin içinde kaybolup gittim. Niye gittim?"

Çünkü beni ıslah etmek için kimse gelmedi. Gelmeyince ne oluyor? Hepimiz çocuğuz, hepimiz belirsizlik içindeyiz, hepimiz suça karışmışız, itilmişiz, kendi hâlimize bırakılmışız." Ve sonra şöyle devam ediyor, diyor ki: "Sen devletsin, bu çocuğu bir takip et, bu programa dâhil et, çocukla ilgilen, çocuk tekrar bu suçu işlemesin. Ama ne oluyor? Çocuk çevresinden o suça bulaşmışsa, o kapıdan salınıyor, çocuk zaten yine aynı yere dönüyor. Niye? Cebinde parası yok, gidebileceği bir yer yok, gösterilen bir yol yok, sunulan bir imkân yok, aynı suçu gene işliyor çünkü mukayese edemiyor, çünkü dünyayı keşfedememiş ki bu çocuk, olduğu semtte, olduğu sokakta tıklı kalmış. Keşfedemez ki bu çocuk dünyayı, yolları keşfedemez ki, devlet olarak senin göstermen lazım."

Dilerim ve umut ederim ki Komisyonunuz çocuklara bu güvenli yolları gösterecektir.

Dinlediğiniz için teşekkür ederim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyoruz.

Şimdi, vekillerimizden soru ve görüşleri alacağız.

Naci Şanlıtürk Vekilimiz, aynı zamanda Kâtip Üyemiz, ilk söz hakkını size veriyorum.

IV.- AÇIKLAMALAR

1.- Ordu Milletvekili Naci Şanlıtürk'ün, konuşma sürelerinin sınırlandırılmasını ve sadece milletvekillerinin görüşlerini ifade edeceği bir müzakere toplantısı yapılmasını önerdiğine ilişkin açıklaması

NACİ ŞANLITÜRK (Ordu) - Başkanım, teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri, kıymetli hocalarımız; ben de hepinizi saygı ve sevgilerimle selamlıyorum.

Sunumlar için gerçekten teşekkür ediyoruz, ufuk açıcı, bilgi dağarcığımızı genişleten sunumlar yapıldı. Tabii, Komisyonun çalışmalarıyla ilgili de sunumlar uzadı, ben bununla ilgili de milletvekillerimize belli oranda, beşer dakika ya da işte, bir şey olursa... Geçen hafta bayağı konuştuk, ben kendi adıma söyleyeyim, on beş dakikadan fazla konuşmuşum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ben Başkan olarak da hiçbir zaman beş dakikayı aşmıyorum çünkü riayet etmek istiyorum.

NACİ ŞANLITÜRK (Ordu) - Toplantıların uzamasını engellemek adına bir de önerim var Sayın Başkanım: Tabii ki milletvekili konuşacak, görüşlerini ifade edecek; bir toplantıyı da misafir davet etmeden, sadece milletvekillerimizin görüşlerini ifade ettiği, "Bu zamana kadar yapılan sunumlardan neler bilgilendik?" diye yapılması gereken çalışmaları değerlendireceği... Bir öneri olarak da bunu sunmuş olayım.

V.- KARARLAR

1.- Konuşma sürelerinin beş dakikayla sınırlandırılmasına ilişkin karar

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Güzel, böyle bir müzakere toplantısı yapalım, çok iyi olur. Kıymetli Vekilim, şöyle: Biliyorsunuz, buna ben karar veremem, burası demokratik bir Komisyon ama oylamaya sunarım.

NACİ ŞANLITÜRK (Ordu) - O zaman sunun oylamaya Başkanım, kabul ediyor muyuz?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şunu da söyleyeyim: Beş dakika zaman tahdidini ben çok rijit uygulamam, sizlerin sözünüzü kesmeye o kadar da kıyamam ama hatırlatırım "Beş dakikanız doldu." diye, tekrar veririm, siz ne kadar aştığınızı görürsünüz, ikinci turda da böyle bir şey yaparız, böylece zamanı ekonomik kullanırız. Şu da oluyor, çok uzayınca bazen soru sormayı planlayıp da sonra artık beklemekten sıkılıp giden vekillerimiz de oluyor. Onu zamanı ekonomik kullanmak adına oylamaya sunayım isterseniz, sonra siz devam edin. Öyle yapalım mı?

NACİ ŞANLITÜRK (Ordu) - Olur.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Sizin söz hakkınız baki.

NACİ ŞANLITÜRK (Ordu) - Estağfurullah.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Konuşmaları üzülerken beş dakikayla sınırlamayı öneriyorum.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Arkadaşlar, buradan sıkılıp giden milletvekilimiz varsa gitsin yani!

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Kabul edenler... Bu kabul edilmiş görülüyor fakat çok sıkı uygulamayacağız, Sibel Suiçmez Vekilimize özellikle.

NACİ ŞANLITÜRK (Ordu) - Söyleyecek sözü olan da zaten beş altı dakika konuşur yani onu fazlasıyla.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Konuşur tabii ki.

Şöyle oluyor, inanın, tutanakları okurken bazen bile sıkıntı oluyor çünkü konu çok dağılıbiliyor, olabildiğince konuya odaklanmak çok kıymetli.

VI.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği (ÇOGEPDER) ve Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı temsilcilerinin yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Buyurun, sizi dinliyoruz.

NACİ ŞANLITÜRK (Ordu) - Başkanım, zamanı da verimli kullanmak adına ben hocalarımıza teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Beş dakikanız başladı.

NACİ ŞANLITÜRK (Ordu) - Evet, cezaevlerinde çocuklarımızla, gençlerimizle çalıştınız. Ailede suçu tanımış, suçun içerisinde yetişmiş; cezaevinde 1'inci, 2'nci, 3'üncü defa suç işlemiş fakat bizim cezaevindeki ıslah tedbirlerimizle, hocalarımızın, kurumlarımızın çalışmasıyla ıslah olmuş, suçtan vazgeçmiş çocuklarımız var mı, bunların oranı nedir?

Efendim, bir de ikincisi, benim en önemli gördüğüm konulardan biri, tabii, gönül arzu eder ki hiçbir çocuğumuz suça bulaşmasın ama dün yine İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunda çocuklarımızla ilgili alt komisyonun raporu, dijitalleşmenin çocuklarımız üzerindeki menfi etkilerinin giderilmesi, korunması adına bir rapor hazırlandı, onunla ilgili de konuştuk. Çocuklarımızı

suça sürükleyen ana faktörler sizce neler? Türkiye Büyük Millet Meclisinden bu faktörlerin ortadan kaldırılması adına, mesela, bizim, işte, tespit ettiğimiz sosyal medyanın kısıtlanmasıyla ilgili Meclisin gündeminde bir konu var, yine, televizyonlarımızda yayınlanan dizilerin, işte, bu sokaktaki, efendim, şiddeti körüklediğini yani zor kullanma gücünün, silah kullanma gücünün devletin yetkililerinin dışında, işte, belli dizilerde -dizi ismi vermeyeyim ama- bunların özendirildiğiyle ilgili, dolayısıyla sizin bu suça özendiren ana faktörler olarak düzenlenmesini istediğiniz sektörler nelerdir bize tavsiye edeceğiniz? Onları söylerseniz seviniriz.

Teşekkür ediyorum.

Hepinize saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Vallahi bir dakika on yedi saniyede sorunuzu sordunuz.

NACİ ŞANLITÜRK (Ordu) - Evet, hemen bitirdim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, Sayın Ümmügülşen Öztürk Vekilimizin söz talebi var.

Buyurunuz.

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Hocalarım, teşekkür ederim sunumunuz için.

Öncelikle psikiyatrist hocalarıma sorum olacak, daha doğrusu bir iletme olacak. Mücahit Hocayı biliyorsunuz, eşiyim. Mücahit Hoca, sizin de raporlarınızda sunduğunuz gibi, yüzde 91 oranında davranış bozukluğu ya da DEHB tanısı... Hocamız dedi ki: "Bazı ilaçlarımız geri ödeme içine alınmadı." Buna desteğinizi bekliyorum çünkü raporlara geçsin ki biz de çözüm önerilerine bunu ekleyelim; birinci, sizden istediğim o.

İkinci, son konuşmamızda benim vallahi tüylerim diken diken oldu. Siz kimsiniz yani nasıl bir profesyonelsiniz? Mesela, hocalarım gidip 20 çocuğu toplayıp çalışma yapmak istese yapamazlar yani kamu kurumlarına bağlı çalışmadınız anladığım kadarıyla çünkü "Kamu kurumlarının desteklenmesini istiyoruz, desteklenmeyi istiyoruz." dediniz. Yani bir doktor bile, şimdi, benim kızım uzman, uzmanlık araştırmasını bile hastaneden, Etik Kuruldan, Bakanlıktan izin alarak yapıyor yani her önüne gelen "Ben çocukları toplayayım..." Neye göre topladığınız bile belli değil. "Risk altındaki çocuklar." Neye göre risk altında? Ailesi mi parçalanmış, ebeveyni mi yok, ailesi hapiste mi? Böyle kafanıza göre bir çalışma olamaz yani gerçekten tüylerim diken diken. Yani hangi profesyonellikle siz bu çalışmadınız? Ben de vakıf başkanım, çocuk doktoruyum, vakfımda çocuk psikiyatristleri, ergin psikiyatristleri var ama ben sokaktan 20 çocuğu toplayıp da hadi size araştırma yapayım diyemem ya! Yani burası muz devleti değil, kusura bakmayın, kimden izin aldığınızı ve neye göre yaptığınızı, hangi kurumla iş birliği yaptığınızı belgesiyle istiyorum. Gerekirse Adalet Bakanlığına suç duyurusunda bulunacağım. Bu kadar.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Çok tehditti ya!

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Hayır, yani resmî bir izni olmayan...

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Çok tuhaf bir yaklaşım yani böyle bir şey olabilir mi? Türkiye'de böyle bir vakıf, sizin ismini şimdiye kadar duymamanız çok ilginç bir şeydir.

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Resmî bir izni olmayan... Hayır, varsa istiyorum, arkadaşlar, ben istiyorum. Her önüne gelen çocuklara araştırma yapamaz. Her önüne gelen çocuklara araştırma yapamaz.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Bu vakıf yıllardan beri çalışma yapıyor. Ya, kim diyor ki her önüne gelen yapıyor diye ya, böyle bir şey olabilir mi ya!

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Ben o izni, izin belgesini görmek istiyorum, WhatsApp'tan göndersin.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şöyle yapalım mı: Sayın Vekil...

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Sivil toplumu biraz öğrenin lütfen.

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Hayır, arkadaşlar, önüne gelen çocuklarla araştırma yapamaz. Sen kendi fikrini kendin söylersin.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Sayın Vekilim...

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Çok ağır...

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Hayır, ben kendi fikrimi söylüyorum, sen de kendi fikrini söylersin. Benim için soru işareti, benim için...

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Ama bu fikir değil ki yani... Biz her gelene böyle desek olur mu yani bu?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Sayın Vekilim... Şöyle yapalım mı...

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Arkadaşlar...

Hayır, lütfen, konuşmama izin versinler. Benim için soru işareti, ben merak ediyorum, soruyorum.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Tehdit ediyorsun.

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Tamam, sordum, niye tehdit edeyim?

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Tehdit ediyorsunuz.

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Hayır, tehdit falan etmiyorum. Ben o izninizi, kiminle çalışma yaptığınızı görmek istiyorum dedim çünkü önüne gelen bir çalışma yapamaz, hele çocuklarla hiç yapamaz.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Önüne gelen değil, anlattı kendini ya!

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Avukat... Hangi avukat?

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Ya, sizin bu vakfı duymamanız çok ilginç zaten. Böyle bir şey olabilir mi! Cezaevine giriyorlar, bunların yasal izni olmadan bir şey yapabilir mi arkadaşlar?

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Duymak önemli değil, evet, gördüm.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şöyle yapalım mı: Şimdi bir şey söyleyeceğim.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Yani gerçekten işinize gelmedi mi herkese tu kaka. Böyle bir yaklaşım olmaz!

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Kimlerle? LGBT dernekleriyle bile toplu anlaşıma yapmışlar, çok güzel! Evet evet, kim olduklarını gördüm, LGBT dernekleriyle bile destekli çalışmalarını var.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Toplantıya ara vermek istemiyorum.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Böyle bir yaklaşım olmaz. Ya, sizin zaten kafanızın arkasında demek bu var. Böyle bir şey olabilir mi ya!

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Tabii, tabii. Bizim her şeyimizde LGBT karşıtlığı var.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Böyle bir şey olabilir mi yani yıllardan beri bildiğimiz bir vakıf burası.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bir şey söyleyeceğim: Sayın vekillerim...

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Keşke siz bunu korusanız ama çağırdığınız misafire böyle davranılmaz.

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Hayır, nasıl davranıyorum? Ben yaptığı çalışmanın... Anlatmamış, kimi almış belli değil.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bir şey söyleyeceğim: Sayın Vekilim, meramınız anlaşıldı, lütfen.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Evet, ya!

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Siz de müsaade ederseniz o kadar büyük bir uğultu oluyor ki ben Başkan olarak bir sükûneti sağlayayım.

Sayın misafirimiz soruyu aldı, zaten cevabını verecek yetkinliktedir, onun cevap hakkı baki.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Şimdi versin, öyle devam edelim Sayın Başkan.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bence şöyle yapalım: Hayır...

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Yani böyle "Siz kimsiniz?"le giden bir şeyde...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Biraz daha sakın sorabiliriz sorularımızı Sayın Vekilim yani neticede...

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Hayır, gerçekten çünkü araştırmanın... Açmamış yani riskli; neye göre risk, neye göre şey...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şimdi, bir şey söyleyeceğim ama bu konuya takılıp kalmayalım, toplu cevap alacağız çünkü ben bu konunun hemen cevap...

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Suçluyorsunuz, yoksa soru sorabilirsiniz.

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Suçlamıyorum, ben de belgenizi görmek istiyorum dedim, bu kadar.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Tamam, verecektir cevabını.

Sonraki söz talebi Sayın Selcan Hanım'da.

Selcan Hanım, buyurun lütfen.

Bu arada sayın misafirlerimiz, cevaplarımızı hep topluca alıyoruz, herkesin cevap hakkı baki, hem de biraz tansiyon düşse güzel olur.

Buyurun.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Teşekkür ediyorum.

Behice Hocam, size öncelikle sormak istiyorum yani burada hepimiz şeyde hemfikiriz yani önce bir çocuğun aslında suçlu hâle gelmesini önlemek, onu sağlamak ama sonraki aşamalarla ilgili her birimiz tabii farklı yaklaşımlara, görüşlere sahibiz. Siz de "Önlemek, sonra rehabilitasyon ama sonraki düzeyde de cezayı konuşmak." dediniz. O sonraki düzeyi ben somutlaştırmamızı rica edeceğim çünkü biz burada "suça karışan ya da suça sürüklenen -her neyse- çocuklar" derken genel bir ifade üzerinden konuşuyoruz ama oradaki suçun aslında hepimizdeki, herkesteki karşılığı konuşurken de sorarken de anlatırken de farklı oluyor yani birçok suçta, evet, ben de bu silsilenin takip edilmesinden yanayım ama ben, mesela bir konu üzerine konuşurken genelde, bir çocuğun daha akranları tarafından öldürülmediği bir ülke umuduyla konuşuyorum ya da bir çocuğun daha bir çetenin maşası olmadığı bir ülke umuduyla. Dolayısıyla bu suç çok geniş bir yelpaze, bu silsile, bu seyir bütün suçlar için geçerli mi? Sizdeki karşılığı nedir ya da ikinci suçta mı? Orayı biraz somutlaştırabilirsek, nerede cezayı konuşmaya başlamamız gerekiyor ve cezanın niteliğini, işte vesaire.

Selma Hocam, bu cezai sorumlulukla ilgili yaş konusunda sizin tecrübeleriniz ışığındaki değerlendirmeniz çünkü en çok tartışılan başlıklardan bir tanesi bu. İdeal olana dair sizin görüşlerinizi merak ediyorum.

Teşekkürler.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyorum Sayın Vekilim.

Bir dakika on bir saniyede sorunuzu sordunuz. Bakın, ne kadar bereketlendi.

Sibel Hanım, buyurun lütfen.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Tüm baskılarınıza rağmen süremi ne kadar kullanılabiliysem, sormak istediğim soruları ne kadar sorabilirsem o hakkımı kullanmak isterim. Bu, sürekli olarak süreyle sınırlandırma talebini de doğru bulmadığımı söyleyeyim. Hepimizin tek amacı var, elimizden geldiğince kafalarımızdaki soruların burada çözülmesi sağlamak.

Ayrıca -kendileri açıklayacak ama- az önce "Siz kimsiniz?" sorusuna ben kim olduklarımı bildiğimi söylemek isterim. Yıllardan beri alanlarda avukatların, baroların birlikte çözüm üretmeye çalıştığı bir vakıf.

Şimdi, tam 6 Şubat depremi yıl dönümü geliyor. Dolayısıyla ben -alanda çalışma yaptınız mı- iki sunum, hatta üç sunum yapan her değerli sunuculara sormak istiyorum: Bu deprem sürecinde hapishanelerdeki çocukların durumuyla ilgili herhangi bir tespitiniz olmuş mu? Özellikle Hatay Çocuk Kapalı Cezaevinde herhangi bir hasar olmuş muydu? Bu çocuklar depremde ve deprem sonrasında herhangi bir rehabilitasyona tabi tutuldu mu?

Az önceki sunumların ben, sunumları aslında ayrı ayrı sundunuz ama üç sunumun da birbiri içerisinde çok anlamlı olduğunu düşünüyorum. Özellikle biz sadece bazı bakanlıkları hep dile getiriyorduk ama o bakanlık açılımının da tekrar bize iletilmesinin çok faydalı olduğunu düşünüyorum.

Çocuklar -az önce de dediniz ama- adli sistem üzerindeki süreci nasıl deneyimliyorlar? Yani ne sonuç çıkarıyor bu çocuklar? Suç işlemekten vaz mı geçiyorlar yoksa bir kere suç işledikleri zaman o suç işlemeye devam eden çocuklar arasında kendilerine daha rahat mı bir yer buluyorlar? Yeniden suç işleme oranları çocuklarda hangi oranda görülebiliyor? Cezaevinden çıktıktan sonra kaç sistem geri geliyor? Tahliye sonrası bunları izleyen bir sistemimiz var mı acaba? Bir rehberlik sistemi Türkiye'de

bunları takip edebiliyor mu? Sosyal hizmetlerin böyle bir birimi var mı? Gerek tutuklu gerek hükümlü çocukların tahliyesinden sonra, böyle bir sistem oluşturuldu mu acaba?

Az önce de söylediniz, tüm çocuklar çocuk mahkemelerinde yargılanmıyor. Acaba çocuk mahkemelerinde yargılanan çocukların durumu ile genel mahkemelerde çocuk mahkemesi sıfatıyla yargılanan çocukların durumunu karşılaştıran bir bilimsel çalışma yapılmış mı? Buna ilişkin hem ulusal hem uluslararası bir çalışma var mı? Tutukluluk kararını çocuklar için de sulh ceza hâkimlikleri mi veriyor? 15-18 yaş grubundaki belirli suç tipleri için yetişkin yargılama konusunda, önerileri konusundaki görüşleriniz nedir?

Okul sosyal hizmetler sistemine siz nasıl bakıyorsunuz yani "Rehber öğretmenlerden ziyade bir sosyal hizmetler uzmanı okulda bulunsa daha faydalı olur." diye düşünüyor musunuz? Burada kolluk güçlerimiz maalesef çocukların ifadelerinin kollukta alınması gerektiğini, bunun daha faydalı olacağını çünkü kendilerinin daha uzman olduğunu ve savcılarının da çok zamanlarının olmadığını söyleyerek çocukların ifadelerinin kollukta alınmasına tekrar dönülmesi talebinde bulundular. Bu konudaki görüşleriniz nedir? Aslında niye çocukların kollukta değil de savcılıkta ifadelerinin alınması yöntemine geçildi. Komisyona buna ilişkin bir bilgi verirsiniz memnun olurum.

Şimdi, Trabzon'da ÇİM üniversite hastanesi içerisindeydi, son yıllarda değişmediyse. Dolayısıyla, o zaman Samsun ÇİM devlet hastanesindeydi, Trabzon ÇİM üniversite hastanesindeydi ve Trabzon ÇİM'in de çok geniş alana hizmet veren ve başarılı da örnek gösterilen bir sistemi var. Siz bu "Kamu hastanelerinde olmalı." derken Hocam, öyle bir karşılaştırma yaptınız mı yani üniversite içerisinde olması mı daha faydalı, kamu hastanesi içerisinde olması mı daha faydalı? Çocuk ve ergen ruh sağlığı merkezi koordinasyon birimini önerdiniz, bunun içerisinde avukatların olmasının faydalı olacağını düşünüyor musunuz? Görmediğim için soruyorum.

Bu psikiyatrik tanılarının konulmasında ilk kim bunu gözlemleyecek yani ilk bundan kim sorumlu olacak? Belki ilerleyen aşamalarda kim dikkat etmeli ve eğer aile bu sorumluluklarını yerine getirmiyorsa, sizin önerdiklerinizi yerine getirmiyorsa ailenin bu sorumluluklarını yerine getirmesini acaba biz nasıl sağlayabiliriz? Kolluk güçlerinin suç tipine göre Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bildirmediğini biz de alandan biliyoruz, bunun da çok önemli bir eksiklik olduğunu düşünüyoruz. Sizce bunu adliyelerde nasıl engelleyebiliriz? SİR raporları adliyelerde yeterli bir biçimde düzenlenebiliyor mu? Çoğu zaman yetersiz olduğunu biliyoruz. Bunun daha güzel bir biçimde, amaca uygun bir biçimde düzenlenmesi için nasıl bir çalışma içerisinde olunmalı? Suça sürüklenen çocukların adli sistemle ilk temasından önce acaba okul ile aile arasında bir iletişim kurulup kurulmadığı yönünde herhangi bir araştırmanız var mı?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Teşekkür ediyoruz. Altı dakika kırk saniyede tamamladınız, çok çok teşekkürler.

Evet, şimdi, söz talebi Sayın Rukiye Toy Vekilimizde.

Buyurun lütfen.

RUKİYE TOY (Sivas) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Şimdi, tabii, hocalarımıza ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Özellikle suçların önlenmesi ve rehabilitasyon dönemleriyle ilgili gerçekten çok güzel bilgiler verdiler, çok teşekkür ediyorum.

Sesim biraz kısık, sesim geliyor mu bilmiyorum ama kusura bakmayın.

Şimdi, vakıfla ilgili Selmin Hanım'ın söylemleriyle ilgili kafamıza takılan, anlamlandıramadığımız ifadeler var. Biraz önce Sayın Vekilimiz Gülşen Hanım'ın bence söylemek istediği de aslında tam olarak buydu. Mesela, ifadelerinizde sürekli "özgürlüğünden yoksun bırakılmış çocuklar" ifadesini kullandınız; burada özgürlüğünden yoksun bırakılmış mı yoksa suça sürüklenmiş çocukları mı kast ediyorsunuz? Bunu öğrenmek istiyorum. Mesela, çocukların devlete güveninin zedelendiğine dair bir ifade de bulundunuz. Bu ifade de biraz değişik geldi bana çünkü oradaki mağdurların devlete güveni ne olacak? Diyelim ki Minguzzi'nin ailesisiniz ve ne yaparsınız? O çocuğun en ağır cezaya çarptırılmasını istersiniz değil mi? Dolayısıyla Adalet Bakanlığımız da yirmi dört yıla yakın bir ceza verdi yani en yüksek düzeyden cezasını vermiş oldu. Dolayısıyla, kullandığınız ifadeler belki sizin biraz daha yanlış anlaşılmanıza vesile olmuş olabilir diye düşünüyorum yani çok böyle iyimser bir tablo, pembe bir tablo çizmeye çalışıyorsunuz; çocuklar açısından baktığımızda durum keşke öyle olsa ama maalesef değil yani. Dolayısıyla, burada birkaç ifadeniz daha var. Hükümlü kadrosundan işe alımlar oluyor, biliyorsunuz yani bir kişi cezaevinden çıktıktan sonra kurumlarımızda hükümlü kadrosunda çalışabiliyorlar, terörle iltisaklı suçlular hariç. Dolayısıyla, burada da devletin bakmadığı, sahip çıkmadığı, ilgilenmediği, başı boş kaldığı düşüncesi de doğru değil.

Cezaevlerine herhâlde gitmişsinizdir avukat olduğunuz için, o karamsar tabloyu neye göre çizdiğinizi bilemiyorum. Cezaevlerimizde hem örgün eğitim hem yaygın eğitim hem uzaktan eğitim, rehabilitasyon çalışmaları, halk eğitim merkezlerimizin el beceri kursları, bunların olduğunu biliyor olmanız lazım diye düşünüyorum.

SİBEL SUİÇMEZ (Trabzon) - O yüzden mi acaba suç işliyorlar? Dışarıdan daha iyi(!)

RUKİYE TOY (Sivas) - Yani şimdi hocam, buna bir şey yapamayız, toplum dediğimiz şey böyle...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Lütfen vekilimizi bölmeyelim, ne olur.

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Var olan şeye de "Yok." demek yanlış, Vekil Hanımın söylediği o.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Vekilimizi bölmeyelim, devam edin.

RUKİYE TOY (Sivas) - Hocam, içerisinde yani rehabilite olanlar da vardır. Tabii, yetişkinlere yönelik birinci ve ikinci kademe okuma yazma kursları, yaygın eğitim çalışmaları, örgün eğitim çalışmaları, uzaktan eğitim çalışmaları, manevi rehberlik çalışmaları, kütüphane çalışmaları, mesleki eğitim çalışmaları, sosyal ve kültürel faaliyetler yapılmakta cezaevlerimizde. Fakat bu şu anlama gelmez: Bir topluma hitap ediyorsunuz, bir toplumu eğitiyorsunuz, içerisinde rehabilite olanlar ve gerçekten sosyal hayata çıktıklarında pişman olup normal hayatlarını sürdürenler, e tabii ki aralarında yine de aynı suçu işleyenler olacaktır. Bu genel bir şey

olmaz hocam, onu demek istiyorum Sayın Vekilim. Dolayısıyla, biraz belki kullandığınız ifadelerin daha gerçekçi olmasını bekleyebiliriz, biraz toplumdan uzak yorumlar gibi geldi.

Teşekkür ediyorum.

Yani, bu arada, tabii, Adalet Bakanlığımızı da misafir edeceğiz, dinleyeceğiz onları da mutlaka, bu konularla ilgili bize daha detaylı bilgiler vereceklerdir ama buraya gelmeden önce biraz daha araştırmanızı öneririm.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Adalet Bakanlığımızdan Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü ve Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığından aslında sunumları dinledik ve çok reformist olduklarını muhalefet vekillerimiz dahi kabullendiler.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Zaten hocalarım da "Çok iyi." dedi, koordinasyon eksikliği bizim esas problemimiz.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Tabii ki daha iyiye taşımak için bu Komisyon kuruldu.

Şimdi, Sayın Keleş, buyurunuz lütfen Sayın Vekilim.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Aslında biraz da bu konuyla ilgili konuşmak istiyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Herkes süreye uyuyor, bu yüzden ayrıca teşekkür ediyorum.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Sayın Başkanım, Değerli Komisyon üyeleri, kıymetli misafirler, hocalarım; ben de teşekkür ediyorum sunumla ilgili.

Aslında benim konuşacağım konu da tam bu konuyla ilgili.

Tabii, sunumlarda şunu gördük, sunumlarda aslında temel beklenti şu: Çocukları önleyici ve koruyucu olarak değerlendirmek lazım yani suça sürüklenme sebeplerini ortaya koyup bunun önlemini almak. Bunun önlemini almak için de koordinasyon, evet, gerekiyor; bunlarla ilgili bakanlıklar vesaireler ortada. Tabii, burada bence en önemli nokta bunu önleyebilmek ama bunu önlerken de çok sıkıntılarımız var değil mi? İşte, aileyle ilgili, efendim, sokakla ilgili, okulla ilgili ve bu aileler genellikle sıkıntılı ve bizimi bunları tespit edip, bunları alıp rehabilite etme ya da kontrol altında tutmamız çoğu zaman mümkün olmuyor çünkü çok sıkıntılı bir süreç oluyor. Dolayısıyla siz bunlar için de bir çocuk ve ergen ruh sağlığı merkez koordinasyonlarının kurulması... Bu koordinasyonlar gerçekten çok aktif çalışabilir mi? Burada da ciddi anlamda soru işaretleri var.

Ben olaya biraz daha farklı bakacağım; şimdi, ikinci nokta: Bu çocuklar suç işlediler ve cezaevine düştüler. Tabii, burada bu çocuklar suç işledikleri zaman ilk gittikleri yer neresi? Avukat arkadaşlar daha iyi bilirler, ben hekim olduğum için çok bilmiyorum ama araştırdığım için söylüyorum. Önce hükümlü konumuna gelene kadar çocuk kapalı cezaevlerinde tutuluyor değil mi? Bu süre içerisinde de kapalı çocuk işahavlerinde de aslında, biraz önce vekilimin söylediği gibi, rehabilitasyon açısından da birçok etkinlikler var; mesleki, sosyal vesaire... Çocuk hükümlü pozisyonuna düştükten sonra yani cezası kesinleştikten sonra çocuk eğitim merkezlerine gönderiliyor.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Burası da açık, kapıda polis yok.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Orası da açık cezaevi. Burada da yine donanımlarımız çok fazla. Ama burada problemimiz şu: En önemli noktalardan biri, suç işleyen çocukların tekrar suç işlemesini önleyebilmek, bunun için önlemler almak. Yani buradaki nokta bence şu: Kapalı cezaevinden eğitimevine gönderilmeden önce bir kere burada psikososyal risk analizleri ortaya konulup bu çocukları eğer risk analizleri yüksekse eğitimevine göndermemek lazım. Çünkü bunlar eğitimevine gittiği an orada hemen işte açık cezaevi olduğu için kaçıyor ya da oradaki ortamı bozuyor.

Dolayısıyla, benim önerim aslında şu, benim bir önceki toplantıda da söylediğim konu buydu: Kapalı cezaevinde hükümlü konumuna geçen çocuklarda eğer bu psikososyal analiz, risk analizi yapılırsa ki burada da tabii bizim çocuk psikiyatristlerimizin de çok önemli rolü var ama çocuk psikiyatrist sayımız çok düşük olduğu için bunu yapmamız çok mümkün değil. Psikologlar tarafından bu değerlendiriliyor ve bu çocukların, hocamın da dediği gibi, kamu hastaneleri eliyle, yani bu çocukları eğitim merkezinde değil kamu hastanelerinde, müstakil bir yerde, çocuk psikiyatristlerinin ve diğer hekimlerin de olduğu; çünkü bu çocukların bir kısmı psikoterapi alıyor ama bu çocukların bir kısmına medikal tedavi de gerekiyor ve bu çocukları, o risk analizi olan çocukları hastanede müstakil bir yerde konumlandırarak orada hem rehabilite edilmesi hem medikal tedavisi gerekiyorsa bunların yapılması gerektiğini düşünüyorum. Dolayısıyla, burada aslında, zannedersen yargı paketinde de 11'inci yargı paketinde de bu konu gündeme gelmişti, 11'inci ve 14'üncü maddeler bulunlu ilgiliydi ama bunlar çıkartıldı. Bence bizim bunu tartışmamız lazım. Evet, koruyucu, önleyici, o ayrı ama suç işlemiş bir çocuğun tekrardan suç işlememesi için, topluma kazandırılması için bu önlemi almamız lazım. Yani suçu kesinleşmiş bir çocuğu, evet, eğitimevine giden bir kısım mutlaka olmalı ama eğitimevinden fayda görmeyecek, psikososyal risk analizi yüksek olan çocukları da kamu hastaneleri eliyle böyle müstakil bir yerde; hekim, psikologlar, aynı zamanda rehabilitasyon ortamlarının bulunduğu bir yerde rehabilite etmemiz gerektiğini düşünüyorum.

AYŞE BÖHÜRLER (Kayseri) - Psikiyatri hastanesi çok az ama Başkanım.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Psikiyatri hastanesi olması şart değil.

AYŞE BÖHÜRLER (Kayseri) - Psikiyatri yatağı da yok.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Yataklı olması gerekmez ama.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Şöyle söyleyeyim; psikiyatri hastanesi olması gerekmiyor. Bakın, bizim şehir hastanelerimizde, gerçekten aynı kampüs içerisinde tutuklu, hükümlü, adli psikiyatri hastanelerimiz var, yüksek güvenli adli psikiyatri hastanelerimiz var. Buna ek olarak böyle bir hastane modeli de oluşturulabilir müstakil ve bu şekilde bu sorun çözülebilir diye düşünüyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyoruz.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Buna nasıl bakıldığını soruyor musunuz?

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Efendim?

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Yani bu konuda görüş...

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Tabii ki soruyorum. Ben fikrimi söylüyorum, bu benim kendi fikrim, bu benim görüşüm.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bu arada şöyle; hem soru da sorabilirsiniz, görüş de beyan edebilirsiniz. Bu karma bir müzakere aynı zamanda.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Görüş beyan edebildiğimizi duymaktan son derece memnun oldum Sayın Başkan, 8 seferdir bunu duymak için bekliyorum.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Yeni bir tartışmaya mahal vermeyelim ama Sayın Suiçmez, ya, çok demokratik bir komisyonumuz var, kıymet bilmiyorsunuz.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Tartışmak için değil, hani "Benim görüşüm." dedi de bunu düşünüyor muyuz diye sordum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şimdi Serap Ekmekçi Vekilimize söz veriyorum.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Ben tamamlayayım ama son bir cümleyle ilgili...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Her zaman soru ve görüşler için söz veriyorum.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Yani biz bunu, şu anda erişkin tutuklu, hükümlü hastalarımız için bu projeyi gündeme aldık. Ben geçen konuşmamızda da ifade etmiştim, pilot il olarak da Elâzığ ve İstanbul seçilmişti. Bunun bu çocuk modelini bu şekilde bence gündeme alabiliriz diye düşünüyorum. Tabii, bu konuda fikirlerinizi de paylaşırsanız sevinirim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyoruz.

Sayın Serap Ekmekçi Vekilimizin söz talebi var.

Buyursunlar.

FATMA SERAP EKMEKÇİ (Kastamonu) - Teşekkür ederim Başkanım.

Teşekkür ediyoruz öncelikle kıymetli sunumlarınız için.

Ben şöyle bir konuyu açmak istiyorum aslında. Şimdi, bu suça sürüklenen çocuk meselesinde son zamanlarda aslında kaygı verici bir tablo daha var bence, o da pişmanlık duymayan, yaptığı işten âdeta gurur duyan suça sürüklenen çocuklar var ve bunları görüyoruz, çok da üzülmüyoruz tabii bu durum için ama şimdi, pişmanlık duymayan bu çocuklar için topluma yeniden kazandırılması amacıyla sizin düşünceleriniz nelerdir, neler yapılabilir? Çünkü onların ayrı bir desteğe ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Çünkü bu çocuklara bakıyoruz, işledikleri fiillerden pişmanlık duymadıkları gibi, âdeta bunu bir güç gösterisi, bunu bir kimlik gösterisi gibi taşıyan çocuklar var, hatta bunu kendileri için bir statü gibi düşünüyor, hatta buna bazen destek veren aileler de var. Yani cezaevine girdikten sonra çocuğunu âdeta kahraman gibi karşılayan, dışarı çıktığı zaman da kendine artık farklı bir konum edinmiş çocuklar da var.

Aslında az önce Başkanımın söylediğine de biraz uyumlu, yani bu çocukları, pişmanlık duyup yaptığı fiilden, işlediği suçtan dolayı gerçekten içeride mağduriyet yaşayan, bunun üzüntüsünü ve vicdan azabını çeken çocuklarla aynı yerde tutmak ne kadar doğru? Onları da bozan etkenlerden bir tanesi de bunlar mı acaba? Onlar için yapılabilecek şeyler -gerçekten çok merak ediyorum- ne olabilir onları da kazanmak adına?

Teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyoruz Sayın Vekilim.

Hemen bir sonraki söz talebini karşılayacağım.

Orhan Ateş Vekilimizin söz talebi var.

Buyurun Sayın Vekilim.

ORHAN ATEŞ (Bayburt) - Teşekkür ederim Başkanım.

Ben de kıymetli misafirlerimizi ve tüm milletvekili arkadaşlarımızı saygıyla selamlıyorum.

Psikopatoloji; bu, suça sürüklenmede en önemli sebeplerinden biri yani organik nedenlerinden biri diyelim. Bu, dünya literatüründe de kanıtlanmış bir şey, buradaki sunuda da bundan bahsedildi ve nedensel değil kolaylaştırıcı bir faktör yani diğer faktörlere psikopatolojik nedenler de eklenince "suça sürüklenen çocuk" kavramı ortaya çıkmış oluyor. Bundan yola çıkarak bir öneri veya bu konudaki fikriniz ne diye sormak istiyorum. Yani aile hekimliklerinde, aynı aile hekimliklerinin aileleri tıbbi olarak izlem altına aldığı gibi oralarda da sosyal anlamda psikolog veya bu nitelikte hekim yani çocuk psikiyatrisi olmasa bile nitelikli çalışanlarımızla riskli bölgelerin veya riskli ailelerin belirlenip bunların rutin takibe alınması bu suça sürüklenen çocukların oranında nasıl bir değişiklik yapar, nasıl bir faydası olur, böyle bir çalışma var mı; bunları sormak istedim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyoruz.

Şimdi, Beritan Hanım'ın söz talebi var.

Beritan Hanım, size direkt altı dakika veriyorum.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Çok az.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Hem genç olduğunuz...

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Çünkü Onur Vekilimle biz konuştuk, kendisi konuşmayacak, grubumuz adına ben konuşuyorum yani en az on dakikam var ama olabildiğince hiçbirinizin sabrını zorlamadan toparlamaya çalışayım.

Ben, öncelikle hem Komisyon Başkanına hem gelen arkadaşlarımıza, doktorlarımıza, avukatımıza çok teşekkür etmek istiyorum çünkü bugün burada gerçekten hem sahanın sesini hem tıbbın hem hukukun sesini aynı anda duyabildiğimiz bir ortam oluştu; bu ortamı var eden, muhalefetiyle iktidarıyla, kurumlarıyla birlikte bugün burada olan ve bu sorunun çözümünde bize farklı kapılar ve aslında biraz daha umut aşılayan herkese çok teşekkür ederek başlayayım söze.

Şimdi, açıkçası sunumlar çok kıymetliydi, sırayla gitmeye çalışayım. Aslında, yaptığınız sunumlar biraz şunu ortaya çıkardı: Yani, bir kere, okul devamsızlığı, akademik başarısızlık, çocukların farklı gelişimsel dönemleri ve farklı gelişimsel yörüngeler içerisinde olması yani çocukların yetişkinlerden farklı olduğu gerçeği, aynı zamanda hiç okula gitmeme gibi meseleler, yine sadece suçun tek bir etkeninin olmaması, biyopsikososyal nedenlerle birlikte bir örüntü hâlinde ortaya çıkması, aynı zamanda çocuk

denetimindeki eksiklikler, devletin aile, çocuk ve kurumlar üzerindeki denetimsizliği, ailenin ihmali, yine silaha erişim, psikososyal olgunluk meselesinin tam olarak anlaşılabilmesi gibi ve kentin dizaynı, okulun dizaynı, bakanlıkların ya da var olan mekanizmaların kentlere göre değişmesinin bizleri aslında şu anki mevcut tabloya getirdiğini söyleyebiliriz.

Şimdi, tablo bu kadar açıkken yani okul devamsızlığından akademik başarısızlığa, işte, kurum ve kuruluşlardaki eksikliklerden ailenin ihmaline kadar pek çok şey çocuk suçluluğunu ortaya çıkarıyorsa biz tek başına cezayı artırarak bir çözüm elde edebilir miyiz? İlk giriş ne olmalı; biz bu meseleye nasıl ilk adımı atmamız gerekir? Çünkü şu anda karşımızda çocukların birbirini katlettiği, çocukların birbirini vahşice öldürdüğü, hem katledilenin hem katledenin çocuk olduğu zor bir denklem var ve bu zor denklemden çıkış için siz ilk adım olarak bize neyi öneriyorsunuz? Biz ilk olarak cezayı mı artırmamız gerçekten yoksa devletin yükümlülüklerini, ailenin yükümlülüklerini, siyasetin yükümlülüklerini mi incelemeliyiz; bu handikabın ilk adımı ne olacak? Çünkü biz biliyoruz ki tek başına bu Komisyon bütün problemleri çözemeyecek. Daha önce binlerce komisyon kuruldu, binlerce demeyeyim, onlarca komisyon kuruldu sorunların çözümü için, çoğu tekrar tekrar aynı şeyleri konuşup raporu yazıp çıktı. Biz bu Komisyonda bütün partiler ve Komisyon Başkanının da iradesiyle somut bir adım atmak istiyoruz. Bizim adımlarımız sizce ne olmalı? Bu tablo karşısında öncelikle bunu bir söylemek ve sormak istiyorum.

Şimdi, ikinci olarak, dün biz bir komisyon toplantısında iddik ve ekran bağımlılığıyla ilgili bir adım attı Meclis. Orada bu adımın doğru olmadığını savunan tek kişi bendim, bizim partimizdi. Orada mesele şuydu: Dijital bağımlılığı önlemek için biz çocukların sosyal medyaya girişini engelleyerek bu sorunu çözebilir miyiz? Şimdi benzer bir şey burada da karşımıza çıkıyor. Yani biz engelleyerek ya da cezayı artırarak gerçekten bu suçu döngüsünü bozabilecek miyiz? Bu döngüyü bozabilmek için bize ne gerekir? Ben bunun cevabını gerçekten duymak istiyorum.

Şimdi sunumlarda çok açık bir şekilde ifade edildi; çocukları suça iten şey aslında cezasızlık değil, bu çok açık. Çocukları bu duruma getiren yani suç ve çocuk örüntüsünü oluşturan şey eğer cezasızlık değilse o zaman suçu artırmak gerçekten bizim üzerinde ciddiyle durmamız ve tartışmamız gereken bir şey çünkü aksi durumda kapalı kurumların çocuklar için şiddet ürettiğine dair de bir veri var elimizde, oradaki suç örüntülerinin çoğaldığına dair de bir veri var elimizde. Dolayısıyla acaba biz çocuklar için suçu artırdığımızda, süspansiyonel bir tedavi yaparak sadece bir şey yapmış illüzyonu mu yaratacağız? Dolayısıyla, esas ve köklü çözüm ne?

Şimdi suç saatleri belirlemesi benim için çok kritiktir. Özellikle okul çıkışlarında, okul esnasında, akşam saatlerinde ve yalnız geçirilen zamanlarda çocukların suç örüntüsünün arttığı görüldü. Dolayısıyla ben şöyle bir öneriyle gidebilir miyiz diye Komisyona ve bütün vekillere sormak istiyorum: Şimdi, çocuklar okuldayken ve okuldan sonrası için yalnız kaldıkları o dört saatlik dönem muhtemelen ebeveynlerinin mesai saatleri olduğu dönemler -mesai saatleri zaten Türkiye'de çok yüksek, dünya standartlarının üstünde- acaba mesaiyi bütün Türkiye için bir azaltmaya, mesai saatlerini düşürmeye gitmek bir çözüm mü, bu yapılamıyorsa ebeveynler için yani çocuğu olanlar için mesai saatlerini düzenlemek, en azından okul çıkışına denk gelecek bir düzenlemeyle bir adım atılabilir mi, bu bir çözüm olabilir mi? Bu mesai saatleriyle ilgili düzenlemeyi sormak isterim.

Yarın 6 Şubat depremi... Ve 6 Şubat depremi demek aslında travma sonrası stres bozukluğunun, TSSB'nin çok yüksek oranlara çıktığı bir dönem demek. Dolayısıyla TSSB'nin kendisi eğer suç örüntüsünü artırıyor o zaman TSSB yaşamış ve tanı almış çocuklarla ilgili bir protokol oluşturulabilir mi? Yani bir çocuk TSSB tanısı almışsa o zaman o çocukla ilgili Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bir tedbir alabilir mi bu deprem mağduru çocuklar için?

Diğer bir mesele, aileyle yaşama meselesiydi. Aileyle yaşamayan çocuklarda yani bir ebeveyni cezaevinde olan ya da tek ebeveynli olan ya da refakatsiz olan çocuklarda suçun arttığını söylediniz. Dolayısıyla şu yapılabilir mi: Aileyle yaşamayan çocuklar için de yine Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ya da ilgili bakanlıklar bir tedbir oluşturabilir mi? Çünkü şöyle bir bilgi var: Hatırlarsınız -hatırlar mısınız emin değilim ama- 3 ailede şu olmuştu; baba cezaevindeydi, anne markete bir şey almak için gitmişti ve evde yangın çıkmıştı, 5 çocuk İzmir'de hayatını kaybetmişti; yine baba cezaevindeydi, anne çalışmak için bir yere gitmişti ve yine eve döndüğünde bir şekilde yangın çıkmıştı ve çocuklar katledilmişti. Yani demek ki tek ebeveynli olmak ya da ebeveynlerden birisinin aile içinde olmaması demek çocuklar için hem suçu hem de ihmal ve istismarı artırıyor. O zaman tek ebeveynli çocuklar için de bir tedbir uygulamak, gerekirse cezaevinde olanlar için ev hapsi gibi seçenekleri önümüze koymak da düşünülebilir diye önermek istiyorum.

Yine, psikopatoloji tanısı almış çocuklar... Yani doğrudan psikopatoloji ile suç örüntüsü arasında bir ilişki görüyorsak o zaman psikopatoloji tanısı almış çocuklar için de yine bir sağlık tedbiri uygulamak, bir sağlık tedbiri geliştirmek de yine bence suçu önleyen, suçun önüne geçen tedbirler arasında çünkü az önce Selmin Hanım da söyledi, kendileri risk faktörü fark ettikleri çocukların adli sisteme karışma oranının sıfır olduğunu söyledi ve çocuklar yapılarına en yüksek cevabı veren gruplar yani bu psikolojide de böyle, pek çok bilimde de böyle; bir çocuk, bir yetişkine göre her zaman tedaviye ve tedbire daha iyi cevap verir. Dolayısıyla, biz aslında bu meseleyi, cezayı artırmak yerine hem sağlık tedbirini hem eğitim tedbirini hem Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kurumlardaki tedbirleri artırarak, cezayı artırmayarak da bu sorunu çözebilir miyiz diye sormak gerekir. Ben sormak istiyorum.

Şimdi, ÇİM modelinden bahsettiniz. ÇİM modeli bence de çok değerli bir model, çocuk izlem merkezi. Çocuk izlem merkezlerine sadece istismara uğramış çocuklar geliyorlar ve bir koordinasyon eşliğinde çocuklar tekrar ve tekrar ifade vermek zorunda kalmıyorlar, çok profesyonel bir sistem. Şimdi, bu sistemi biz aynı zamanda suça sürüklenen çocuklar için de öneriyoruz. İşte, adı "suça sürüklenen çocuklar için izlem merkezi" olabilir, "merkezî koordinasyon" olabilir sizin önerdiğiniz gibi ve suça sürüklenmiş bir çocuk ÇİM'e gider gibi ilkin o merkeze gidebilir, orada ifade alınabilir ve gereken her şey çocuk savcılığı tarafından yürütülebilir. Bu bir çözüm olarak ortaya çıktı hocalarımızın sunumlarıyla da. Peki, bu gerçek açığa çıkmışken biz çocukların ifade alma meselesini kolluğa indirirsek o zaman bu bir çözüm olur mu? Bence bu bir çözüm olmaz, açık söyleyeyim, bence bu bir felaket olur. Yani bu bugün burada açığa çıkmışken bunun nasıl olacağını size de sorayım yani bu benim kendi öngörüm ama "Biz ÇİM gibi bir merkez kurmak yerine kolluğun yetkisini arttırsak sizce bu bir çözüm olur mu, çocukları daha fazla travmatize eder mi, suça giden yolu örür mi, örmez mi?"nin cevabını sizden duymak istiyorum.

Şimdi, yapılandırılmış sosyal etkinlik öneriniz vardı sanıyorum sizin sunumlarınızda sayfa 10'da. Bu yapılandırılmış sosyal etkinlik için ne önerirsiniz? Yani, gerçekten böyle şu yapılandırılmış bir sosyal etkinliktir ya da işte çocuklar mesela Kültür Bakanlığıyla

anlaşırsınlar, okul çıkışı muhakkak bir saat müzeye gitsinler, bir saat tiyatroya gitsinler gibi sizin bize yapılandırılmış etkinlik öneriniz, sosyal etkinlik öneriniz nedir? Ben bunu bilmek istiyorum.

Şimdi, sayın vekilimin söylediği meseleye gelmek istiyorum. Çocukları önce bir risk analizinden geçirelim. Bu, onuncu ve on birinci yargı paketlerinde vardı. Onuncu ve on birinci yargı paketlerinde daha önce yetişkinler için kurulmuş olan infaz memurlukları yani idare ve gözlem kurulları çocuklara ilişkin bir yargı vereceklerdi fakat bu mekanizmanın kendisi yetişkin cezaevlerinde bile problemli işliyor çünkü oradaki hizmet vericilerden yani tesisatçısından aşçısına kadar herkesin dâhil olduğu bir sistemde çocuğun üstün yararının asla gözletilmeyeceğini bizim düşündüğümüz ve hocalarımıza da sordüğümüz bir mekanizma var. Dolayısıyla, eğer biz çocuklar için bir cezai olgunluk meselesine gireceksek yani çocukların nerede kalacağına karar vereceksek bunun karar vericileri profesyoneller olmalı, bunun karar vericileri uzmanlar olmadı, psikiyatristler olmalı, psikologlar olmalı, sosyal hizmet uzmanları olmalı, cezaevi müdürleri olmamalı; barolar da olsun, sivil toplum kuruluşları da olsun ama tek başına cezaevi müdürlerinin, gardiyanların vereceği bir kararla bu asla yapılmamalı yani bu çok net.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Sayın Beritan Güneş Altın Vekilimiz, on bir dakikayı aştık.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Bitiriyorum, toparlayayım.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Ben zaten öyle bir şey söylemedim.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Evet, evet, biliyorum, benim önerim.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Tabii ki onun için çocuk psikiyatristinin, psikoloğun olduğu ve oradaki geçmişi de dikkate alınarak bunlar buna göre karar verilir.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - En iyi modeli bulmaya çalışıyoruz.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - "Okey". Benim önerim bu.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Olanı eleştirebiliriz ama en iyi model gibi bir şey tasavvur ediyoruz.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Daha önce de bunu önermiştik, hani onlara karşı gelecek ama biz yine de bütün çocukların kapalı bir ceza infaz kurumu yerine ilk alındıklarında da eğitimevine gönderilmesini düşünüyoruz. Yani eğitimevine düşünürken sadece oraya katiller geliyor gibi düşünüyoruz yani katil suç işlemiş yani şöyle...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ayrılabilir belki, ayrılabilir, ayrılmalı da.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Çok basit, bu yapılabilir yani o dosyada geçiyor.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Nasıl ayrımı yapacaksınız?

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Bitireyim ben.

Mesela şunu düşünün: Az önce stigmatizasyondan bahsettiniz ve "Çok önemli bir veri." dediniz. Dediler ki: "Bir çocuk ilk suç işlediğinde eğer bunun kaydı tutulmazsa bunun tekrar suç işleme olasılığı düşüyor." Yani eğer ilk suçta bir kayıt tutulmazsa yani stigmatize edilmezse o çocuk dolayısıyla topluma daha iyi rehabilite olabiliyor. Dolayısıyla bizler ilkin beş gün dahi olsa cezaevine, kapalı infaz kurumuna çocukları gönderip oradaki suç örüntülerini istismara açık bir ortama göndermek yerine çocukları ilkin eğitimevine alalım, yargılamaları orada yapılsın, gerekirse eğitimevlerini ayrıştıralım yani "ağır suç işlemiş olanlar" "basit suç işlemiş olanlar" gibi eğitimevlerini ayrıştıralım. Yani daha söyleyeceğim çok şey var ama son olarak şunu söyleyeyim: Eğer biz çocuklar için bir karar vereceksek muhakkak bir kapalı ceza infaz kurumunu ziyaret etmek zorundayız.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Gideceğiz.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Oradaki çocukların durumunu görmek zorundayız çünkü burada bir çocuğun mektubu okunduğunda bile tahammül edemedik. Oradan çıkmış bir çocuktu, kapalı ceza infaz kurumundan çıkmış bir çocuktu.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Birden fazlasına gideceğiz.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Birden fazlasına gidelim, mevcut durumu görelim ve sizler mevcut durumu nasıl görüyorsunuz diye de size sorayım.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyoruz Sayın Vekilim.

SELMA ALİYE KAVAF (Manisa) - Benim kısa bir sorum olacak.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Buyurun lütfen.

SELMA ALİYE KAVAF (Manisa) - Teşekkür ederim.

Evet, ben katılımcı hocalarımıza teşekkür ediyorum. Gerçekten sunumları çok ufuk açıcıydı, farklı pencerelerden bizim için de -kendi adıma- aydınlatıcı oldu.

Şimdi, daha önceki sunumlarda da bugünkü sunumlarda da işte çocuğu suça iten sebeplerden biri de işte kontrolsüz sosyal medya ve çocukların bu alanda kontrol edilmesi gerektiği. Teknolojinin baş döndürücü hızla ilerlediği bir çağda yaşıyoruz. Dolayısıyla, teknolojinin ürünü olan dijitalleşme de hayatımızı hızla işgal etmiş durumda. Ebeveynler bu sosyal medyaya, sosyal medyanın olumsuzluklarına kendilerini kaptırmışken -bu da çok yaygın bir şey toplumumuzda- ebeveynler açısından bile ciddi tehdit oluşturur hâle gelmişken bu çocukları bu dijitalleşme ve sosyal medya konusunda kim kontrol edecek, nasıl kontrol edilecek? Yani bunu da düşünmek gerekir diye düşünüyorum. Benim sorum bu kadar.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyoruz.

Başka söz talebi yok gibi görüyorum. Ben de bir iki soru ve görüşlerimi aktararak sayın hocalarımıza sözü vereceğim.

Öncelikle, Behice Hocam, sizinle başlamak istiyorum, çok aydınlatıcıydı sunumunuz. "Suça sürüklenen çocuk" tanımı, ben bu konuda -özellikle sizin de uzmanlık alanınız olduğu için- gelen misafirlerimize, akademisyenlerimize bunu sormak istiyorum. Bu tanım üzerinde biraz daha düşünmemiz gerekir mi? Çünkü bakıyoruz ki değişen zamanla, işte dijital gelişmelerle, gelişen başka risk faktörleriyle suçun yoğunluğundan ziyade mahiyeti değişti. Artık çocuklar çocukça suç işlemiyor. Yani hani bir çocuğu itersin, düşer kavga esnasında, bir öldürme kastı yoktur ama çocuk ölebilir ya da engelli kalabilir, böyle şeyler olabilir. Bu da tabii kabul edilebilir bir şey olduğundan demiyorum ama bunun çok ötesine geçen, defaatle bıçakla bir başka çocuğu yaralayan, ondan sonra hiçbir şey olmamış gibi bilardo oynamaya giden, zafer işareti yapıp 4'lü "selfie" çeken bir çocuk profili de çıktı karşımıza. Yurt dışında -bu

Komisyonunda defaten örneğini verdim- bir çocuk 140 bıçak darbesiyle sınıf arkadaşını öldürüyor, gidip ormanda bir yerde gömüyor, inanılmaz bir suç işliyor. Yani suçun mahiyeti gerçekten değişti, maalesef bu küresel çürümeden ülkemiz de nasibini alıyor. Dünyada da ülkemizde de son olayda, mesela 14 yaşında fail, Atlas evladımızı katletti. Ben her hafta annesine gidiyorum. Yani gerçekten mesela on birinci yargı paketinden o şekilde geçseydi Atlas'ın failine yönelik bir ceza artırımı olmayacaktı çünkü fail 14 yaşında, biz orada 15 yaş koymuştuk. Şimdi, burada bakarken bu değişen risk faktörlerini de hesaba katarak yani bir şeyi çalan, bir şeye heves edip alan ya da bir kavgada birbirini kıskanıp diğerine işte zorbalık uygulayan falan, böyle suçlar da var ama anlatırken bile tüylerimizin ürperdiği, gözlerimizin yaşardığı suç modelleri de var. Dolayısıyla, her çocuğa bu tanımlı koyabilir miyiz, koymalı mıyız? Bu, çocuklara ve topluma iyilik midir, değil midir? Bu, benim kendi kafamda sorduğum bir soru; uzmanlar olarak size de yöneltiyorum.

İkincisi, 15.00-20.00 saatleri arasında neler yapılmalı? Bence bu çok kıymetli, gerçekten burayı doldurursak suç önleyeceğimize ben de inanıyorum ve bence Çevre ve Şehircilik Bakanlığını da bu işe katmak... Ben Komisyonumuza da davet etmeyi zaten düşünüyordum. Çocuk dostu, suç önleyici, hani kadın dostu şehirler diyoruz ya, çocuk dostu şehirler... Bu konuda da çeşitli inisiyatifler olmakla beraber sonuçta metropolleşiyor Türkiye. Ben buna "suçun Amerikanlaşması" diye kendi kendime bir terim uydurdum yani o New York'ta, Chicago'da gördüğümüz suç tiplerini İstanbul'da da görebiliyoruz çünkü bir metropol artık; mahalle kalmamış, bakkal yok, işte kasap yok, birbirini tanıyan o koruyucu mekanizma yok ve biraz evvel bir akademisyenimizin de çok iyi belirttiği gibi, artık mahalle ekranı yani nelerle temas ediyor çocuk bilmiyoruz. Dolayısıyla bu suçun mahiyetinin değişmesi meselesi bizi aslında bu Komisyonu da bence kurmaya iten nedenlerden biri.

Kolluk kuvvetlerinin ifade alması meselesi benim sahada çok karşılaştığım bir öneriydi. Ben Ahmet Minguzzi cinayetinden sonra çok fazla bu konunun paydaşı olabileceğini düşündüğüm kişilerle, SSÇ savcılarıyla görüştüm, karakola gidip küçük çapta bir çalıştay bile yaptım. Mesela, onlar dediler ki: "Sayın Vekilim, bizim elimiz kolumuz bağlı." Yani evet, çocukları korumak için çok modern, harika bir kanunumuz var ve ben bununla iftihar ediyorum çünkü bu reformu yapan -daha önce de dediğim gibi- bir partinin milletvekili olarak ayrıca iftihar ediyorum. Gerçekten çok büyük reformlar yaptık ama sahada bazı katalog suçlarda, mesela vahşice işlenmiş bir cinayet ya da organize bir suç çetesinin bir parçası olarak işlenmiş suçlarda sahada aksayan bir şeyler olduğunu anlattılar bana. Dolayısıyla aklıma şu fikir o zaman da geldi, burada da öneri olarak sunuldu. Artık eski Türkiye yok yani eski Türkiye yok derken, eskiden böyle denetimin olmadığı yani sorgu alırken mesela bütün kameralar olsa, ailesi olsa, avukat, refakatçi olsa katalog suçlarda sorgulamanın hemen anında yapılabilmesi açısından kolluk kuvvetinin ifade alması gerçekten korkunç bir şey midir? Çünkü bunu uygulayan tek biz varız; Avrupa'da, Amerika'da kolluk kuvvetlerinin bu şartları sağladıktan sonra ifade alma yetkisi var. Biz o kadar modern bir kanun yapmışız ki bizim şu anda yok, bunu sorguluyoruz ama her basit suç için değil yani Minguzzi'nin katili mesela, o anda... Bunu hani bir şekilde pratik olarak sorun yaşayan kolluk kuvvetlerinden bire bir dinledim ve hiçbirisi de "Çocukları alalım, bir yerlere tıkalım, çocukları incitelim." tarafında değillerdi; hep önleme, rehabilitasyon tarafında ve bunun da eğitimini almış hatta burada da ağırladığımız...

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Siz aslında dosyayı biraz biliyorsunuz, şunu sorabilir miyim...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bitirdikten sonra sorunuza alayım, lütfen çünkü...

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Ben o dosyayı bildiğiniz için diyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bitireyim, ondan sonra, sizin sorunuza...

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Kayda aldı diye bir şey mi eksik oldu da böyle bir kanaatesiniz siz?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şu anda insicam bozulmasın ama bununla ilgili, evet, bunu derinlemesine inceleyerek bu kanaate vardım ama hiçbir şekilde çocuklarımızın incitilmesi ya da haklarının geri plana atılması gibi bir derdimiz asla olamaz. Bizim için çocuk hakları kutsaldır; önleyici tedbirleri en iyi şekilde uygulamalıyız ve hiçbir çocuk adli sistemle tanışmamalı diyoruz. Fakat bir şeyi daha ekleyeceğim, bunu hukukçu misafirimize de özellikle sormak isterim: Çocuk Koruma Kanunu'nun 5'inci maddesi çocuklarla ilgili tedbirleri düzenliyor fakat risk altındaki çocuklar ile suça bulaşmış çocuklarla ilgili tedbirler aynı. Yani bir çocuk suça bulaşmadan önce alınması gereken tedbirler tanımlanmış -işte, barınma, eğitim, sağlık vesaire- fakat çocuk suça bulaştıktan sonra ne tedbirler alınacağı tanımlı değil; bence bu da bir... Mesela, bazı ülkeler de biliyoruz ki çocuğun dışarıya çıkma saatlerine kısıtlama getiriyor. Mesela, diyelim ki bir suç işledi, evde... Yani bazı yaptırımlar, bu tedbirler nasıl olmalı?

Eğitimevi meselesine gelince... Eğitimevi bence de kulağa çok hoş geliyor ve geliştirilmeli, çok daha iyi standartlara sahip olmalı ve yaygınlaşmalı; bu konuda hemfikiriz fakat bunu çocuğu birkaç gün önce öldürülmüş bir anneye nasıl izah edersin? Senin çocuğun gidecek, kapıda polis olmadan özgür hayatına devam edecek katil yani burada da adaleti tesis etme noktasında bir soru işareti oluşuyor.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - O zaman ağır suçlular...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ağır suçluları ayırarak... Çünkü zaten mesela bu Minguzzi'nin katillerinden birinin "Biz burada düzenimizi kurduk." falan diye hiç nedamet göstermeyen bir şeyi maalesef sosyal medyada... Yani "Düzenimi kurdum, bak, sen şu şekilde ifade ver." diye diğer faile akıl veren bu çocuk eğitimevinde diğer çocukların iyileşme ihtimalini sekteye uğratabilir mi? Mesela, bu tartışılmalı. Yani her şeye siyah beyaz değil, gri bakmamız gereken bir çağda yaşıyoruz. İnanın, keşke 1990'lardaki, benim çocuk olduğum zamanlardaki çocuk suçlu profili olsaydı da o zaman bu adli sistem olsaydı. Biraz, daha sonra geliştirilen...

Ben bugün bir mektup da aldım, onu da söyleyeyim; kendini "suça sürüklenen çocuk" olarak tanımlayıp imzasını atmış, ismini vermiş. Enteresan bir şey, çok ağır bir... Yani, sene olarak çok uzun bir zaman, büyük bir kısmını da kapalı cezaevinde geçireceği bir cezaya çarptırılmış fakat hikâyesinde diyor ki: "Ya, ben küçükken, işte, 15 yaşlarındayken hırsızlık suçuna karıştım, karıştım, karıştım, hiç ceza almadım." Herhâlde bu cezasızlık algısı onda işledikten sonra, tekerrüren yaptıktan sonra, bakıyorsun, kırk sekiz sene ceza almış fakat bakıyorsun, öbür taraftan Ahmet Minguzzi'nin katili yirmi dört sene aldı ama kaç sene yatacak? Yatarı çok az yani kapalı cezaevinde kalacak süresi az. Ya da Atlas'ın katili 14 yaşında, onun daha da az çünkü 15 yaş altı sınırında. Yani tekerrüren de işlenmiş olsa, hani, hırsızlık yapması suçunu... Tabii, azımsamıyorum ama rehabilitasyona çok daha açık bir suç varken... Yani bazı şeyler pratikte uygulanırken, adli sistemde tam yerine oturmuyor gibi. Bunları da...

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Yargılama devam ederken işliyor işte o, birden bire hepsi birden...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Evet.

Hatta bu çocuğun sevgilisi üzerinden Komisyona bağlanma talebi de oldu; bilmiyorum, belki değerlendirilir. Artık çocuk değil, yetişkin bu arada.

Yani şu anda, bir kere, şu konuda da mutabık olalım: Biz, hepimiz bu ülkenin evlatları olarak, bu ülkenin çocuklarını korumak için -farklı fikirlerimiz olabilir, farklı metotlarımız olabilir ama niyetlerimiz halis- bu konuda mutabıkız. Bu Komisyonun bütün üyelerinin tek derdinin, gerçekten, çocuk haklarını en iyi seviyeye taşımak ve çocuklarımızın suça karışmasını önlemek olduğunu hepimiz biliyoruz. Burada bazı tartışmalar olabilir ama neticede niyetimiz aynı, ben o yüzden bunu da belirtmek istiyorum.

Belki süremi aşmışımdır, kronometreyi de çalıştırmadım ama hocalarımıza söz hakkı veriyorum eğer başka bir söz talebi yoksa.

Jale Vekilim, size baktım.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) - Yok.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Peki.

Lütfen buyurun. Siz arzu ederseniz sorulan soruların sırasına göre ya da nasıl organize ederseniz...

Hepinizin mikrofonu açıyorum tek tek şey olmasın diye.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Bir soru daha ekleyebilir miyim Sayın Başkan?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Tabii ki, ne demek.

Buyurun Sayın Vekilim, hemen, çok kısa alalım sorunuzu.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Hocam, Bakanlığa bağlı kurumlarda kalıp da suç işleyen çocuklara ilişkin bir araştırma sizin tarafınızdan yapıldı mı ya da bildiğiniz bir araştırma var mı acaba? Eğer biliyorsanız veya varsa acaba hangi kurumda kalanlar bu suçu işleyen çocuklar, suça sürüklenen çocuklar?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ben bir soru sormayı unuttum.

Yüzde 92 psikopatolojiden bahsedildi fakat bu psikopatoloji 1990'lı ve 2000'li yıllarda falan da muhtemelen böyleydi. Yani birdenbire bir prevalansta durup dururken artış mı oldu, yoksa eşlik eden başka risk faktörleri mi -özellikle bu dijitalleşmeyle gelen-besledi? Psikopatolojiyi de mi besledi? Yoksa psikopatolojinin önüne geçen risk faktörleri olarak bunları tanımlayabilir miyiz? Çünkü bir kısmı genetikle geliyor. Yani birdenbire böyle olağanüstü bir artış olamayacağına göre, eskiden de böyle bir psikopatoloji vardı fakat buna rağmen suçun mahiyeti değişti. Bu konuda da ne diyeceğinizi çok merak ediyorum.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Ben de son bir soru ekleyebilir miyim?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Peki...

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Cezaevlerini ziyaret eden kurumlar var sanıyorum aramızda, Selmin Hanım bahsetmişti. Bu cezaevi ziyaretlerindeki deneyimlerinizi aktarır mısınız?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şimdi hocalarımıza veriyoruz sözü.

Lütfen buyurun.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK HAKLARI KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. DİDEM BEHİCE ÖZTOP - Teşekkürler.

Sizlerin soruları ve katkıları da bizde açılımlar yaptı. Bütün soruları dinlerken aslında ben de sizin söylediğiniz gibi siyah beyazın olmadığını... Hakikaten bu gri bir mesele çünkü insan gri yani insan siyah ve beyaz değil ve insanın davranışını anlamak hâlâ bilimin bulmaya, araştırmaya çalıştığı bir durum. Suça sürüklenen... Şimdi, tabii, biraz sosyal medyayı takip eden biriyim ben de ve sosyal medyaya yansımaları biliyorum. Aslında, bizim belki kamuya anlatmamız gereken şey, suça sürüklenen çocuk ve ceza alması değil yani ceza son seçenek diyoruz. Siz sordunuz, aslında sadece çocuk ve çocuk ruh sağlığı bağlamında cezanın mahiyetini de belirlemek mümkün değil. Suçun gerçekten şu an tanımladığımız... Şimdi, sizi dinlerken ben de kendimi düşünüyorum, yirmi beş yıldır bu işin içerisindeyim ve zaman zaman gidip "Ya, böyle bir çocuk görmedim. Bu çocuk büyüyünce ne olacak? Hani, Amerikalılaşıyor muyuz hakikaten?"... Biraz suç dizilerini de seven biri olarak. Ama bunun oluşturmuş olduğu yani yine globalleşmenin, küreselleşmenin getirdiği durumların farkındayız. Mesela, dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğunu tartışıyoruz, siz de söylediniz, arttı mı? Mesela otizm; otizm oldukça genetik bir bozukluk, şu an otuzda 1. Hatta böyle antropolojik araştırmalar var. Mesela, dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu ne zaman çıktı? 1900'ü yıllarda. 1900'lerde ne vardı? Savaşlar vardı. Dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu olan çocuklar biraz dürtüseldir, biraz hareketlidir, hatta bu polis, asker sistemine girmemeleriyle ilgili tartışmalardan biri budur. Otizm mesela, otuzda 1'e inmiş durumda çünkü insanın sosyal ilişkiye olan ihtiyacı mı azaldı? Yani buna antropologlar bakıyor, evrimsel psikiyatri bakıyor, nöropsikoloji bakıyor, sosyoloji bakıyor. Hakikaten, psikiyatrik bozukluklarda tanımamızın yanında bir artış mı var? Çünkü şeyi düşünelim: Veremi eradike ettik ama kanser artıyor. Aslında aynı mantık, hepimiz genetik olarak bazı durumlara yatkın ama henüz genetiği değiştirecek bir şeyimiz yok. Hakikaten, gerçekten, şöyle bir test yapacağız ve psikopati riski varsa buna bir müdahale yapalım, değiştirelim diyebileceğimiz -en uç örneği veriyorum- buna yönelik bir şey yok. O yüzden şu an hâlâ psikiyatri... Biyopsikososyal modeli -hekimler de var aramızda- psikososyal alana müdahale edebildiğimizde birtakım değişiklikler yapabildiğimizi bildiğimiz için bu kadar vurguluyoruz ve biyopsikososyal çerçevede ele almak gerekiyor. Suça sürüklenen tanımı aslında, işte, bütün bu faktörlerle çocuğu ele almak.

Mesela, şey de değişiyor... Geçen gün biz bir asistanı "evlatlık çocuk" dediği için uyardık. Mesela, yıllarca "evlatlık" kelimesi varken şimdi "evlat edinilen" kelimesi var. İstismar mağdurları, mesela "İstismar eden kişi." diyoruz. Hakikaten, bu dil çok önemli yani bizi en iyi tanımlayan şeylerden bir tanesi. Buna yönelik şu anda aklıma gelen bir şey var mı, hani, suça sürüklenen çocuk tanımında. Bence bunun insanlara, topluma yansımalarıyla ilgili kısmı da çözmemiz gerekiyor. Gerçekten hani, Ahmet Minguzzi'yi öldüren çocukla -ki gördünüz, suçların çoğu hırsızlık türü suçlar- aynı kefedeyim? Bunu tartışıyoruz. O zaman, bu dili belirleyen belki dil bilimcilere bile ihtiyacımız var veya dünyada bu sürecin nasıl gerçekleştiği... Belki bir çeviri hatasıdır ama orada hepimizin, evet, herkesin çok değerli katkılarıyla ortak görüşü bunu koruma ama bunu güncellerken veya değiştirirken veya herkesin içine sinen bir noktaya taşırken de

haklısınız, çocuk hakları rehberimiz bu konuda. O yüzden "Buna yönelik bir çözüm var mıdır? Yani başka bir isim bulalım ve herkes rahat etsin."in aslında bende bir çağrışımı yok ama şunu anlatmalıyız: Bir çocuğun suça sürüklenmesinin bütün biyopsikososyal nedenleriyle araştırılmasının çocuğu korumak ve geleceğimizi tabii ki kurtarmak adına olduğunu bence dile getirmeliyiz. Herhâlde bu soruyu sormaya devam edeceğiz çünkü bazı soruların gerçekten hani doğrusal bir cevabı yok benim aklımda ama benim için de önemli açılımlar oldu.

Şimdi, alabildiğim kadarıyla notlar: Dijitalleşme ve teknoloji. Mesela, "internet bağımlılığı" diye bir tanım yoktu, hani madde bağımlılığı vardı, bu DSM yani bizim değerlendirme kitabımıza girsin mi girmesin mi, bir bağımlılık mıdır; davranışsal bağımlılık gibi değerlendiriyoruz. Yani bunlar da aslında zamanın ruhuyla, zamanın etkisiyle değişime ve dönüşüme uğruyor. Dolayısıyla da dijitalleşmenin evet, etkisi var. Hatta, bilmiyorum, bugün sabah gördünüz mü? İspanya Başbakanı bir açıklama yaptı ve birtakım önlemler aldıklarını söylediler. En önemli şeylerden bir tanesi, Elon Musk'ın hoşuna gitmeyen şeylerden bir tanesi algoritmalarla müdahale edecekler. Yani çocuğun önüne veya bizim önümüze düşen bilgilerin bile revize edilmesi gerekiyor. Avrupa'da tartışılıyor, mesela, 16 yaş sosyal medya yasağı ama telefonu ne zaman alıyoruz yani biz? Peki, bir anne baba çocuğa telefonu ne zaman almalı? Ben şimdi yeğenlerle bunun tartışmasını yapıyorum hani. Biri 5'e geçecek, ortaöğretime geçtiği için alınması gerektiğini düşünüyor. Zaten telefona ulaşmasını engellemek veya bütün bu şeyleri vurgularken sosyal yaşamı bezemek -çocuk haklarında da yer alan- sosyal yaşamı güçlendirmek... Yasaklamak değil çünkü yasakladığımız zaman bunu engelleyemiyoruz, onun yerine daha sağlıklı, daha güvenilir, daha gelişime katkı sağlayacak ne koyabiliriz? O yüzden, ben de hani bu çocukların, işte, atölye çalışması, drama çalışması, spor çalışması; bunların hakikaten... Bir arkadaşım ile konuştuk, o da çocuk ruh sağlığında ve Adana'da çalışan bir arkadaşım, belki bunu bile aileler değil de hani ailelere bırakılması değil de bir zorunluluk çerçevesinde mi ele almamız gerekiyor? Ya da tedavilerle ilgili aslında belki bizim hani çok söyleyeceğimiz ve çok tartışacağımız şeyler var. Soruların bende yaptığı çağrışımlarla cevap vermeye çalışıyorum. Birçok alana müdahale etmek gerekiyor. Bence dijitalleşmeyi evet konuşmalı ve tartışmalıyız.

Sayın Vekilim dizilerden bahsetti. Şu an çok rating alan 4 tane dizi var ve o 4 dizide de -sosyal medyadan görüyorum- herkes birbirine silahlarla gidiyor, basıyor falan böyle. Ya, polis gelmiyor mu buraya ya da bunlar yargılanmıyor mu? Ve çocukların, "Deli Yürek"ten beri -ben isim vereceğim- şu ana kadar, şimdiki rol modeli de biliyoruz... Evet, bunlara maruz kalıyorlar ve bunları... Çünkü "ergenlik" demek kendinize bir rol model aramak demek, onların cezalandırılmadığını, tam tersine, sosyal statü elde ettiğini gördükleri zaman özdeşim yapmaları çok kolay. Mesela, dijital okuryazarlık dersine gerçekten hepimizin ihtiyacı var. Dün herhâlde bir çalışma okudum. 96 kez telefona bakıyormuş bir yetişkin, 96 kez, Amerika'da yapılmış bir çalışma yani bizim hayatımızı da gerçekten etkileyen ve bozan ve bunun bence, herhâlde, gerçekten sosyolojik, antropolojik birçok boyutu var ve nereye gideceğimizi aslında öngörmek ve tahmin etmek de zor.

Cinayet meselesi var. Evet, o bir ağır suç ama mesela, ahlakla ilgili bir şey vereyim, ahlak kuramıyla ilgili bir şey vereyim: Mesela, 8 yaşındaki bir çocuk ya da 5-6 yaşındaki bir çocuk arkadaşına yardım etmek için, işte, şeker almaya çalışırken 4 tane bardak kırdı diyelim. Mesela burada çocuk sayısal yani sonuca bakıyor ama çocuklar büyüdükçe yani o psikososyal olgunluk geliştikçe, gelişim süreçleri sonucunda olayın niyetini de anlıyor. Mesela, nörobiyolojik çalışmalarda yine böyle paradigmlar var. Mesela, kişiye soruyorlar -siz de bilebilirsiniz- ahlakla ilgili, bu sefer nörobiyolojik çalışmalar var. Mesela, 1 şişman adam var, 3 adam var; hangisini öldürürsün? Şişman adamı seçebiliriz hepimiz ama şişman adam babamızsa mesela, soru bu ya. Ve burada hatta butona siz basarsanız, basmazsanız, bununla bile ilgili olarak insan davranışının değiştiği durumlar var. Biz hâlâ insan davranışını, çocuk zihnini, insan zihnini anlamaya çalışıyoruz. O yüzden, belki cezayı belirlerken sadece işlenen suç... Mesela, yine, cinayete karışan, orada bulunan başka bir çocuk da olabiliyor. Ya da yirmi dört yılı otuz yıl yaptığımızda bir çocuğun zihninde bunun bir anlamı var mı ve sizin de dediğiniz gibi, "O zaman burada ceza yok mu?" diyoruz. Aslında ceza var ama cezanın uygulanışıyla ilgili bir sıkıntının var olduğunu anlıyoruz. Yani, suçun tipi, çocuğun yaşı, o koşullar, hepsi bir arada ve ben sadece çocuk psikiyatristleriyle değil, hani hukukçularla bir araya gelip, sosyologlarla bir araya gelip belki de bunu belirlemek gerekir diye düşünüyorum. Hakikaten siyah beyaz değil, biz cezasızlık algısı gibi bir şeyi söylemiyoruz, ceza son seçenek olsun ama yaşı... O Danimarka örneği çok da kapsamlı bir literatür -umarım eklemişimdir- yaş değişikliğinde gerçekten bir suçun yani... Çünkü Danimarka... Mesela Kuzey Avrupa ülkelerinde -tıbbi açıdan da önemli- baştan itibaren çok uzun takip ediyorlar ve her şeyi takip ediyorlar, her şey kayıtlı bir sistem bu. Mesela, otizmle ilgili -ben otizm alanında çalıştığım için buradan daha çok örnek veriyorum- aşının riskli mi, risksiz mi olduğunu onlar belirledi çünkü ellerinde "kohort" dediğimiz -hocalarım anlayacaktır- çalışma büyük. Buradaki sonuç da bu şekilde.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Hocam, "Danimarka örneği iyi bir model." diyorsunuz değil mi, doğru anlıyorum?

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK HAKLARI KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. DİDEM BEHİCE ÖZTOP - Evet çünkü orada yaş yeniden 15'e çekilmiş. 12-15 yaşı şeye soracaklar... Hatta, biz "15 yaşa çekilir mi?" diye tartışırken maalesef suçların görünümünün değişmesi ve bunun toplumda yarattığı infiale 12 yaşa düşürme kısmını tartışır olduk ama yani biyopsikososyal olarak, kuramsal bağlamda baktığımızda, nörobiyolojik boyutta baktığımızda, aslında 12 yaş... Hatta şeyler var -ben bu çalışmayı hazırlarken- Roma kanunları, İslam hukuku, Yahudi hukukunda mesela çocuklar için kısasa kısasın olmadığına dair... Belki bununla ilgili daha ayrıntılı bilenler vardır, bilmiyorum, ceza ile ilgili şeyleri. Aslında toplum binlerce yıldır bunu tartışıyor ve ideal bir sisteme erişebilmiş değiliz. Umarım, olabilecek en ideal sisteme ulaşabiliriz.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Danimarka'da 15'e yükselmiş değil mi?

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK HAKLARI KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. DİDEM BEHİCE ÖZTOP - Evet, 13-14'e inmiş. Tekrar, aslında tam tersine suçun arttığı gözlenmiş ve yaşı küçülmesinin değişiklik olmadığı düşünüldükçe tekrar alınmış ama dünyada ülkeler arasında gerçekten ciddi farklar var ve bence bu da tartışılan şeylerden bir tanesi ama herhâlde hep beraber karar vermemiz gereken bir durum.

Ara bir model önerildi. Ara modeller çoktur, çok yaygındır, hani dünyada birçok durum için bu ara modeller gerçekten önemli ama bilimsel çalışma yapmadan bunu söylemek zor. Türkiye'de şu an yüksek güvenlikli adli psikiyatri Adana'da var, belki onların çalışmalarını görmemiz gerekecek, ona bir bakmak gerekiyor. Ara modelleri, evet, ben de tartışmalıyız diye düşünüyorum.

Ben istismar alanında da çok çalıştım ve de Kayseri'de çok uzun süre... Böyle, ÇİM değildi ama belki ÇİM'e benzeyen bir oluşumdu. Orada çok duyarlı bir savcımız vardı -belki siz bilirsiniz- Nezaket Hanım, o gerçekten hastaneye geliyordu ve birlikte çocukla görüşüyorduk. Yani birlikte görüşmenin, birlikte değerlendirmenin kıymetini göz ardı edemeyeceğim, bunu dile getirmek istiyorum. Belki şu olabilir: Gerçekten iyi bir eğitim, iyi iş birliği, iyi bir kontrol, belki o kaydı görebilmek... Orada şey önemli yani bir görüşme yapabilir ama onu izleyebilirsiniz ve "Burada böyle bir şey söyleseydiniz keşke." diye bir müdahalede bulunabiliriz yani hep böyle dinamik bir süreç ya, aslında bizim de o dinamizmi yakalamamız gerektiğini düşünüyorum ben.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Sanki bu öneriniz gerçekten ÇİM'e benziyor.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK HAKLARI KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. DİDEM BEHİCE ÖZTOP - AGO'lar var aslında, adli görüşme odalarında... Mesela, bunun eğitiminde de yer almıştım ben, onunla ilgili izlem de var. Yani orada tek kolluk kuvvetiyle kalmak değil de birlikte kalmak, birlikte izlemek... Gerçekten onu nasıl yakalayabiliriz? Hani, o zaman belki Emniyette mi bir psikolog olması gerekiyor? Var galiba ama yaygınlaştırmak ve sayıyı mı artırmak gerekiyor? Yani birlikte görüşme yapmak gerçekten çok kıymetli.

Tabii, Sayın Vekilim söyledi, yasada birtakım değişiklikler var ama bu inanın sahaya, ailelere çok kolay yansımıyor çünkü herkes çocuğunun ASELSAN ve HAVELSAN'a gireceğini ve çocuk psikiyatristine gelmenin onların karşısına çıkacağını düşünüyor ve ilaç yazdırmamak, tanı olmaması için... Biz mesela "Geçmişe yönelik tanıyı kaldırın." diye yazılarla uğraşıyoruz. Hani, böyle bir şey aslında suç çünkü o zaman biz aslında SGK'yi dolandırmış oluyoruz böyle şeylerle... Çünkü psikiyatrik açıdan damgalanma yine çözmemiz gereken sorunlardan bir tanesi. Bir vekilim dedi ki: "Hani bir sağlık tedbiri çıkartabilir miyiz?" İnanın, aileler ağır otizmde bile kendileri çok pahalı ücretleri ödeyip sırf çocuğun sistemde kaydı olmasın diye tedaviden kaçıyor. Şu an aslında mesela bu bir geriye dönüş. Çocuk psikiyatristi sayısı inanın ilçelerde de var, İğdır'da da var, Şırnak'ta da var. Bu bir geriye dönüş gibi yani daha çok özel muayenehanelere ve kaydın olmayacağı bir biçime yönelmiş durumdalar. Hâlbuki, psikiyatrik bir tanının veya tedavisinin gözlük takmaktan bir farkı aslında yok. Sanırım Mücahit Hocanın demeye çalıştığı şey çok önemli. 6 yaş öncesi dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu ilacı ülkemizde maalesef yok. Hani, erken tedavinin ne kadar hayat kurtarıcı olduğunu biliyoruz.

Sağlık tedbirleri mesela yine bizim ikinci kanayan yaramız. Ben yine gençlikten bir örnek vereyim: Daha böyle beş on yıl önce, bu sağlık tedbirleri gelmiyor falan diye hocaya gittim, "Didem, sağlık tedbirleri biliyorsun, zaten bu tür zorluğu olan yani bunu yapamayan aileler için çıkmış bir durum." dedi. Aslında sağlık tedbirini, mesela 3 kere randevu veriyorsunuz, gelmiyor çocuk ve gerçekten suç riski, davranım bozukluğu, aile...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Cezai yaptırımı yok değil mi getirmemesinin?

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK HAKLARI KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. DİDEM BEHİCE ÖZTOP - Aslında kolluk kuvvetleriyle gelebilir ama bunun yaptırımı genelde olmuyor.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Olmuyor.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK HAKLARI KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. DİDEM BEHİCE ÖZTOP - Genelde polis ziyaret ediyor, bir sonraki sefer gideceği konusunda bir geri bildirim veriliyor.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bunu o zaman işlemek lazım kesinlikle.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK HAKLARI KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. DİDEM BEHİCE ÖZTOP - Yani aslında her şey var ama uygulamayla ilgili nerede zorlanıyoruz ve bunları nasıl uygulayabiliriz, bunları tartışmamız gerekiyor diye düşünüyorum.

Tüm sorulara cevap verebildim mi bilemiyorum.

İsterseniz sözü biraz sizlere bırakayım.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ederiz.

Cansu Hanım'la devam edebilir miyiz acaba? Ayrılmak durumunda olan vekillerimiz var da soru şeyine göre.

Buyurun.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Çok teşekkür ederim. Ben de kısaca toparlamaya çalışacağım.

Ümmügülşen Vekilimiz "Siz kimsiniz?" diyerek başlamıştı söze. Geç tanışmış olmamıza üzüldüm, Komisyondaki vekillerimiz ve Başkanımız takdir etmiş ki buradayız ancak haklısınız, çocuklarla çalışan herkese bu soru sorulmalı gerçekten, "Siz kimsiniz?" sorusu ve denetlenmeli de. Ben seve seve size bütün çalışmalarımızla ilgili bütün belgeleri iletirim, zaten bir raporumuz da var, onu da iletirim ama kısaca böyle söyleyeyim. Sunumun başında söylemiştim, bizim Adalet Bakanlığıyla yaptığımız zaten onlarca çalışma var. Bakırköy Hapishanesinde yürüttüğümüz, kreş inşaatına dâhil olduğumuz bir iş birliği süreci var. Adalet Bakanlığıyla yayınladığımız Ulusal Çocuk ve Suç Sempozyumları var. Eminim ki zaten bunlar Çocuk Koruma Kanunu'na çok da yön veren materyaller olduğu için Komisyonunuz için de bence anlamlı olacaktır. Bununla birlikte bizim yine -teşekkür ediyorum sorunuz için- çocuk güvenliğine ilişkin davranış kodlarımız var ve taahhünamelerimiz var; bunları çok sıkı takip ediyoruz. Bir yandan da tabii, sivil topluma ilişkin bir soru işaretiniz oldu ama ben Çocuk Koruma Kanunu'nun ilgili temel ilkesini hatırlatmak istiyorum: Çocuğun ailesinin, ilgililerin, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliği içinde çalışmaları bizim zaten o çok güzel kanunumuzun temel ilkesi; biz de bu ilkenin bir yansıması olduğumuz için çok mutluyum.

Kişisel olarak hiç algılamak istemem ama bana da şahsen sordunuz "Siz kimsiniz?" diye, hani yanıtsız kalmasın, bunu da iletayım. Ben bir bilim insanıyım, kullandığım ifadelerin hepsi de uluslararası insan hakları standartlarına ilişkin. On sekiz yıldır gönüllü çalışıyorum çocuk adalet sisteminin içinde ve kapalı kurumlarda, yüzlerce çocuğun avukatlığını yapmışımdır. İnsan hakları yüksek lisansı yaptım, adli bilimler doktorası yaptım, bu alanda dersler veriyorum ve söylediğim her şeyin de bilimsel bir karşılığı var. Bunları da seve seve sizinle paylaşmaktan memnuniyet duyarım. Yaptığım araştırma, bir doktora tezi, takdir edersiniz ki bir etik kurul onayı var. Bu gerçekçi bulunmayan ifadelerinin hepsinin bilimsel bir karşılığı olduğunu tekrar vurgulamak isterim.

Gençlik merkezi bakımından daha hesap verilebilir olmak adına... Çünkü biz bunu çok önemsiyoruz, bir şey yapıyoruz ama hem çocuklara hesap vermemiz gerekiyor hem ailelere hem topluma hem de siz değerli vekillerimize. O yüzden biz bunun izleme

değerlendirmesini yapıyoruz. Yine, 50 sayfalık raporumuzda çok ayrıntılı aktarılmış ama yine bir soru işaretiniz olursa ifade edelim onu da. Valilik olurumuz da var, bunu da yine paylaşmaktan memnuniyet duyarız.

Şimdi, sorulara izninizle kısaca geleyim. Çocuk mahkemelerinde yargılanmayla ilgili Sibel Vekilimizin bir sorusu olmuştu. Evet, birlikte işleme yani yetişkinlerle birlikte suç işlemesi hâlinde, Çocuk Koruma Kanunu'na göre çocuklar genel mahkemelerde yargılanıyorlar, bir birleştirme kararı veriliyor. Burada, aslında biz ihtisas mahkemesi olduğu için bu birleştirmenin çocuk mahkemesinde olması gerektiğini düşünüyoruz. Yine, çocuk hâkim aslında çocuğa özgü bir yargılamada...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Birleştirilse bile genelde yargılanmıyor. Daha geçen, bu Hakan Çakır'ın faillerinin bir kısmı yetişkindi -yani en azından belki istisnai bir durumdur- ben mahkemeye izleyici olarak gitmek istedim ama tam çocuk mahkemesi gizliliğince bizi almadılar. Dolayısıyla...

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Sayın Başkanım, orada birleştirme kararı henüz verilmemiş olabilir. Burada, bizim kanunumuz...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Aslında verilmişti, değil mi? Hatta ben girmek için ısrar ettim, giremedim.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Tamam, 17'nci madde, burada bekletici mesele yapabilir çocuk mahkemesi ama bunun dışında Çocuk Koruma Kanunu'muzun kendisinde bizzat genel mahkemelerde birleşeceğine dair bir hüküm var.

Yine, tutuklama kararını sulh ceza mahkemeleri veriyor. Buna ilişkin de belki Komisyonumuzun önerileri yine... Çünkü bu tutukluluk değerlendirmesini çocuk hâkimlerinin yapması çok daha anlamlı olur.

Yine, adli süreçle ilgili Sibel Vekilimizin soruları oldu. Tabii yani burada yine ayrıntılı olarak ben tezimi de size ulaştırırım ama adliye için çocuklar travmatik bir yer olarak tanımlıyorlar yani bu zaten yetişkin bir insanın için de böyle. O yüzden Adalet Bakanlığımızın Çocuk Adalet Merkezleri çok çok önemli yani bu modelin yaygınlaştırılması gerektiğini düşünüyoruz.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ağır suçlarda da böyle mi düşünüyorsunuz?

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Şöyle, o kısma da geleceğim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Yani bir çocuk hakikaten diğer bir çocuğu, itmek falan değil, bıçakla defalarca bıçakladı.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Tamam, hemen söyleyeyim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Yani bunu hâlâ pamuklara sarmaya devam etmeli mi sistem?

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Hemen söyleyeyim.

RUKİYE TOY (Sivas) - Şimdi, biraz önce benim sorum da böyleydi, cevaplayamadınız.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Hemen, şöyle...

RUKİYE TOY (Sivas) - Sorularıma cevap alamadım ben.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Ama yeni başladım Sayın Vekilim.

RUKİYE TOY (Sivas) - Sibel Vekile geçti ya, ben hatırlatayım dedim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Vekilim, sıra gelecektir.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Ben şimdi hemen sırayla birlikte olan konuları... Çünkü Başkanımız da bunu sormuştu. Ben hani sizin dikkatinizi toparlayabilmek için aynı başlıklarda olan soruları bütünleştirmeye çalıştım.

RUKİYE TOY (Sivas) - Diğer soruya geçtiniz, o yüzden diyorum.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Tabii, anlıyorum, tam onu söylüyorum, oraya da geleceğim ama hazır Başkanım söylemişken o zaman buradan devam edeyim.

Şimdi, elimizde şöyle çok net bir bilgi var, hocalarım da bence bilimsel olarak buna mutlaka temas etmişlerdir: Ağır ve ciddi suç işleyen çocuklar ilk kez uygunsuz olan o davranışı işlemiyorlar yani ilk kez çocuk o bıçakla saldırıyı yapmıyor, onun öncesinde çocuğun adli sistemle temas etmesine bir şekilde alarm olan bir sürü mesele var. Şimdi, bizim hedefimiz buraları yakalayabilmek. Bu Komisyonunda hocalarımızın da diğer hocalarımızın aktardığı, hep buraya işaret etmeye çalıştık. Yani şunu diyebiliyor muyuz acaba: Biz her şeyi yaptık, gerçekten son çare olarak artık ne yapacağız; bunu düşünelim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ya, dediğiniz gibi, bazıları hüküm giymese bile, mahkemelik olmasa bile çok fazla karakolla yolu kesilmiş.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Bir sürü suç kaydı var mesela.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Diyelim ki satır taşırken yakalanmış, yaşı itibarıyla ya da savunması itibarıyla mahkemeye intikal etmemiş vesaire ama bazılarının da mesela, Atlas'ın katilinin hiçbir suç kaydı yok; burada da siyah beyaz yok yani.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Evet, haklısınız, adli sisteme girmemiş olabilir ama -hocalarımın da aktardığı- o uygunsuz baş etme yollarını göstermiş olabilir.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ya, ilk teması biz de çok önemsiyoruz kıymetli Hocam.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Çok teşekkürler.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şöyle ki ilk temasta o rehabilitasyon sürecini başlatırsak hafif bir suçta, bölmek istemiyorum ama...

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Ya da suç işlemese de...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ya da suç işlemese de ya da suç potansiyeli... Mesela, biraz evvel bahsettiğim bana gönderilen mektupta da yani biraz fazla cezasızlık algısından devam ettiğini itiraf ediyor. Yani, biz, galiba sistemde ya korumayı çok abartıyoruz ya cezayı çok abartıyoruz; ortayı bir şey bulamıyoruz galiba.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Bunun için çok teşekkür ederim, tam olarak aslında Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 40'inci maddesine vurgu yaparken bunu söylemeye çalışmıştım; tepkisizlik olarak algılanmamalı yani eğer biz o çocuğa o davranışının yanlış olduğunu...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bir yaptırımı olmalı, evet.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - ...söylemiyorsak da bir çocuk hakkı ihlali yapmış oluyoruz.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bu da çocuğa zulüm bence, yaptırımın olmaması...

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Evet ve bahsettiğiniz gibi pek çok çocuk var, hükmün açıklanmasının geri bırakılması alıyor, bunlar birikiyor, birikiyor...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Mahkeme hükmü geriye bırakmasın.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Şimdi, bakın, bu da önemli.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Bunlar birikiyor, birikiyor...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bırakmayalım o hâlde yani.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Evet, şöyle, burada denetimsiz bırakmak, tepkisiz bırakmak yani çocuğa yaptığı şeyin...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Evde ders çalışma cezası ver mesela.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Yani çocuğun adil bir yargılanma sonucunda yaptığı şeyin uygunsuz olduğunu, suç olduğunu anlayabileceği ortamlar...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Evet, bu cezasızlık algısını...

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - O yüzden diversiyon, onarıcı adalet gibi sistemler gelebilir ama özellikle de bu ağır suçlar bakımından birazdan değinecektim ama söyleyeyim. Mesela caydırıcılık meselesi... Yani hepimizin burada hedefi toplumu korumak, çocukları korumak, o yüzden de şunu düşünüyoruz değil mi: Cezaları getirelim ve caydırıcı olsun. Ama yapılan çalışmalar caydırıcılık formülünün çocuklarda işlemediğini gösteriyor ve failer özellikle bir fayda-maliyet analizi yapmadan zaten bu sürece giriyorlar, o duygusal yoğunluğun altında...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Hocam, bir şey daha sorabilir miyim hukukçu olduğunuz için.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Buyurun lütfen.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şimdi, cezaların artırılması çocuğun suça karışmasını engellemeyebilir fakat aynı zamanda toplumun vicdanında bir adalet tesis etmek, hukukun misyonlarından biri de bu değil midir? Çünkü öbür türlü yani hak ettiği cezayı almadığını düşünen aile o cezayı kendisi mi verecek; anlatabiliyor muyum, ne demek istediğimi anlatabildim mi?

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Çok iyi anladım.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Yani çok korkunç bir şekilde öldürülmüş, bıçaklanmış bir evlat var; elbette ki biz ona cezayı artırdığımız zaman başka bir çocuğun suça bulaşmasını belki engelleyemeyeceğiz, ben bundan da yüzde yüz eminim yani elimizde bir veri olmadığı için hani öyle konuşamıyorum fakat biz o ailenin adalet duygusunu tesis etmekten devlet olarak sorumlu değil miyiz? Yani devlet çünkü cezayı verebilir, ailemi mi versin; anlatabiliyor muyum?

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Çok iyi anladım.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Ya, ben de bir araya girebilir miyim kusura bakmayın da.

Şimdi, şöyle bir şeyi gözlemladim, sadece bu toplantıda değil de...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Pardon, mikrofonunuzu açayım Selcan Hanım.

Buyurun lütfen.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Yani ilk suça teması -az önce sormaya çalışırken de ifade ettim- oradaki rehabilitasyon vesaire, bunların hepsinde zaten hemfikiriz yani oradan işte, eğitim, ıslah, hepsinde hemfikiriz ama işte "Onarıcı adalette başarısız olduk, orada beceremedik, şurada atladık, ihmal ettik." her neyse ama günün sonunda şu noktaya geliyoruz: Yani bir çocuk, başka bir çocuğa... Defalarca bu suç işlendi. Bundan sonra biz ne yapacağız bu çocuğa? Buradaki ifadeler hep yuvarlak kalıyor ama aslında biraz da bunun cevabını arıyoruz biz yani. Şimdi, o çocuklara caydırıcılık için ne yapacağız peki? Yani bilmem kaç yerinden hunharca, canavarca, zevk alarak... Zevk alarak işliyorlar. Şimdi, buradaki ifadeler çok yuvarlak kalıyor yani ölmek üzere olan bir çocuğu tekrar tekrar yerde tekmelemek; mesela, bu şey değil ki buna hani planlanmamış bile diyemeyebiliriz, ben çok şüpheliyim o konuda.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - O planlı bir cinayet, bayağı takip ediyorlar.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Hani dolayısıyla şimdi bu noktaya gelene kadarki bütün çözüm önerilerinde, bütün tespitlerde aynı şeyi düşünüyoruz ama bu noktaya geldikten sonraki alanı flu bıraktığımızı ben gözlemliyorum ve rahatsız oluyorum çünkü biraz da bunun cevabını arıyoruz. Yani dediği gibi Komisyon Başkanımızın da; o toplumsal adalet, hep o vicdan yükü yani bunların hepsiyle ilgili de bir meselemiz olması gerekiyor bizim. Çünkü çocuk hakkı diyoruz, en temel hak da çocuklar için yaşam hakkı.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Kesinlikle.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Yani şimdi bu hakkın ortadan kaldırıldığı noktada...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Yani onarılmayacak bir şey, artık hayatını kaybetmiş bir çocuk var mesela. Yani şöyle bir şey topluma, kamuya mal olmuş bir davada alınan ceza topluma da bir mesaj değil midir aynı zamanda? Yani ne kadar korkunç, gaddarca suç işlerse işlesin bir limiti var. O zaman çocuklar iyi olmayı, ahlaklı olmayı, erdemli olmayı niye seçsin? Yani topluma bir de mesaj vermiyor muyuz ya da suç örgütlerine? Bu işin bu boyutu da var mı?

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - O zaman infaz yasalarıyla oynayıp dolaylı af getirmeyeceğiz demektir yani o da esas cezasızlık algısını yaratan o zaten.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - İnfaza bence neşter vurulmalı, kesinlikle hemfikirim sizinle, İnfaz Kanunu'na.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Şimdi, ben öncelikle ailelerle gösterdiğiniz dayanışma için çocuk hakları alanında çalışan biri olarak da gönülden teşekkür ederim. Bu çok önemli çünkü mağdurlarla da çalışan biriyim ve hep şunu görüyorum: Yani biz ne yaparsak yapalım, ne kadar büyük bir ceza verirse verelim, en ağır cezayı da versek o annelerin acısı dinmeyecek...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Dinmez, o çocuk da geri gelmez.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - ...giden çocuk da geri gelmeyecek. Şimdi, bu adli süreci peki biz acaba mağdurların da sesini duyurabileceği bir şekilde nasıl yapılandırabiliriz; bence bunu da konuşmak gerekiyor. Yani yargılamaların uzunluğu acaba mağdurları etkiliyor mu ya da o travmatik görüntülerin tekrar tekrar televizyonda yayınlanması mesela mağdurları etkiliyor mu? Çünkü mağdur zaten çok travmatik bir yaşam olayı yaşıyor ve mağdur aileler ve daha sonrasında o acıyla baş etmeye çalışırken sürekli bir maruziyete maruz kalıyorlar ve bununla birlikte de eğer adli süreçle ilgili buradaki süreçlerin, özellikle sonuçlardan ziyade süreçlerin...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ya, sadece çocuğu öldürmüyor, gerçekten ailesini de öldürüyor o anda; o aile bir daha hayata dönmüyor, aylar geçse de yasları devam ediyor yani korkunç bir süreç başlıyor onlar için.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Ben, bunun için çok teşekkür ediyorum yani açtığınız bu alan, gerçekten mağdur ailelerin, istismar mağduru olmuş çocukların da adli sistemde ikincil mağduriyetinin önlenmesi için çok kritik. O yüzden, gerçekten bunu konuşmamız gerekiyor. Bu insanların adliye eliyle ikincil mağduriyetlerini nasıl önleyebiliriz? Ama yine yapılan çalışmalar her zaman bunun verilen cezayla bağlantılı olmadığını söylüyor.

Şimdi, burada uluslararası literatürden şunu söyleyebilirim: Diyelim ki çocuk çok ağır bir ceza aldı, burada çocuğun içinde bulunduğu koşullar değerlendirilerek... Beş faktör var: Koruma, sağlama, katılım, hazırlık yani tahliye sonrasına hazırlık ve iş birliği. Bu beş kapsamda, sürekli gözetim altında olarak, risk, ihtiyaç ve duyarlılık temelinde -bunun üç paradigması var- çocukların bir süre tutulabileceği söyleniyor ama tekrar ve tekrar şunun altını çizmek lazım: Uluslararası bir sözleşme var; bu, tüm insanlık tarihinde, tüm devletlerin en çok konsensüsle imzaladığı bir sözleşme ve taraf sayısı en fazla olan sözleşme. Bu sözleşme çocuklar için diyor ki: Hapis cezası son çaredir. O zaman ne yapacağız? Tabii ki eğitim odaklı kurumsal ıslahı Pekin Kuralları'nda gösterdiği standartlarda sağlayacağız ama burada da çocukların haklarına erişimini koymamız gerekiyor.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Ya, işte, son çareye başvurma noktası neresi yani böyle bir katliam karşısında değilse nereden mesela?

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Sayın Vekilim, bu her olayın...

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - O son çare neresi, onu netleştirmeye çalışıyorum.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Çok haklısınız, bu ihtiyacı çok iyi anlıyorum. Gerçekten her olayın biricikliği bizim burada problemlere dair çok net tespitler yapmamızı ve "Bunu yapın, bu sihirli değneğimizdir." dememizi engelliyor.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Ama bütün diğer konularda yapıyoruz o net tespitleri.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Çok haklısınız ama şöyle bir sorunumuz var: Bizim veri eksikliğimiz var.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok kategorik bakıyoruz gibi geliyor bana. Gerçekten her şeyin yani her bir hadisenin, her bir vakanın, her bir davanın biricikliği var. O elastikiyeti sağlayacak bir sistem kurmak gerekiyor hukukta.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Tam da o yüzden ilkelerimiz var. Çok isabetli bir yere denk düşürdünüz söylediklerinizi. İlkelerimiz bu yüzden var yani her olay için bir şey yapamayız ama eğer ilkelere sahip olursak o ilkeleri o olaylara uyarlayabiliriz. Dediğim gibi, o ilkeler de uluslararası insan hakları standartları.

Dediğim gibi, buna ilişkin daha ayrıntılı değerlendirmeleri elbette size yazılı olarak da göndeririz.

Birkaç husus daha vardı, devam etmemi ister misiniz sorulara ilişkin? Çünkü birçok soru daha vardı.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Evet.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Mesela, çocuk savcısının ifade almasıyla ilgili siz de temas ettiniz, isterseniz ona da bir vurgu yapayım.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Fakat şunu açıkça söyleyeyim: Kolluk kuvveti, annesi, avukatı yanındayken ve kameralar eşliğinde yani aileden refakatçi... Bu, Batı'da bu şekilde ve eğitimini almış bir kolluk kuvveti... Yani ayrıca devletin savcısına güvenip devletin polisine niye güvenmeyelim, bu da bir soru. Orada önemli olan insan faktörüdür yani neye göre karar veriyoruz buna?

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Çok net: Bu, burada da adil yargılanma hakkının bir güvencesi yani tüm adli sistemdeki insanlar için bir güvence zaten savcının ifade alması.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Fakat o SSÇ savcısı intikal edene kadar bayağı bir zaman geçiyor yani deliller...

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Tam olarak onu söyleyeceğim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Polis farklı şeyler söylüyor.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Kesinlikle katılıyorum buna.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bu arada her suçta değil katalog suçlarda olabilir yani anında bir aksiyon gerekiyordur, süreç hemen başlatılabilir. Dünyada da böyle yani bu, bir tabu olmamalı bizde diyorum.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Yani burada isterseniz şunlara bir değinelim: Şimdi, bizim...

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Yani o kadar işleri varken bunu özellikle istemeleri çok ilginç kolluk kuvvetlerinin.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Eğer nöbetçi çocuk savcılığı sistemini çalıştırabilirsek bu sorunlarımızın çok büyük bir kısmı devre dışı kalacak.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Savcı karakola gitsin.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Ama çalıştırabiliriz Vekilim yani var olan... Şimdi, bizim kanunumuz o kadar iyi ki yani şöyle...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Kanunumuz gerçekten çok iyi.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Geliştirilebilecek şeyler var.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Başkanım, savcı aslında karakola gidebilir, engel yok.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Biz de daha geriye gitmeyi düşünmüyoruz, daha ileriye gitmek istiyoruz.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Tam o yüzden söyleyeceğim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Arkadaşlar, şurada herkes mutmain olsun. Bizim amacımız çocuk haklarında geriye gitmek değil daha ileriye taşımak; çocuğun güvenliğini tesis etmek, yaşam hakkını korumak, suça bulaşmasını engellemek, toplumun güvenliğini sağlamak çünkü gerçekten şu anda bir çağ değişti, ona intibak etmeye çalışıyoruz yani bir anda bir çağ değişti, o kadar hızlı değişti ki sadece biz değiliz bunun doğru cevabını aramaya çalışan; dünyada da bu var, bu trendler dünyada da geçerli yani bizim gibi bunu tartışan bir sürü ülke var.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Çok haklısınız, zaten bu tartışmaların sonucunda bizim Çocuk Koruma Kanunu'muz doğdu. Çocuk Koruma Kanunu'muzda çok güzel bir düzenleme var, çocuk savcılığının görevlerini değerlendiren düzenleme. Şimdi, bu düzenlemeye göre savcının doğrudan çocukla ilgili dosyada tedbirlere başvurma, bu tedbirlere ilişkin çocuk hâkimliğine gitme, gecikmeksizin tedbir alma ve destek hizmetlerini çalıştırma yükümlülüğü var; bu, gerçekten çok çok güzel bir düzenleme. Bununla birlikte, bizim kanunumuzda yine çocuklar için önemli bir düzenleme var, süratli yargılama ilkesi. Süratli yargılamayı yapabilmek için zaten kollukta çocuğun bir süre geçirmesine gerek yok ki yani burada çocuk polisinin uygulamada gördüğü sorunlara işaret ettiği şey, tam da bu ilkeyle aslında önüne geçilmek istenmiş, bunun devreye girmesi lazım. Bir de ne kadar polise bu yetkiyi verirsek verelim tam da bahsettiğiniz türden olaylarda adli kontrol kararı alınması gerekebilir, tutukluluk kararı alınması gerekebilir; bu kararları kim alacak? Zaten cumhuriyet savcısı ve daha sonrasında da hâkim alacak...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Zaten savcılığa ve mahkemeye intikal edecek de hemen oradan savcılığa geçecek.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Evet, zaten edeceği için çocuk polisi oraya bir halka daha eklemek oluyor, bir iş yükü daha oluyor. Tüm bunlarla birlikte bizim aslında düzenlememiz Çocuk Koruma Kanunu madde 15'te çocuğun yanında uzman bulundurulmasını bile dikkate almış.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Tabii, tabii, pedagog eşliğinde yani polis giremiyor, pedagog giriyor. Mesela cinayet bürosu giremiyor meseleyi aydınlatacak ama pedagog giriyor, ikisi de olsun yani.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Başkanım, şöyle: "Girebilir" "katılabilir" gibi ifadeler var, zorunluluk değil. Mesela yine zorunluluk olması tüm çocuklar bakımından daha...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bu arada çok kıymetli bilgiler alıyoruz ama Selma Hocamıza da söz vereceğiz, birazcık toparlayabilirseniz.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - O zaman son cümle olarak şunu söyleyebilirim: Kapalı kurumlara ilişkin de çok husus geldi, gerçekten yapılan araştırmalar şunu -bir kere daha ifade edeyim- çok net söylüyor: Kapatma süresi ne kadar uzunsa, özgül ve kapatılmanın boyutu, derinliği ne kadar fazlaysa toplumla bütünleşme o kadar zedeleniyor. O yüzden, kurumlarımızın toplum temelli olmasına özen göstermek gerekiyor diye düşünüyorum.

Gelen diğer kıymetli katılımcılar da adli sisteme giren 185 bin çocuktan bahsetti, 100 bin ile 200 bin arasında çocuk giriyor her yıl sisteme ama ilk 10'da zaten öldürmeye ilişkin bir şey yok, genelde basit suçlar olduğunu görüyoruz. O yüzden...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Suçun mahiyetine göre ayrışmasından... Beritan Hanım'la bu konuda hemfikiriz.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Kesinlikle, bu öldürme meselesini merkeze aldığınızda ciddi geri dönüşler olabilir ve azmettirme hükümleri -şimdi yeni nesil çeteler çok konuşuluyor- ne sıklıkla uygulanıyor, ne kadar etkili kullanılıyor? TCK madde 38'e bakmak önemli olur.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - O çetelerin de canına okumak lazım.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Son olarak şunu söylüyorum: Konuştuklarımızda tabii, bilimsel araştırmalara dayanıyoruz ama daha fazlasını söylemek isterdik fakat verilerimiz çok sınırlı. Biz zaten var olan iyi bir kanunun kötü uygulanmasıyla ilgili verilere ulaşamayabiliyoruz. İstiyoruz ki var olan güzel kanunumuzun uygulanmasındaki sonuçlar ne, bunu bilimsel olarak bir ortaya koyalım ve mevcudu koruyarak daha iyiye nasıl gidebiliriz, buna bakalım ama eğer kategorik olarak bazı çocukları yetişkin statüsüne alırsak bu, çocukluk statüsünün kaybı olacaktır; bunun da altını çizmek isterim.

Tekrar teşekkür ederim sorularınızla fırsat verdiğiniz için.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyoruz.

Selma Hocamı dinliyoruz.

Buyurun Selma Hocam.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Çok teşekkür ediyorum. Sayın vekillerime de soruları için çok teşekkür ediyorum.

Ben de çok hızlı bir şekilde ele alacağım, yanıtları biraz toparlayarak yani bire bir değil de toparlayarak ilerlemek isterim. Bunlardan bir tanesi, psikiyatrik tanımlar için önerdiğim modelde ilk kimin fark edeceği yönünde bir soru vardı. Aslında bunu biraz anlatmıştım ama şöyle: Mesela çocukla muhatap olan bir kamu kurumu veya kamu yetkilisi bir kişi -bu, okul da olabilir, Aile Bakanlığına bağlı gündüz bakımevleri veya çocuk çalışıyorsa onunla ilgili- bir sorunla karşılaştı, okulda mesela öğretmen sınıfta sorunla karşılaştı diyelim, sorunu önce öğretmen çözmeye çalıştı her zamanki gibi, olmadı; rehber öğretmene gitti, çözüm olmadı yani rehber öğretmen yetersizlik hissetti, ailesini çağırdı. Bu konunun aileyle görüşülmesi lazım ve aileyle çözülmesi gereken bir şey var ama aile gelmedi veya ailenin direncini fark etti ve sorunu çözemediğini fark etti. Ben bunu rehber öğretmenlerle konuşurken çok fark ettim, mesela bir okulda çok sayıda çocuktan bahsedilmiyor ama hepsi kendi takip ettiği belli çocukları örnek veriyorlar. "Bu çocuğa ne yaptysam olmadı." "Çaresiz kaldım." Okuldan uzaklaştırma veya "Okul değiştirin." gibi öneriler geldi mesela çocuğa, işte bu gibi durumlarda yani o çaresizlik aslında büyük ihtimalle ailenin de sahip olduğu bir zorluk olduğunu gösteriyor. Bu bazen ailesel risk faktörleri olabiliyor, ailesel psikopatoloji olabiliyor, çocuktaki psikopatoloji olabiliyor. Hep konuştuğumuz vakada da baba "Ben ne yapacağımı bilmiyorum, siz alın, ne yaparsanız yapın." cümlesini kuruyor mesela. O yüzden bir kamu yetkilisi "Artık ben buradan ilerleyemiyorum." dediği noktada bu yazışmaların başlatılmasını ben öneriyorum. Çünkü şöyle bir şey var: Bunlar çok zor vakalar, mesela çok büyük bir kısmında davranım bozukluğu ve dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu dedik ya şimdi, bizler bile sadece poliklinikten ayakta takiplerde bu çocuklarda zorlanıyoruz. Benim hastanemde bizim bir de yataklı kliniğimiz var, mesela orada ben en fazla 3 hastayı 1 hekime veriyorum yani 1 hekim en fazla 3 hastayla görüşüyor o gün içerisinde. Sadece hekim değil, aynı zamanda hemşirelerin müdahaleleri oluyor, sosyal hizmet uzmanının uygulamaları oluyor, uğraş terapistimiz oluyor. Yani sadece bir hekimin alıp iki haftada bir görüşmesiyle de çözümlenebilen durumlar olmuyor. O yüzden, psikolog veya rehber öğretmen dediğim nokta da buydu zaten çünkü insanlar bu çocuklar karşısında çaresizlik hissediyorlar. Bunlar toplum tarafından ne kadar alan uzmanı olarak görülse de bunlar kolay bozukluklar değil ve çoklu yoğun, sistematik terapi gerektiren, artı farmakoterapi gerektiren vakalar. Onun için dedim yoksa psikologlarımızla çok kıymetli çalışmalarımız var bizim ama dediğim şey şu...

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Bence bu meseleye hiç girmeyelim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bu mesele uzar hocam.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Zaten mesleki yasamız yok, içimiz kan ağlıyor, siz de üstümüze gelmeyin.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Yok, yok, size gelmek için söylemiyorum.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Mesleki yasayı da düzenleyebiliyor muyuz Sayın Başkan?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - İnşallah Beritan Hanım, siz isterseniz yaparız.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Sayın Vekilim, çok kıymetli, çok güzel birlikte çalışıyoruz, o anlamda söylemiyorum ama bunları siz bir çocuk-ergen psikiyatristinin yanına bile ayda bir gönderdiğiniz zaman çözüm olmuyor yani bunlar zor vakalar.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - O yüzden psikologlar ve psikoterapi uygulayan kimse yani.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bir de farmakoterapi gerektiriyorsa, o da önemli.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Evet, farmakoterapi düzenlenir, ardından psikoterapi düzenlenir.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Ülkemizin gerçeklerinin de farkında olmak gerekiyor, kanıta dayalı psikoteraplere ihtiyacımız var. Kanıta dayalı psikoterapilerimizin de sayısı çok az ve bunlar çok uzun yıllar eğitim gerektiriyor.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Daha kısaları da var.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Bizler, Didem Hoca da ben de üç yıl... Bizler psikiyatristiz evet ama psikoterapi eğitimimizi ayrıca aldık, ayrıca sertifikaya edildik.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Herkes için böyle bu.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK HAKLARI KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. DİDEM BEHİCE ÖZTOP - Meslek yasası çok önemli çünkü PDR'nin de mesela aslında çok önemli rehberlik hizmetleri vermeleri gerekirken terapi peşindeler.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bir de o kavga var Hocam, oraya hiç girmeyelim.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Çok teşekkür ediyorum bu meseleyi tutanaklara geçirme şansı verdiğiniz için. Ruh sağlığı çalışanlarının bir bütününün yeniden dizayn edilmiş meslek yasalarına ihtiyaç var.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Evet, onunla ilgili de çalışmalar var, inşallah hayata geçer.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Hem PDR'cilerin bir meslek yasasına ihtiyacı var hem psikologların bir meslek yasasına ihtiyacı var. İhtiyaç var yani ve bu ihtiyaç her yerde de açığa çıkıyor.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - O bir başka komisyonun konusu.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - İhtiyaç var ama şöyle bir şey de var...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ama biz öncelikli konumuza odaklanalım, SSÇ meselesine lütfen.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Hocam, şimdi tam da bu noktada sizlerin bile, profesyonellerin bile baş edemediği noktaya geldiğinde... Az önce dedik ya acaba ailelere nasıl bir sorumluluk verebiliriz eğer getiriyorsa, belki çok küçük yaştakileri aileler getirebilir ama 15-18 yaş arasındakiinde de zorlanacaktır o zaman. Yani biz biraz evvel ailelere de bir sorumluluk yükleyebilir miyiz bu konuda dedik ama aileler de bu konuda çaresiz kalabilir. O zaman bu önerdiğimiz de çok doğru olmayabilir mi?

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Sayın Vekilim, şöyle: Ben de direkt sahada çalışıyorum.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - O zaman kolluk güçleri ya da neyse...

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Ben afiliye bir Sağlık Bakanlığı hastanesinde görev yapıyorum, hem çocuk izlem merkezi var hem yataklı kliniğimiz var ve biz uzun süre Ankara'nın tek yataklı kliniğiydik. Şöyle şeylerle karşılaşıyorduk: Mesela çok zor vakalar, bu bazen bir bağımlılık olabiliyor, bazen konuştuğumuz gibi davranım bozukluğu, gerçekten çevreye ciddi zarar veren bir çocuk ama henüz adli süreçlere girmemiş veya yeni adli süreçlere girmiş bir çocuk oluyor. Bu çocukları biz aradığımızda, yatışa çağırıldığımızda hemen gelmiyorlar zaten. Ne yapıyoruz? Bu vakalarla biz hep karşılaştık ama biz bunların çözümünü bildiğimiz için ben burada bu öneriyi getirdim zaten çünkü biz bunları yaptığımız için söyleyebiliyorum. Şöyle yapıyoruz: Aileye söyledik, getirmede yatış için; aile de bazen pasif kalabiliyor veya yeterince sınır koyamayan bir aile olmuş oluyor zaten, çocuğun o davranışlarının kaynağında da bu olabiliyor. Aradık, gelmedi ama gerçekten bu çocuğun yatışa ihtiyacı var, yatmazsa kendisine, çevresine, topluma zarar verici davranışları olacak. Hemen yazımızı düzenliyoruz, hastane sosyal hizmetleri aracılığıyla sağlık tedbirini çıkarttırıyoruz, sağlık tedbirini çıkarttırdıktan sonra... Şimdi, Didem Hoca dedi ya "Kolluk getirmiyor." diye, bizim uygulamamız şu oluyor: Biz sosyal hizmet uzmanımız aracılığıyla kolluğa da haber veriyoruz, o çocuğun yatışını yapıyoruz. Yani o kararı verdiğimizde, o yeri açtıysak bir şekilde devletin bütün kurumları harekete geçiyor ama burada şu önemli: İrtibat kurabildiğimiz için yani devletin bu kurumundaki kişiler bizi biliyorlar. O irtibatı, o koordinasyonu sağlayabildiğimiz için, uzun yıllardır yapmakta olduğumuz için bunu yapabiliyoruz.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Koordinasyon çok önemli.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Doğrusu bu yani, yine devlet kuruluşları müdahale ediyor.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Koordinasyon önemli. O koordinasyonu sağlayabilirsek mesela... Hani az önce de konuşuldu ya, mesela riskli çocuklar, tek ebeveynli çocuklar, bunların risk olduğunu biliyoruz, bunlar cinsel istismara uğrama açısından da riskli grup, suça sürüklenme açısından da riskli grup.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Yaşam hakkı ihlali.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Ama mesela ben bunları söylüyordum, risklerin tespit edilmesi gibi bir öneri getirmiştim bir toplantıda ama ben orada şunu öğrendim: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının riskli gruplara yönelik pilot bir çalışması var. Demek istediğim şey şu: Ben o toplantıda öğrendim ki yıllardır ben bu alanda çalışıyorum ve bu çocuklarla muhababım.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bazen de mükerrer çalışmayı getiriyor bu koordinasyonsuzluk.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - O yüzden benim önerdiğim erken müdahale programı...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bu Komisyondan sonra inşallah buna da neşter vurulacağına inanıyorum.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - ...suça sürüklendikten sonra olan değil, daha suça sürüklenmeden önce, erken dönemde; bu, okul öncesinde veya belki ilköğretim düzeyindeyken olan süreçten bahsediyorum. Tabii ki üzerinde çalışılabilir.

"Avukat olsun mu?" dediniz, şöyle: Mesela çocuk izlem merkezlerinde de biz vaka üzerine CMK'yle, barıyla irtibat hâlindeyiz zaten, avukat atamalarını yapıyoruz, avukat zaten merkezimizde bulunuyor yani dışarıdan geliyor, aktif olarak orada görev yapmıyor. Bu duruma, ihtiyaca göre düzenlemeler yapılabilir. Tabii ki o da mutlaka gerekebilir vakanın türüne göre ama bu söylediğim öneri daha suça sürüklenmeden bu toplumun ruh sağlığını düzenleyebilmek. Yani bunda bir otuz sene sonra artık insanlar daha güvenli bir toplumda var olabilsin diye önerdiğim ve zihnimde sürekli dönüp duran bir fikir.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Biz teşekkür ediyoruz.

Bugünkü sunumlardan ben çok istifade ettim gerçekten, Komisyonumuzun da istifade ettiğini düşünüyorum.

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Bir şey sorabilir miyim?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Sayın Başkan Vekilimizi...

Mikrofonunuzu açmadan bir tek şey soracağım, şimdi aklıma geldi.

"Psikolog oranı 40'a 1" dediniz ya, ideali kaçtır? Sayı olarak onu bir... Bir de Sayın Başkan...

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Benim de soracaklarımdan biri buydu. Aynı anda...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Lütfen buyurun.

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Başkanım, vallahi öyle oldu, ben de onu soracaktım.

Bir de kaçırmış olabilirim -çok önemli bir konu olduğu için- cevaplar sırasında yoktum. Bu dikkat eksikliği meselesi toplumsal bir sorun hâline gelmeye başladı, sadece çocuklarla ilgili değil yani toplumun her kesiminde de çok arttı, artma faktörlerini bilemiyorum, ben kendimce bir şeyler düşünüyorum ama sosyal medya, telefon yoğunluğu vesaire falan ama suça sürüklenme oranı bakımından çocuklarda dikkat eksikliği meselesi ile yetişkinler arasında bir korelasyon... O konuda bir araştırmanız var mı? Onu sorayım istedim. Bir de bu dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu meselesini birtakım tedbirlerle önceden önlemek mümkün değil mi? Yani bu konuda bazı ön alımlarını yapsak; eğitim çağında olabilir, okul çağında olabilir, ailede olabilir, başka yerlerde, sosyal alanlarda olabilir, bu konuya yoğunlaşmak gerektiğini düşünüyorum. O konuda bir çalışma var mı? Onu merak ettim Hocam.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Çok teşekkür ediyorum.

Şöyle: İki çalışma sundum ben sunumumda. Bunlardan bir tanesinde hastaneye başvuran gençleri kontrol grubu olarak almıştık, cezaevinden gönderilenler de çalışma grubumuzdu. Burada dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu açısından iki grup arasında fark çıkmamıştı ama mesela yakın tarihli sunduğum ve sadece bu rapor düzenlenmesi için başvuran çocuklarda gerçekten yüksek oranlarda, yüzde 61 düzeylerinde dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olduğunu saptadık, diğerlerinde de az değildi aslında ama klinik başvurularda da az olan bir bozukluk değil. Yani illa suça sürüklenen çocuk olması gerekmiyor, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan herkes suça sürüklenmiyor ama şöyle: Nörobiyolojik bir altyapısı var dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunun. Yani ben burada telefonu üç gün kullandım, dikkat eksikliği oldum. Dikkatimi bozar, evet ama dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu kavram olarak aslında nörobiyolojik, nörogelişimsel bir hastalığa işaret eder. Yani genetik ve aslında mikro düzeyde beyinde karşılığını görebileceğiniz bir bozukluktur. Şöyle: Eskiden yok muydu? Bence eskiden de vardı ve çok eski yıllardan beri zaten tanımlanmış ama özelliği şudur: Misal günümüzde artık insanların zihnini kullanarak, odaklanarak yapması gereken iş miktarı azaldı, akademik başarı beklentimiz arttı. Yani insanlar çocukları okusun istiyorlar, zorlandığı noktada artık hekime getiriliyor ve tanı konuluyor. Diğer türlü, eskiden fiziksel olarak çalışan bireylerde dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olmasının bir dezavantajı olmayabiliyordu.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Bir de ekranla birlikte artan bir şey. Sonuç itibarıyla o nörogelişimsel meselede bir sekmeye sebep oluyor.

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Evet, kesinlikle.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Yani şöyle: Doğuştan gelen zemin biraz daha ağırlıklı olabilir diye düşünülüyor.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK HAKLARI KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. DİDEM BEHİCE ÖZTOP - Bizde de aslında çocukluğumuzdan itibaren dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu vardır 40 yaşında tanı alıyorsak. Bu tartışılıyor yine DSM'ye girse mi acaba, yetişkinlikte ortaya çıkan nörogelişimsel bozukluklar var mı, tartışılan konulardan biri ama dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu için şöyle bir şey algılanmasını istemeyiz çünkü çok yaratıcı, dünyayı değiştiren farklı bir kafaları var, öyle insanlar da var. Mesela dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu yoksullukla bir araya geldiğinde davranım bozukluğu ve suça sürüklenme artıyor. Kalp hastalığı için de böyle, benzer şey, kalp hastalıkları da artıyor çünkü bunların çoğu strese ilişkin bozukluklar ve dünyanın stresi artıyor aslında.

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Tedbir alamayız diyorsunuz yani, anladım.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Ama tedavi edilebilir, en önemli şey bu. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu tedavi edilebilir bir bozukluktur. Onun için uygun zamanda, doğru zamanda hekime başvurursa komplike olmadan yani o davranım bozukluğu daha ortaya çıkmadan aslında önlemi alınabilir.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - İlaç yokmuş.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - İlaçlara da ihtiyacımız var o konuda çünkü DEHB'in birinci sıra tedavisi ilaç tedavisidir.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Kamu kurumlarında çalışıp da suça sürüklenen çocuk sayısına ilişkin bir bilginiz ya da araştırmanız var mı diye sormuştuk. Kamu kurumlarına alınan, sevgievlerine alınan...

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Şöyle Sayın Vekilim...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Onlar da düşük diye biliyorum.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Daha önce de sorduk ama...

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Devam eden işte, tez çalışmamızda aslında bu veri de var

ama ben bu verinin analizini yapmadım. Bir de henüz daha örneklem boyutumuz küçüktü ama o vakalarda kurumda kalmayı da biz sorduk, inşallah önümüzdeki aylar içerisinde sonuçlarını belki de...

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Bunun sonuçlarını bize iletebilir misiniz?

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - İletebilirim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bir de kurumun da mahiyetine göre değişir. Bazıları zaten riskli çocukların... İhtisaslaşmış çocukevleri var ama bazıları da sevgievleri daha bebekken başlayıp orada yetiştiriliyor, sanırım onların arasında oransal fark vardır.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK ERGEN PSİKİYATRİSİ YATAKLI SERVİSLERİ KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. SELMA TURAL HESAPÇIOĞLU - Tabii, tabii, farklı onlar.

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Bir de çocuk başına düşen uzman sayısı ile ilgili kanaatinizi...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - 40'a 1 ne olmalı?

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - O benim sunumumda yer alıyordu, şöyle ki: Uzmanlar ya da kapalı kurumlarda çalışan uzmanlar ya da infaz kurumlarında sadece psikososyal destek vermiyorlar, başka evre kişileri de var ve idare gözlem kurulu gibi diğer idari yükümlülükleri var ve bu yükümlülüklerle birlikte bu tür ruh sağlığı hizmetlerini, desteklerini verebilmeleri tabii çok güçleşiyor. Bir yandan da çocukların yine hocalarının sıklıkla bahsettiği bu ruh sağlığı sorunları nedeniyle kapalı kurumun içinde değil yani dışarıdan tedaviye de ihtiyaçları olabiliyor. Yani hem terapötik süreçleri hem de dışarıdan alınacak süreçlerine ilişkin değerlendirme yapmak önemli. Kapalı kurumlara ziyaret yapacağınızı ifade ettiğiniz için bunları sormak önemli olacaktır.

Yine, sunumumda çok konuşmaya fırsat olmadı ama kız çocuklarının içinde bulunduğu durumlar oğlan çocuklara göre biraz daha özgü meselelere işaret ediyor. Yani çocukların hem suça sürüklenme riski hem kurumlardaki ihtiyaçları hem de tahliye olduktan sonra toplumla bütünleşme ihtiyaçları, bir buna vurgu yapmak isterim. Bir de yine kapalı kurumlarda, evet, bazı çalışmalar gerçekten çok iyi niyetli çabalarla yapılıyor. Örneğin, orada çocukların kapalı kurumda eğitim hakkına erişmesi için Anadolu liselerinin açılması gibi. Bu Anadolu liseleri var, evet ama bir yandan da kaç çocuk bu Anadolu liselerine gidebiliyor? Şimdi, biz velilerden şunu görüyoruz: Zaten hapisaneye gelen 10 çocukta 1'i okuma yazma bilmiyor ya da eğitimle ilgili çok alt seviyede. Kurumlar içerisindeki 10 çocukta 1'i sadece örgün eğitimden faydalanabiliyor ve bu Anadolu liseleri de sadece belirli bir gruba destek verebiliyor. Bir yandan da bu çocuk buradan mezun olduğunda acaba diplomasında ne yazacak? Bunu da düşünmek gerek. O yüzden tekrar ifade etmek isterim yani kapalı kurumlara gittiğinizde, örneğin oradaki disiplin süreçlerine de bakacaksınız. Acaba kör noktalar var mı? "Tezgâh altı, merdiven altı" diye nitelendirilen yerler var mı? Çocuklar oradaki olumsuz yaşam deneyimlerini nasıl tanımlıyorlar? Bunlar tabii çok önemli olacaktır elbette ki ama bir yandan da özellikle iyi uygulama örneği gibi görünen hususların çocukların hayatlarında başka dezavantajlara yol açabileceğini de belki hani hatırlatmak önemli olacaktır diyeyim.

Teşekkürler.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyoruz.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Bir sorum vardı, cevap olmadı, belki yazılı olabilir, bu, yapılandırılmış etkinlikler meselesiyle ilgili. Özel yapılandırılmış, sunumunuzda vardı, sanıyorum 19'uncu sayfada.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şey mi? Hani bu belli saat aralıklarında olması planlanan etkinlikler? Aslında güzel olur öyle yazılı öneriler gelirse "Şunlar uygulanabilir." diye.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ ÇOCUK HAKLARI KOMİSYONU BAŞKANI DİDEM BEHİCE ÖZTOP - Benim aslında paylaştığım bir yazılı önerim vardı bir word dosyası şeklinde, iki sayfalık ama onu daha da yapılandırabiliriz, genelde hani 6-8 yaş arasındaki çocuklara bir yetişkinin şeyinde...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Tamam, onlara da bakalım.

Rukiye Toy Vekilimizin de bir söz talebi var.

RUKİYE TOY (Sivas) - Hâlâ cevap alamadığımı düşünüyorum, şimdi "özgürlüğünden yoksun bırakılmış çocuklar" ifadenizin... Yani bir şeyin tezinin olması ya da bilimsel, akademik çalışmanın olması o ifadenin de doğru olduğu anlamına gelmez Hocam. Sizin gibi yüzlerce, binlerce akademik çalışma yapan insanlar var, bu, bunun cevabı olamaz. Mesela, biraz önce Behice Hocam da söylemişti, "suça sürüklenen çocuklar" ifadesini bile tartışıyoruz değil mi bugün? Bu ifadeye de ben gerçekten biraz daha dikkatli çalışmamızı tavsiye edeceğim. Kadına Yönelik Şiddet Komisyonundaydım ben aynı zamanda, o ifadeyi bile keşke yeni bir söylem bulsak da değiştirsek demiştim çünkü kadına yönelik şiddet, sürekli sanki kadına, evet, şiddet olabilir, normalleştiriyor bu cümle. O yüzden hocam da söyledi, gerçekten kavramlar çok önemli. Buradaki bu kavramınız ve biraz önce yine çocukların devlete güveni elbette ki önemli ama Selcan Hocamın da söylemek istediği: Buradaki ifadelerde nasıl devlete güveni çocukların önemliyse mağdur ailelerin de güveni... Yani Hocam, burada böyle çok romantizm, böyle şey konuşmaya gerek yok, gerçekçi ve keskin konuşmanız lazım. Bir çocuk suç işlediğinde bunun ciddi manada bir karşılığının olduğunu bilmeli, çocuk da bilmeli, ailesi de bilmeli. Hatta ben o kadar böyle keskin gelebilir ama çocuk şunu düşünmeli: "Ben müebbet alırsam ne yaparım?"

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - İşte düşünmüyor.

RUKİYE TOY (Sivas) - Yok, yok, bu cezayı aldığı anda düşünecek.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Yetişkinin kemoterapisi ile çocuğa verilen kemoterapi aynı olabilir mi?

RUKİYE TOY (Sivas) - Hocam, şöyle: Çocuk derken size herhâlde 6, 7, 8... Öyle değil, 14-15 yaşında bir çocuk kendi aralarında şunu konuşabiliyorlar: "Biz burada..."

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Sanki biz cezasızlığı falan savunmuyoruz, o ayrı bir şey ama ceza vererek... Bilimsel verilerle ortaya koyuyorlar, onu diyorum.

RUKİYE TOY (Sivas) - Hah, onu düzeltelim.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Şimdi, Başkanım, bizim ceza sistemimizde topluma yeniden kazandırma var, birlikte yaşama var, o yüzden rehabilitasyonlara önemli diyoruz.

RUKİYE TOY (Sivas) - Ben anlatayım da Vekilim. Tabii ki o ayrı bir şey.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Aslında bu konuda bir mutabakat sağlandı.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Yok, öyle konuşmamız mutabakat...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Evet, evet, suçun mağduriyetine göre yaptırımların değişmesi, infazda değişimler...

RUKİYE TOY (Sivas) - Mesela aynı şeyleri söylüyoruz aslında, önlemek, rehabilitasyon, eğitim, annenin eğitimi, babanın eğitimi; hepsi tamam zaten, o konuda bir şey yok ama sonrasında sanki böyle bu çocuklara sürekli bir mağdur, anneye babaya sürekli bir mağdur sıfatı yüklemek doğru değil.

Bana gelen bir şeyden bahsedeyim size, bu Komisyonda olduğumu bildikleri için bir gardiyanın annesi mesela bir mesaj gönderdi bana, diyor ki: "Çocuklar kendi aralarında şunu konuşabiliyorlar, işte bununla övünüyorlar, 'Ben yattım, sen ne kadar yattın, çıktın?' diye." Bununla övünebiliyorlar. Tabii ki rehabilitasyon, o ayrı bir şey ama bir toplumun bazı gerçeklerini de net ortaya koyuyor.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Evet, siyah-beyaz yok, gri var bu işte gerçekten.

RUKİYE TOY (Sivas) - Evet, aynı dediğiniz gibi.

O yüzden ben sadece "bilimsel" dediğiniz için onun altını çizmek istedim.

Teşekkür ediyorum.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Sayın Başkanım, bir soruya çok kısa...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok kısa bir cevap bekliyorum çünkü gerçekten kifayetimizakere diyeceğimiz noktaya geldik.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Tekrar fırsat vermiş oldunuz. Teşekkür ederim.

Romantizm olarak tanımladığınız şey uluslararası insan hakları standartları...

RUKİYE TOY (Sivas) - Hocam, sürekli onu örnek vermeyin, siz kendi cevabınızı söyleyin, biz uluslararası çocuk sözleşmelerini de biliyoruz, uluslararası neler yapıldığını da biliyoruz.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şöyle bir şey: "Özgürlüğünden yoksun bırakılmış çocuk" deyince sanki bir şey gibi algılanıyor yani bir çocuk tutsak alınmış, hiçbir suç işlememiş...

RUKİYE TOY (Sivas) - Ve bunu bizim ülkemiz adına başka yerlerde söylediğimiz zaman sanki böyle bir şey var gibi...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Orada terminoloji bana da ilginç geldi yani sanki çocuk durup dururken yolda gidiyordu, özgürlüğünden alıkonuldu; böyle bir algı oluşuyor.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Hemen ifade edebilir miyim Sayın Başkanım, Sayın Vekilim? "Romantizm" olarak tanımladığınız husus uluslararası insan hakları belgelerinde aynen böyle tanımlanan...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Nasıl tanımlanıyor?

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - "Özgürlüğünden yoksun bırakılmış çocuk" olarak tanımlanıyor hapisanedeki çocuk.

RUKİYE TOY (Sivas) - Bunu kimler için kullanıyor, tüm çocuklar için mi?

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Hapisanedeki çocuk için.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Yani bir şey söyleyeyim: Ahmet Minguzzi'nin katiline "özgürlüğünden yoksun bırakılmış çocuk" diyemem ben, isterse uluslararası şeyde yazsın, bana ne.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Peki, ben hukukçuyum, ben böyle ifade edebiliyorum, Komisyonunuzun takdiridir.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Fakat bu terminolojiyi biz şeyde kullanmıyoruz, "suça sürüklenen çocuk" diyoruz.

TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SELMİN CANSU DEMİR - Bununla ilgili de zaten çalışmak gerekiyor.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - "Özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuk" tanımı, bizim çocuk adli sistemimizde böyle bir terminoloji yok diye biliyorum ama sonuçta bu ifade özgürlüğü kapsamında elbette ki kullanılabilir.

Bir şey daha söyleyeceğim, hatta çocuğu belki suç işlediği belli olmadan "suça sürüklenmiş" diye damgalıyoruz. Burada terminolojide hakikaten bir sıkıntı var ama "özgürlüğünden yoksun bırakılmış çocuk" terminolojisi de karşılamıyor bence.

FATMA SERAP EKMEKÇİ (Kastamonu) - Yani büyükler için "şüpheli", daha sonra "sanık" oluyor kovuşturma aşamasında ama biz burada, dediğiniz gibi, en baştan kabul ediyoruz, belki çocuk beraat edecek, suça sürüklenmedi o zaman yani suça sürüklendiği iddia edilen çocuk; o da çok uzun bir kavram olmaz ama.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok doğru fakat, şöyle: Yeni bir çağa girdik, artık kavramlar hızlıca değişecek, biz de adapte olacağız.

FATMA SERAP EKMEKÇİ (Kastamonu) - Bu da değişmeli.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bu da değişecek.

Ben bu arada toplantıyı resmî olarak kapatıyorum.

Kapanma Saati: 17.57